

اُلس در

(بلوچی اور پچر)

(Balochi Orature)

پٹء پول، نزار
ڈاکٹر فضل خالق

بلوچی اکیڈمی

عدالت روڈ کوئٹہ

www.balochiacademy.org

(c) All rights are reserved

اے کتاب ۽ ڈز اہیں حق گوں اکیڈمی ۽ آنت
بیدے بلوچی اکیڈمی ۽ رضاء کس ایشی ۽ مواداں چھاپ گت نہ کنت۔

اُلس در

(فوک)

ڈاکٹر فضل خالق

2021

ISBN# 978-969-680-134-4

نہاد 200: کلدار

بلوچی اکیڈمی ۽ اے کتاب میراث پر ننگ پر پریس کراچی ۽ چھاپ کنائینگ ۽ شنگ کتگ۔

نامدات

ہما مردمانی نامء کہ آہاں

تا اے و ہدء سرزبانی

لبزانک گاریء نہ اشتگ

لٹ

vi.....	من چے گوشت کنناں..... یوسف گچکی
1	ڈالچار نہ کنگی گپے اولی بہر (نثر)
9	مزن مر (لی جنڈ) (Legend) ساگا (Saga)
18	پری قصہ (Fairy tales)
63	فیبیل (Fable)
73	بسیٹک (Parable)
80	قصہ درورینک
99	کستریں بہرے
108	بتل
121	چاچ (Riddles)
134	بجھارت
141	زبان شترانکو دومی بہر (شاعری)
145	جنگی پر بند EPIC
159	صفت
173	لولی
176	چُکانی لیبی صوت ء پر بند
181	نازینک
188	ہالو
194	لاڑوک

198	زہیر یگ
203	لیڈری
207	لیلی مور
208	مورو
210	ڈیہی
215	دستانگ
218	لیکو
221	صوت
225	امبا
229	موتک

من بچے گوشت کنناں

انج ہماروچ ء کہ بنی آدم ء اے گیدی ء دلبند ء سر ء زانت، پیم ء سر پدی
 ء ماریتگ ء وتی شر ء گندگ ء سر پد بوتگ، تہ آئی ء پے وتی اے رنگیں جاورانی درشانی
 ء الم ء یک نہ یک راہے، یک رہندے شوہازیتگ ء پولگ ء جہد دی کرتگ۔ ہے
 جہداں ء ہے سکیناں بنی آدم ء راتیلانک دیان ء پے لبزانک ء آورتگ سر کتگ کہ
 بندات ء ایش پیک ء پیک سر زبانی رنگ ء دروشم ء بوتگ۔ پمیشا دنیاء گیشتر پھندگ
 ء زانتکاریں سر ہمیشی ء تپاکی ء گوں گوش انت کہ نبشتہتی (سیاہگی) لبزانک ء بنداتی
 ء بنی رنگ سر زبانی لبزانک انت کہ ایشی ء گواچنی گواہی ء شاہدی ء عہدی باریگانی
 دمب ء نقش دینت۔ پمیشا تن روچ مروچی دنیاء ہر دیما شتگیں یا کہ دیروی کنوکیں
 راج ء قومانی لبزانک ء گیشتری بہرے ہے سر زبانی لبزانک ء گوں بندوک ء ہم گزنج
 انت۔ گوں وہد ء زمانگانی دیم ء روگ ء چچی ء چاگردی جاورانی بدلی ء سدلی ء ہمگامی ء جتا
 جتائیں تہر ء بہرانی تہا بہر ء ونڈ بوہان ء تن مئے باریگ ء اتلگ سر بوتگ ء دنیاء ہر
 سر پدیں راج ء قوماں پے وتی اے رنگیں مڈی ء پہازگ ء رکنگ ء مزنین جہد کتگ ء
 انگت یک کش ء جہد کنناں ء پیداک انت۔ پرچا کہ سر زبانی ء معناء مراد اے بوت
 کہ اے درس سر جم ء سینگ ء ڈوبرانی تہانز آرگ ء مچ کنگ بوتگ کہ ایشانی واجہانی
 گوں مرگ ء ہے سینگی ایں مڈی ہم چیر ء حاکاں روانت ء انج ماپے دائمی رنگے ء کل ء گار
 بنت۔

دنیا ہر راج و قومے کہ آئی اے گیدی و کجام یک کش و پہناتے کہ
 نشنگ و جہہ مند انت آہاں وتی اے سرزبانی لبزانک و راوتی جند و چاگردی جاورانی
 رد و حساب و بہر کرتگ۔ تنکہ ایشی و تہر و وزم گیشننگ و جہہ آرگ بہ بنت۔ آہانی
 گیشننگ و گیواری و آسانئے ودی بہ بیت و نوں تن یک حدے و کہ مئے بلوچ راج و
 لبزانک و جبر بیت تہ ما ہمیشی و گنداں کہ مئے لبزانک و گیشتری و مستریں بہر ہے
 سرزبانی (Oral) لبزانک انت۔ کہ ما و وتی راجی مڈی و گنج گوشت کنیں۔ بلئے پہ
 جوان و دلجمیں وڑے و ایشی و بارو اپٹ و پوپی کار نہ بوتگ و دیم و نیاتنگ۔ اگاں
 بوتگ گڑا بس کئے چہ ادا کئے چہ اودا۔ بزاں تو یک تہرے و سر و سیاہگے نبشتہ کتگ یا
 من یک تہرے و بارو اچندے لبزپہ تا کے یا مہتا کے و نبشتہ کتگ۔ ہاں! انوں اے پڑ
 و واجہ ڈاکٹر فضل خالق و یک جوانیں و سر جمیں جہدے دست و گپتگ و بچنچ کرتگ
 کہ حدابہ کنت آئی اے کار انگت دیم بہ روت۔

ڈاکٹر فضل خالق منی دیرگیں دوست ات۔ تن حدے و کہ من آئی و
 گرتگیں کار دیستگ و وننگ انت، تہ من ہے ماریتگ کہ واجہ ہر ہما کار و تہا دست و
 مان کنت کہ اودا دکھ و وئیل، دل سیاہی، جکانسری و مشکل و جنجال یا شوہازگ و پو لکاری
 و اڑ و ڈکٹ ہمہنکہ گیش بنت کہ ہر کس پہ دیم اے رنگیں جھلیں گورماں دور کت نہ
 کنت۔ بلئے ڈاکٹر فضل ہے مشکلیں و جھلیں گنہانی یک جوانیں اوژنا گرات۔ آئی و
 اے رنگیں کارانی کنگ و گمان و یک لذتے و وٹھی وے پروت و زانت و اٹھاریت۔
 من و ت کہ پٹ و پو ل و ہے پڑ و یک دڑا جیں و ہدے گوازیٹنگ سرپداں کہ
 مئے چاگرد و جاورانی تہا پٹ و پوپی کارانی مشکلات و دل سیاہی چے انت و چوں گوں
 ایشانی شوہازگ و کاراں باز و ہداں مردم نا ایتی و چولاں بڈوران و وت و رادر کش ات
 کنت یا کہ چیر آپاں گار بووان و اچ وتی کار و سر سٹ کنان و روت۔

نی! اے کار کہ واجہ فضل خالق ء دست ء گپتنگ۔ بزاں مئے سرزبانی لبزانک، من ہمیشی ء سرپداں کہ اے ایوک ء لبزانک ء یک تہرے ء بہرے نہ انت بلکیں اے بلوچ ء ہماڈی انت کہ اچ ایٹی ء ماے راج ء سرجمیں زندمانی ہیل ء عاداتاں، مرک ء زند ء رہنداں، آئی ء تب ء ساچ ء، چاگردی، باپاری میل ء مارشتاں، وردن ء وراکی یا توبہ گوش کہ زندمان ء ہمک رنگ ء پوہ زانکار بوت کنیں۔ اے مئے راج ء راجی چاگرد ء ہماگراں بہائیں حزانگ ء گنج انت کہ فضل خالق ء اچ قرن ء پیڑیانی سینگے دمبانی چیر ء حاکاں درکشان ء پماشوہازیگ۔ مئے اے سرزبانی لبزانکی مڈی ء راڈاکٹر فضل خالق ء کم ء گیش سی ء برزتہرانی تہانہ ایوک ء ونڈجتگ ء بہر کرتگ بلکیں ہر تہر ء یک کسانیں پچاروکی ء ہم دیم ء آورتگ۔ تنکہ نوکیں بارگ ء ورنائیں وانندگ پوہ ء سرپد بہ بنت ء بہ زان انت اش۔

مئے وتی بلوچی سرزبانی لبزانک یا توبہ گوش ء Oral Literature ء کش ء پہنات وت سک بازپراہ ء شاہگان انت۔ چیا کہ مئے ڈیہہ ء چار حد ء سیمسرپہ ذراچی ء پراہی ء اچ سیدستان ء ہیلمند ء بگرتن جیونی ء اچ کوہ سلیمان ء برزیں ماڑاں تن کراچی ء تیب لمب ء کاینت ء اوشت انت۔ یہ ہمیشی ء ادا گالوار ہم گیش ء زیات انت۔ یہ ہے سوب ء مئے سیاہگی ء سرزبانی دویں لبزانکانی رنگ ء دروشم گوں وتی دگی جاوراں جتا جتا بلئے سک زبیا ء ڈولداریں رنگے ء گندگ کاینت۔ نی! ادا ڈاکٹر فضل خالق ء اچ اے ڈرستاں بس چنڈے، چارکے ء ٹکر ٹکرے زوران ء یہ درور ء نمونگ ء دیم ء آورتگ۔ تنکہ دیم ء آوکیں ورنابہ زان انت کہ اے پڑ ء مارادگہ چنکہ ء کجام کجام پلوادگوش گورکنگی انت۔ ڈاکٹر فضل خالق ء اے بے بہائیں جہد وت یک رہشونی ء۔ پرچا کہ ما ایوک ء وتی ڈیہہ ء شنگ ء تالائیں بتل ء گالبدانی پلوکار بہ کنیں تہ باور بہ زان ات کہ دگہ چار ء بیچ کتابانی مواد ء مڈی ء گیش اچ مئے جتا جتا

ہندء دمگاں دست کپیت ءدیم ءکیت۔ چوش کہ پہ قول ءسوگند ءیا زبان داری ءیک
 درورے من دیم ءکاراں کہ گلی ءقصہ گوشگ بیت۔
 گلی گوشیت "پہ منی متاں بہ جل بوہیر جلب"
 بوہیر پسوگردینیت:

میش بہ تر آنت ءبیا آنت گچکی سرشماں
 ما ء شیشار کایاں تی کل ء گندگ ء
 گر میش مہ تر آنت ءمیا آنت گچکی سرشماں
 گڈ ء ما ء شیشار پہ بُنی ہودائے شتیں
 یا کہ

کچ ء پہ گدارے گند
 ء مند ء پہ بُنی ہودائے

موتکی پر بندانی لہنتیں ٹکر دیم ء ایر کناں کہ و ہداں مئے ڈیہہ ءدمگاں ماں پُرسی دیوان
 ءپتراں سک مشہور بوتگ کہ موتک پر بند وکیں زالال پہ الہان پر بستگ آنت کہ
 من غریبے آں ء سیاد نیاں کستی
 سیاد منی چکاں چور ہی گنداں
 چم اش پر منی ہور کیں تورگاں سک آنت
 سیادوتی پُریں گوالگاں چاراں

من نیاں تہنا ء من نیاں ایوک
 ہست من ء شاہے کہ نام ء رحمان آنت

نوں من ۽ گوکانی گوال جن انت
گوکانی گوال ۽ میثانی شپانک

بے گویاکیں ساہداران ۽ یا کہ بے ساہیں شے آن ۽ زبان ۽ گویا کہ دیگ ۽ تہر کہ ماں
عربی ۽ فارسی ۽ تجسیم نگاری کہ انگریزی ۽ Fables یا Personification گونشک
بیت۔ وہدے کہ ماٹے ماں بلوچی ۽ جند آدمی گوشت کناں دنیا ۽ گیشتر قومانی شعری ۽
ایند گہ لبز انکی مڈی ۽ تہا گندگ ۽ کیت کہ آئی ۽ سیاہگی بزوں نبشتہی ڈول ۽ بہ بیت یا کہ
سرزبانی رنگ ۽۔ ہے پیم ۽ اے تہر مئے شاعری ۽ دوئیں رنگ ۽ تہراں ہست انت ۽
وجودداریت، کہ ادا واجہ ڈاکٹر فضل خالق ۽ تن منی یا نگیری ۽ اولی گشتاں دیم
۽ آورتگ ۽ پیش داشتگ۔ ڈاکٹر ۽ دیم ۽ آورتگیناں ابید من ایشی ۽ سرزبانی ۽ نبشتہی
دوئیں وزماں چہ یک یک کسانیں بہرے پہ دروردیم ۽ ایر کناں ۽ پیش داراں کہ مئے
چاگرد ۽ لبزانک انچ اے مڈی ۽ چنکہ سر فر از انت۔ لالاشہ جمال ۽ قصہ ۽ بہر ایت۔
وہدیکہ آئل ۽ پہ جنگ ۽ دپ ۽ کنت تہ نل گوشتیت:

بہ جن لالا بہ جن لالا
بہ جن چم سُرنگیں لالا
من ۽ گپت اش سر ۽ موداں
من ۽ دور دات سیکیں گورم ۽
سیکیں گورم ۽ ۽ میتا پیں
من اوں رُست ۽ نلے بوتوں
منی سر شاح بُزاں چرتاں
منی چیر شاح نلے بوتگ
دپ ۽ پر لالا ۽ وش انت

ہے تہرے ایک نبشتہ رنگے عومر کیل کوری ء شعر ء ہما بہر انت۔ وہدے
 کہ آشپ ء نیم ء پہ وتی دوستدار ء نیاد ء دیدار ء کہ روت تہ اسپ ء اچ میتگ ء دیر ء گستا
 بندیت ء وت تن کہ بانگواہ ء نیاد ء دیواناں رند وہدے پہ اسپ ء بند جاہ ء کیت تہ آئی ء
 تڑہڈو کیں بہان پرے رنگ ء گلگ دنت ء گو شیت:

تو من ء بندے پہ در ء دوریں بیدہاں
 چو مہ بیت بیائے ء گندے (منی) ڈونڈ ء کیتنگیں
 سرشگالاں وارنگ ء ڈڈر تو لگاں
 چند نہیں زین ء گندے ء اپسوزاں ورے
 دست گوں مندریکاں زمین پشکوٹڈاں جنے

چہ ایشاں ابید دگہ چتکہ ہے رنگیں تہر انت چو کہ، چاچ ء بجھارت، زبان
 شتر انکو، درورینک کہ بازیں اچ کج کج ء حاک ء دنزاں شوہازان ء ڈاکٹر فضل خالق ء
 درگیتنگ ء پما شوہازیتگ انت کہ اگاں اے دیم ء آرگ مہ بوتین اتاں تہ الم ء وہدے
 دنزانی چیر ء پہ ابد ء دائمی گار ء بیگواہ بوتگ اتاں۔ مرچی اے واجہ فضل خالق ء جہدانی
 مڑ ء برکت انت کہ ہے گاریں مڈی یک وارے پدازندگ بوتگ ء دیم ء آرگ
 بوتگ ء انت۔ البت اے بابت ء اگاں بہ چارے تہ بتلانی سر ء کم ڈولے کار بوتگ ء
 اے حوالہ ء سنے ء چار کتاب ہم جم کنگ ء دیم ء آرگ بوتگ انت۔ بلئے بتلانی یک
 مز نہیں بہرے مرچی ہم انگت دیم ء آرگ نہ بوتگ انت ء زمانگ ء دنز ء حاکنی چیر ء
 گار ء بیگواہ انت۔ چوش کہ ہے بتلانی چندے دانگ پہ درور ء پیش داراں:

مردے کہ بے بزات ء شور کنت جنگی
 جمر کہ بے گوات ء جڑی بندیت
 زالے کہ بے جود ء سمہیت سیری
 اے منی ڈیل ء را نہ بنت پسند

بچے اچ باہلاں سر لیٹیت
(گڑا) ترگز بیت ماں دیر بُنیں چاتاں

قوے کہ ناتپاک بیت
چو گد ء کوہنیں چیل ء چاک بیت

بزاتے گوں بزات ء ناتپاک بیت
صاحبی عقل ءے روتگار بیت
سارتیں ساہگ پرانی لوار بیت
آسر کہ آ دژمنانی شکار بیت

یک دگہ بتلے کہ زمستانی روچاں سکت باز گوشگ بیت۔ بلتے ایوک ء آئی ء
یک بندے۔ چیا کہ دومی بند ء تن کہ نیارے بتل سرجم نہ بیت ء وتی معناء دات نہ
کنت ء اے بتل ء دومی بند ء ہمک پہ دیکیں مردم نہ زان انت ہم۔ اے نیم شلو نگیں
بتل اے ڈؤل ء انت کہ "گوہر نہ زانت کہ میر چا کر انت" نیں ہے بتل ء سری بند
انت کہ "چیر ء حرانی کد کتر انت"۔ اے بتل وتی سر جمیں ء سر پوریں رنگ ء پرے
ڈول ء کیت کہ:

چیر ء حرانی کد کتر انت
گوہر نہ زانت کہ میر چا کر انت

اے بتل ء دراصل ء معناء مُراد ایش انت کہ سکلیں زیاد ہیں ء تُرن دیں گوہر
ء گوریچاں اگاں دگہ نپاد ء بیر ہے بزماں پردیگی شے ءے مہ بیت تہ مردم حر ء لگٹانی
چیر ء ہما جُل ء کہ کدھ ء مِسٹاں مین انت پردیگ ء لاچار بیت۔ تُری آمیر چا کر بہ

من ہما گومازاں گریزاناں
تو دگہ گومازے ننگن پتنگ

چمے کہ کور ء کانٹیں
سرمہ دانی چے پاندگ

اے رنگیں بتل سک باز انت کہ انگت دیم ء نیا تگک انت ء ایشی ء بُنی سوباں کیے
ہے بوت کنت کہ مئے ڈیہہ ء کش ء پھنات سک دِراج ء مزن ء شاہگان انت ء ادء
گالوار ہم ہے رنگ ء باز ء بسیار انت۔ پمشا اداہر دگ ء بتل ء گالبدیا کہ چانچ ء
بجھارت ہم وتی وتی رنگ ء بنت۔ پمشا من مُدام گوں ہر کش ء پھنات ء جہہ منندیں
ورناہاں ہے دز بندی ء کنان ء پیدا کاں کہ وتی وتی ہند ء دمگانی و ساہت، چانچ ء بتلاں بہ
چن انت ء نژیار انت۔ چیا کہ اے تہنایک مردے ء وس ء کشاد ء ڈن ء در انت۔

چوناہاڈاکٹر فضل خالق ء وتی کتاب ء رادو بہرانی تہا ونڈ جتگ ء بہر کرتگ۔
ہے دومی بہر ء ہم آئی ء وتی جُہدانی جہان گولیں کمیت باز پہ شیواری ء زانٹکار یگیں
رپکاں گوں تڑھڈوک ء رہوار کرتگ۔ کہ اے بہر ء آئی ء پوکاری پڑرنگی ء پرنگی ء بہ
گرتن صوت ء نازینک، ہالو ء لاڈوگ یا لیلو، لیلی مور لیلڑی آئی تہر ء بہراں گوں
شوہازگ ء ہما جکانسریں مشکل ء گزرائیں منزلاں گوازینان ء تن کتاب ء سرجمی ء
باریں چنکے ڈکھ ء و پٹلاں گوشتگ۔ بلئے ڈاکٹر ء مستریں شری ایش انت کہ آوتی کار ء
گوں مزن پکاہی ء دجھی اچ آسر ء کنڈ گاں گوازینیت۔

ڈاکٹر ء وتی پوکاری ء دومی بہر ء راگماں کہ کساس ہژدہ سر حالانی سر ء ونڈ
جتگ۔ بلئے من کتاب ء دوئیں بہران ء ہور ء توریں رنگے ء زرتگ ء ادا من بنداتی
سر حالان ء گون جتگ ء بدل ء جہل ء ہتہیں تہرانی پلو ء چندے لبزان ء ہوار گیجاں ء

گپ ۽ گونڈ گرگ ۽ جھدے کنناں۔ تنکھ وانوکان ۽ پھ کتاب ۽ جند ۽ وانگ ۽ موہ بہ
 رسیت ۽ گوں منی بے سریں لبز اں مان مہ گیش آنت۔ ماگیشتر ہے گنداں کہ مئے
 لبز انک ۽ لیلڑی، مورویا کہ لیلی مور ہما تہر آنت کہ ڈیہہ ۽ براہوئی گو شوکیں ہند ۽
 دمگاں شنگ ۽ تالان انت۔ ۽ مہلوک اش پھ حُب ۽ ہدوک ۽ گوش داریت ۽ نوں ہے
 پیم ۽ بلوچی ۽ ہم وتی کرتگ ۽ زرتگ انت۔ تناحد ۽ کہ ایشانی لبز ۽ گال ۽ بند دی بلوچی ۽
 ہم ہما انت۔ اداپہ درور ۽ من ایشانی لہتیں بند ماں براہوئی ۽ ماں بلوچی ۽ دیم ۽ کاراں
 ۽ ایر کنناں کہ دلگوش لوٹ آنت۔

براہوئی: کونجاتا ٹولی اولیلڑی آں لا

خوشے نابولی اولیلڑی آں لا

بلوچی: کونجانی ٹولی اولیلڑی آں لا

(اللہ) وش انت تی بولی اولیلڑی آں لا

براہوئی: ڈاچی گوں بگاتا اولیلڑی آں لا

(اللہ) چاری اُن دگاتا اولیلڑی آں لا

بلوچی: ڈاچی آں بگانی اولیلڑی آں لا

چاری تی دگانی اولیلڑی آں لا

براہوئی: سیوی سلتانے اولیلڑی آں لا

(اللہ) ہندنا ملتانے اولیلڑی آں لا

بلوچی: سیوی سلطانیں او لیلڑی آل لا
جاہ تئی ملتانیں او لیلڑی آل لا

ایشی ء بُنی سوب ایش انت کہ سارتی ء زمستان ء مد ء موسماں مئے ڈیہہ ء سارتیں
دمگانی مہلوک پہ زمستان ء گوازینگ ء کچھی ء سندھ ء دمگاں روانت۔ پمیشاں اچ
سندھ ء چاگردی رنگ ء ایشاں کم کے رنگ بلکین زرتگ۔ وہدے کہ لیکویا ڈیکوچٹ
خاران، چانغے، سیستان یا کہ مئے سرحدی دمگانی مہلوک ء وشریں تام انت ء ہما
دمگانی چاگردی نیں رنگ ء پیش داریت کہ دوری ء جتائی ء ساعتانی سوزمان ء سوچاکی ء
ایرماں کنگ ء پہ اے تہر مزنیں یک پشت چنڈیں دمانے لیگک بیت۔ اے ساعت
یک ذرا جیں پندے ء بڑگ ء کمک کاری بہ بیت یا کہ، منش ء جنتر ء دروشگ ء وہدے
پاس یا گڑ اشپانکے وتی بزگل ء کوہ دیے ء تلاری سارتیں ساہگے ء نندوک بہ بیت۔

مہری ءے دارین پل ء شوشتگین
دوست منی نشتگ نام ءے مہرنگین
مہری ءے دارین کید ء سرزانیں
کیگد ء رنگ ء صورتے جوانین
سکھر ء روہڑی سے شپ ء راہاں
چمن ء بور ء سہب ء بیگاہاں
یا کہ

ڈھاڈر ء سببی سے شپ ء راہاں
چمن ء زرد و سہب ء بیگاہاں

ارمان پہ ماخولیں گل ء

دیم ء دوونتانے طلا

بالا بنیں بٹ ء سر ء

زاری کنیں رب ء در ء

ماخول میاے خوار بے

میشانی دنزاں گار بے

سزین ء من بندیں گد ء

کپتوں بہ ڈٹانی پد ء

ڈٹان ء گپتنگ لاگری

آپ ء وریں ماچا گلی

یا کہ ہے رنگیں یک سار بانی لیکوئے ء سے بند آنت۔

لنک ءے ذرا ج ء شپارک انت چو کہ دریائی نل ء

برزی ء بالاد ءے انچو چو کہ یک پڑ میں جڑ ء

ہر کس مئے سانگ ء نہ میت لال شہباز ءے برات

لیکو ء ڈیکو کم ء بازیکیں تہر ء تہا کایت بلے فرق ایش انت کہ لیکو ء تہا دوری

ء جتانی ء درد ء سوز مان یا گرانیں ساہت ء پاس گیر آرگ بنت۔ وہدے کہ ڈیکو شپانک

ء بگ جتانی دوستیں تہر انت کہ آپ مشکولی ء ساعت تیری ء یا ژندی ء پُشت چنڈ کنگ ء

کہورے ء چیر ء یا چگر دے ء چیر ء ساہگ ء پاد ء پاد ء سر ء ایر کن انت ء پہ وش گئی ء

الہان ءے کن انت۔ تنکہ گوں ڈیکو ءے ہمے گالاں وہد تیلانک بہ گپت ء دیم ء بہ روت۔

ڈیکو ء یک کسانیں درورے پہ گوش دارگ ء دلگوش لوٹیت۔

- 1- کوہانی دو مگ
چٹاں کنسے (تو) سُر مگ
تراڈیکو جنو، تراڈیکو بیائے
تئی مڑواک گروکاں
- 2- تئی دنٹان شروکاں
تراڈیکو جنو، تراڈیکو بیائے
- 3- جَنَل کسانیں
تراڈیکو جنو، تراڈیکو بیائے
- 4- گوں گوک ء پسانیں
نیمر وچ ء ٹاک ء
تراڈیکو جنو، تراڈیکو بیائے
- 5- توکائے شہ ڈاک ء
بیا کہ کبابوں
تراڈیکو جنو، تراڈیکو بیائے
- 6- من پر تو غذا بوں
جمر ء گزند ء
تراڈیکو جنو، تراڈیکو بیائے
- من اتکوں تئی رند ء
تراڈیکو جنو، تراڈیکو بیائے

گپ ء گونڈ گراں ء پداوتی ہما پیسر یگیں گپ ء سر ء کایاں کہ بزاں انچو کہ
من گوشتگ ات کہ ڈاکٹر فضل خالق ء گرتگیں کار ء جہدانی شیر کنیں بر ء برورد ہمیش
انت کہ اچ آسراتیں ء گونڈ گریں کتکی مانترانی بدل ء اچ گز انیں گر ء گٹاں دیم ء
روان کنت۔ منی ء آئی ء دیر یگیں نزکی ایت۔ آمد ام پینک ء پوتی پٹیت ء من ماں
گورستاناں گوشتگیں باریگانی عہدی آدینکائی پُرشنتگیں چنڈ ء ٹکر اں شوہازاں ء یکجاہ
کنگ ء جہداناں۔ پستنی ء ہپت تلار ء میتاپیں کوچگانی وش زیدیں جگین ء مزن مریں
میر شاہو ء نامداریں کرد ء شوہازگ ء دیم ء آرگ آئی ء بے مٹیں درور انت۔ بلکیں منی
حیال ء آئی ء اے کار کہ آئی ء ایشی ء تہا دست مان جتگ وت یک بے بہائیں ء بے
دروریں گنجے کہ اچ سد گنجیں مڈی ء بچ ڈول ء کم ء پدی نہ انت۔ ء من پہ ستک ء

یقیناً گوشتاں کہ اے وڑیں ڈکھیا جان جو کمیں کار مئے رنگیں نزوریں مردمء وسء
 درانت۔ واجہ ڈاکٹر فضل خالق ء وتی راجی چا گردء اے سر زبانی لبرزانک ء ہمک رنگیں
 تہر ء بہرانی سرء باز پہ جوانیں رنگے ء پہ دل ء ستکی ء کار کرتگ ء یک زیباہیں
 ء ڈولداریں گنجے پہ راج ء ورنہاں شوہانیتگ۔ مئے ورنہاں وتی گیشیں وانندگی، زانت ء
 سرپدی ء اچ اے مڈی ء الم ء جوانیں نپے چست گرت کن انت۔

گڈ سرء من ہمنکہ گوشتاں کہ کتاب شئے دیم ء انت۔ ڈاکٹر فضل خالق ء جہد
 ء جہا پہ شہا پد رء تالان انت۔ ایش ہم ہماہانی یک بہر ایت۔ ایشی ء وت بہ وان ات، بہ
 چارات ء وت یک آسرے ء بیات۔ من اے وش بوہیں دن ء بابت ء نہ گوشتاں
 بلکیں اے دن وتی بوہ ء وت چچ شانان ء پیدا ک انت۔

یوسف گچکی

برء کہور، کپچ

۲۸ اکتوبر ۲۰۲۰

ڈالچار نہ کنگی گپے

فوک لور (اُلسی زانشت) ء گیشینگ ء ساری یک ء دو لبزانی سرء گپ کنگ
 شر بیت۔ کساس 1960 ء دہک ء ماں افریقہ ء پہ اورل لٹریچر (Oral
 Literature) یک نوکیں لبزے دیم ء آرگ بوت۔ اے لبزچہ دو لبزانی ہواری ء
 جوڑ کنگ بوتگ ات، بزاں یلے Oral ء دومی Literature - چہ اے دوئیں
 لبزناں سہمی لبزے Orature دیم ء آرگ بوتگ ات کہ پہ سرزبانی لبزانک ء
 کار بندگ بوتگ ات ء زوت نامدار بوت۔ ایسی دیم ء بروک یوگنڈا ء یک عالے واجہ
 پیوزریو (Pio Ziri Mu) ات۔ اے لبز ء افریقہ ء وتی سفر بندات کت ء میزبان
 میزبان ء تیوگیں جہان ء شنگ ات ء کساس ہمک زبان ء کہ اود ء سرزبانی لبزانک ء
 واستہ پٹ ء پولی کار بوتگ ء انت، اود ء اے لبز شہم ات۔ چو کہ اے نوکیں لبزے
 ات ء یک نوکیں چیزے ء پہ جاہ ء، ہنکین ء وہد لوٹیت۔ ہے پیم گوں ہے لبز ء ہم
 بوتگ، بلئے نوں ایسی ء راہر جاہ ء شرعی ء زانگ بیت۔

ہے پیم ء دگہ لبزے Oral tradition انت۔ معناء حساب ء وَاے
 "زبانی روایات" گوشگ بیت بلئے اے سرجمیں معنائے ء صورت ء "گپ" ء "
 دست ء کار" ء، "عمل ء پیش دارگ" ء، نشان ء دنت کہ چکانی بہر ء راہم چاگرد
 کنت گوں ء پدافوک لور ء بہرے ہم۔ دنیا ء تہا بنداتی لبزانک ء بزنہ ہے سرزبانی
 لبزانک یاسینگانی باہوٹیں ہے شدز ء ارجل انت کہ ما دین صورتے ایسی ء راگوں
 "گیدی" ء ہم گزنج کنگ، وہدیکہ اے اُلس ء درشان انت۔ اُلس ء میراث انت،

اُلس ایشی ء و اُہند انت ء ایشی ء جوڑ بوئنگ ء ہاتر ء چنکھ و ہد زرتگ، ہم اے گوشت نہ بیت۔ انگت ہم دنیا ء بازیں ہند ء جاہاں ایشی حزینہ ء امبار مزن کسا سیں گنج ء مڈی دست کپ انت۔ بازیں جاہاں بے دروریں گپ، پنت ء واز ء دگہ سر پدی چہ ہمیشی ء در کپ انت۔ بازیں جاہاں دلوشی، تزن ء دومی انچیں بُن گپ ہم ادر سیت۔ بزال ایشی اُلس ء گوں وتی زند ء ہو ار گینتنگ ء ایشی رُ دوم ء واستہ و ہد، موسم ء جاو ر دست گیشینتگ انت۔

1- بیات اے بہراں گیشینیں۔ اولی بہر ء مٹیریل (Material) کلچر کہ واجہ واحد بزدار آئی ء را ”جسدی ربیدگ“ یا ڈیکی ربیدگ گوشت:

دوچ (دست ء)، گدانی پیم ء رہند (Bunad) ایندگہ دست ء دوچ چو کہ کرینہ، پل چکن ء دگہ اُلسی پوشاک چو کہ پاک سر ء کنگ، چادر بڈ ء کنگ، زحم لانک ء کنگ، اُلسی درمان ء تہنگ (جنگل ء کوہی یادگہ) وردن ء ورا کی ازباب، دست ء سر ء جوڑ کتگیں لیبوک (حاک، گد، دار، سنگ ء دگہ) پہ بدی ء بدواہیاں نشان ء نقش۔ بزاداریں آہن ء ازباب (چو کہ زحم، کارچ، نال، تپنگ ء دگہ در نگی ازباب) دستی عکس ء نقش نپاد، لپ ء دگہ انچیں چیزانی دوچک پالام، رہت، گوالگ ء دگہ ہے رنگیں چیز گدان، گل، کاپر ء کرگین واڑ ء پل جوڑ کنگ Direction بزال گوات ء نیمگ ء نشان دیگی چیز ملکی ء دگی بان بندی دار ء کار چو کہ واڑوی ء دگہ۔۔۔

اے وڑ ء ماجسدی ربیدگ ء گیشینت کنیں بلتے بازیں انچیں (بلکیں) بنت کہ چہ من سرا تگگ انت بلتے دگہ دوستے پٹ ء پول گہتر بیت آاش دیم ء کاریت۔

2- دیمتری بہر ء ماکسٹری لور (Customary Lore) یادودی زانشت گوشت کناں کہ ایشی تہامیڑہ، کرم ء امباز، واڑ ء پل، حیوان ء ایندگہ ساہ دارانی دارگی جاگہ، عید اُلسی ناچ ء صحبت، اُلسی درماند رگاہ خاصیں جز ء پوشاک خاصیں اشارہ ء کٹی

کلاگی تو از ہی رنگ جوڑ کنگ ء گد گور ء کنگ (بہر و پیا، بانڈ، مسخرہ) سودا گری ء با پار ء
 نشان مسکرائی ء دلوشی دیوان ء اے عمل ء بہرے بونگ، خاصیں علامات، شست ء
 ایندگہ لنکانی سُرینگ ء معنعالج ء واسطہ ہنر ء کسب زانتی ماہیگ ء ٹیل ء کار بندگ
 چکر وک پی لائٹنگ ء دومی ہے تہمیں۔

3- سیمی بہر ء حساب ء مئے دیم گوں چکانی زانشت (Lore) ء نیمگ ء
 انت۔ لیب ء گوازی ء آہانی تہہ ء گوشتگیں کسان کسانیں پر بند ء صوت، چانچ، زبان
 شترانکو، پچند ء کلاگی پسو (Retort)، لولی ء نازینک، رسمی تینگ (Toast) کہ پہ
 مردے ء تنگ ء گپ در شانگ بیت، روسٹ (Roast) مسکرائی کنگ، چپوا کنگ،
 مردے ء شرف ء یا واقعہ ء، کلاگ زیرگ میدگانی لیب جاہاں مجلس ء جُست ء پُرسی
 گپ ء دیوان ء ہے وڑ ء گہ بازیں۔

4- چو کہ مئے بُنی بن گپ کہ آ اے کتاب ء بنیاد انت و ربل لور
 (Verbal Lore) انت۔ و ربل ء معنازبانی ء لور ء معنازانشت انت۔ ایشی ء را کہ ما
 گیشواری ء نیمگ ء بہ براں گڑاچوش بوت کنت۔

رنگی پر بند (Ballad) جنگی پر بند (Epic) دڑاجیں قصہ ء داستان، نیک
 دعائی سلام ء دعاحال گیری، تلاوت یا الہان گوں زیمیل ء و شگٹی ء جنتر منتر، دم ء
 چوف سوگند پہ بدی ء بدواہی، سوگند ء مسام مزن مرسی قصہ، دیم پہ دیم کنگ یا مقابلہ
 کنگ دلوت ء ساہدارانی بابت ء گپ ء قصہ عقیدہ ء منگ سر ء بُن کنگ،
 چانچ، زہر کنائیگی / ہژم دیا نیگی گپ اشارہانی تہا، شبین پیش دارگ، اُلسی زیمیل (بگو
 ء دومی) اُلسی پر بند ء صوت، اُلسی گوشانک، دڑاجیں قصہ، جٹی، پری، دیہی ء بلاہی
 قصہ دڑہبات ء وش واہی، اووٹلی (Jokes) زہیریگ گونگیں برزگوانکی، اُلسی جاہاں
 چو کہ پوہی ء پسیلاں، دگانی کش ء کراں نبشتگیں گپ، و شکندی، تو از ہی، ریشندی

گپ، صوت، نازینک، لولی، قصہ، داستان، سوگند، حساب، منگ، ردیں زانشت
(Fake Lore)، واب، ساہتاں دعا، بتل، لبزانی تہا گزان، مسکرائیں پسہ
(Retort)، زبان شترانکو، لبزانی لیب، بگو، دومی گوشتگیں پر بند، جہل، برزیں
دروشم، پلئے چریشاں جتا اردو، نبشتگیں کتاب "فوک لور کی پہلی کتاب" تہا واجہ
مظہر الاسلام اے بہر، بانگ، دووڑ، کنت:

(الف) غیر مادی یا نظریاتی:

۱۔ سینگانی وسیلہ، دیم، اتلگیں دود

۲۔ اُلسی قصہ

۳۔ اُلسی مہری قصہ

۴۔ مہر، زمبل کٹی، دلاوری، پر بند (اُلسی پر بندانی تہر، دگہ دگہ)

۵۔ چکانی لیب، پر بند

۶۔ شہکور، کوہنیں ماڑی، دمگاں گوں ہم گزنجیں قصہ

۷۔ دلوت، مَرگانی قصہ

۸۔ دود، بیدگی ٹولی، پہوال، آہانی رسم، دود

۹۔ درگاہ، قبر، زیارت

۱۰۔ میڑہ، عرس

۱۱۔ توہمات، شرک، پال، شگون

۱۲۔ عقیدہ، منگ

۱۳۔ شور، سانگ، پیدا بونگ، مرک، رسم، مذہبی رسم

۱۴۔ وشکندی (مزاح)، بھانڈ، بھاٹ، نٹ، سوانگی، میراٹی

۱۵۔ بتل، گوشتن، بولی، اکھان

(ب) اُلسی میراث ء مادی (جسدی) پہلو:

- ۱۔ دار ء کار (واڑوی)
- ۲۔ دار ء سر ء پاچکائی ء جندر ء کار
- ۳۔ دھات ء کار (جیولری) بزاں سہت ء سہر
- ۴۔ سنگ ء کار
- ۵۔ چڑھ یا سیل ء پوست ء سر ء کار
- ۶۔ گاد ء سر ء کار
- ۷۔ ہڈ ء سر ء کار
- ۸۔ درپ سازگ / جوڑ کنگ ء کار
- ۹۔ گالی ء دومی چیر گنج
- ۱۰۔ چاگ ء کار
- ۱۱۔ رنگ
- ۱۲۔ موتیانی (Bead) کار
- ۱۳۔ گوٹہ (Gota) ء کار
- ۱۴۔ کڑھائی (Embroidry)
- ۱۵۔ کھڈی
- ۱۶۔ پوشاک
- ۱۷۔ گوپگ ء کار

واجہ ہے کتاب ء تاکدیم ۱۹ ء نبشتہ کنت:

"نوک لور جذبے اور سوچ کے منہ زور پرندے کی لمبی اڑان ہے۔ یہ پرندہ اس وقت تک محو پرواز رہے گا جب تک عوام زندہ ہیں، اُن کے اعتقاد زندہ ہیں، رسم و رواج زندہ ہیں، کچھ دن اور صدیاں پیچھے رہ گئی ہیں

اور کچھ آگے ہیں۔ اسی لئے فوک لور بھی وقت کے ساتھ ساتھ پھلتا پھولتا اور آگے بڑھتا رہتا ہے۔ ممکن ہے آج کوئی ایسی چیز عام ہو جائے جو آنے والی نسلوں کے لئے فوک لور ٹھہرے جیسے صدیوں کا سفر طے کر کے ہم تک پہنچنے والی روایات ہمارا فوک لور ہیں۔"

ہمے وڑے فوک لورے، لہتیں زاننکار Verbal Art (گوئیگی ازم) ء نام ء ہم دنت بلئے انگت دگہ، لہتیں ایشی ء رازندان ء راہ (Way of Life) ہم گو شیت۔ بزاں بازیں مردماں بازیں نام دانگ انت چو کہ توہمات (Superstitions) ء سینگ چہ سینگ ء آیوکیں سرزبانی لبزانک (Orally transmitted literature) ہم گو شیت بلئے اگاں ہورت گندی بہ کن ءے گڑاے وڑست فوک لور ء بہر انت ء فوک لور یا اُلسی زانت وت مستریں گالبندے پریشی ء۔ ایشی گیشتریں بہر سرزبانی انت پمشکامیتگ میتگ ء لوگ لوگ ء مردماں یات بیت ء ایشی ء ساچوک یکے نہ انت بلکیں تیوگیں اُلس انت یا مہلوکانی ٹولی انت۔

لور (Lore) ء معنانا لچ یا زانت ء سرپدی یا یک بنگلے ء بابت ء معلومداری ء Folk ء معنا مہلوک، اُلس یا مردم انت کہ چہ جرمن لبز Volk ء درانتگ۔ خاص یہ نہ و تنگیں مردماں گو شنگ بیت بلئے دیتر ء اے نیم واندگیں مردماں ہم چاگرد کنت گوں۔ بزاں فوک لور ہمازانت ء سرپدی انت کہ بنی آدم ء راتاں وتی ہوش ء گیرانک ء گون انت ء سرجمیں علمانی ماتینک گوشت بیت۔ ایشی زانت چہ مہلوک ء جند ء نیام ء درکیت ء ہور ہوا ریں صورتے ء پیدا بونگ ء بہ گرتاں مرک ء ہمراہ داری کنت، ہوریں نند ء پادا، لیب ء گوازی، درد ء دور، وٹی ء غم، مرک ء میران، سرچاری، شادہ ء زند ء ایندگہ وڑستیں رہنداں ساہیل انت۔ زمین ء ساخت، رواج ء روایات، وردن ء ہر روچی گزران ء ایدگہ نفسیاتی حیڑہ اے رد ء مزنیں کردے دار انت ہمے پیم ء چریشاں ابید لوگ ء جاگہ، کشار کاری ء کمک دیوکیں ازباب، ماہی

گیریء کھٹی ازباب، مالدارىء کمک کارى ازباب ہم اے دڑچ ء بے بنت۔ گیشتر
ڈلگئیں صورتے ء اے گیٹھواریء ہم بہ چارات۔

۱۔ Verbal Lore: چہ لبزیا گپانی سرء دیم ء اتلگئیں زانشتے

۲۔ Material Lore: چہ دست ء کارء سرء دیم ء اتلگئیں زانشت

۳۔ Customary Lore: عمل یا عملی کارء سرء دیم ء اتلگئیں زانشت

مئے بن گپ ء ربل لور انت ء ور بل لور (گپانی یا لبزانی زانشت) ء رانثر ء شاعری ء تہا
بہر کنیں ء آئی بازیں تہراں پد ایک ء یک ء گوں درووراں دیم ء کاریں۔

اولی بہر (ردانک)

مزن مر (لی جنڈ) (Legend) ساگا (Saga)

اے بہر (صنف) بنیاداً اسکنڈی نیوین ملکانی نیمگ ء اتلگ کہ آہانی تھا بادشاہ ء دومی نامداریں بامردانی جنڈیا آہانی کہول ء تمن ء بابت ء گوشتگیں داستان انت کہ اود ء ساگا ء معناء جنڈ پہ قصہ ء داستان ء کار بندگ بیت بلتے ایشانی تھا بازیں جاہاں زبان ء سر کشگ ہم دلگوش کنگ بوتگ۔ پہ قصہ ء براہ ء نماء ہاتر ء۔ تاں بیستمی قرن ء اے نبشتہ ء رہند ء آرگ نہ بوتگ انت ء سادگیں صورتے ء زبانی گوشتگ بوتگ انت۔ رند ء اے نبشتہ ء صورت ء ریکارڈ ء آرگ بوتگ انت کہ ایشانی ساچوک زانگ نہ بنت۔

ماچو گوشت کنیں کہ ہما باز دیم ء اتلگیں ء نامداریں داستان کہ آئی پڑدر ء یک تاریخی واقعہ ءے بہ بیت چو کہ، جنگے، مڑے، ڈکالے، لڈ ء بارے ء دگہ ہے پیمیں۔ ماماں بلوچی ء بالاچ گورکچ، میر قمبر، میر حمل، میر شاہو، اوتمان ء دگہ بازیں ہے پیمیں کردارانی داستاناں اے رد ء آورت کنیں۔ اے نہ تہناسر مچاری ء نہ ٹرسی ء "زندگیں درور" انت بلکیں اے داستانانی بُنی حیالانی تھا مردم ء رائسینگ ء سکین ء تحریک دیک ء بن گپ ہم دست کپیت۔

اے بہر ء واستہ من لانگ ورتھ ڈیمز ء کتاب ء چہ کمک زرتگ کہ "پیر سہری" ء محبت خان ء سامری (سومری) داستان دیم ء آورتگ انت۔

پیر سُہری

نوتانی کٹم ۽ فیروزانی بہر ۽ پیر سُہری ۽ تعلقداری ات۔ یک روچے آوتی
 رَمگ ۽ جنگل ۽ چارینگ ۽ ات کہ چار دوست (بزاں اولی چاریں خلیفہ، ابو بکر، عثمان،
 عمر ۽ علی) آئی کر ۽ ظاہر بوت انت ۽ چہ آئی ۽ یک پسے لوٹ ات اش۔ سُہری
 ۽ گوشت، "اے رَمگ منی نہ انت بلکیں من رَمگ ۽ شوانگاں۔ یک پسے من ۽ ہست
 کہ من ۽ مز ۽ حساب ۽ دیگ بوتگ ۽ آئی ۽ من شمارا دیاں۔" پدا آئی ۽ ہما پس آورت ۽
 ہماہانی دست ۽ دات ۽ چاریں دوستاں آئی ۽ راپتک ۽ وارت۔ پدا آہاں سُہری ۽ راوتی
 گور ۽ گوانک جت ۽ لوٹا نینت، نیک دعائی دات ۽ گوشت اش:

"اگاں کدی ترار مگ ۽ واہند ۽ شوانگی ۽ درکت گڑاوتی لوگ ۽ کش ۽ یک
 مزنیں واڑے شر کن ۽ وتی پساں ہے واڑ ۽ بہ کن۔ چہ اللہ ۽ حکم ۽ مزنیں واڑ چہ پس ۽
 پُر بیت۔" واڑ ۽ تہا انچیں پس ات انت کہ آہاں کس ۽ نہ زانتگ ات ۽ چاریں
 دوستاں سُہری ۽ ر ایک عصائے داتگ ات ۽ گوشتگ ات کہ کجام ہم جاگہ ۽ اگاں ترا
 کہ آپ پکار بیت گڑا تو گول حداء سر ۽ بھیسہ دارگ ۽ ہے عصاء زمین ۽ بہ جن، ہمودا
 ہما دمان ۽ چہ زمین ۽ آپ در کیت۔ ہمودا تو ت آپ بہ ور ۽ وتی پساں ہم آپ بہ دے۔
 اے گوشتگ ۽ رند چاریں دوست پداوتی جاہ ۽ وارت ات انت۔ پدا چہ آئی رند
 سُہری ۽ کدی وتی پس ہما جاگہاں نہ بُرت انت پہ آپ ۽ دیگ ۽ کہ چد ۽ ساری برتگ
 انت ۽۔ بلتے آئی ۽ مدام نیمروچ ۽ ٹاک ۽ وتی عصا زمین ۽ جک دات ۽ آپ درکت ۽
 آئی ۽ پساں وارت۔

لہتیں روچاں پد ر مگ ء واہند ء وتی دل ء گوشت: "منی ر مگ نوں آ جاہ ء
 نیت کہ اودا آئی ء ساری ء آپ وار تگ۔ من نہ زاناں کہ آ آہاں ء دگہ جاہے آپ
 دنت یا منی ر مگ چہ تن ء شکش انت ء مرگی انت۔ "گڑا یک روچے آشت گیا بان ء ء
 وت ء را اندیم ء گت۔ آئی ء مارات کہ سہری ر مگ ء را کوہ ء برزادیں ٹلے ء سر ء
 آپ دیگ ء انت۔ و ہدے سہری ء ر مگ زرت ء دگہ جاہے شت گڑا مال واہند ہما جاہ
 ء اتگ ء چارات دانکہ اودا آپ ء ہیج نام ء نشان نیست ء اودا پہ آپ ء دگہ چنگ ء
 چیزے بزاں آپی جاگہے نہ انت۔ گڑا آ سہری ء کر ء روت ء سہری ء جست
 کنت، "من ء ہما آپ ء بابت ء بہ گوش کہ تو چتور چہ کوہ ء ٹل ء سر ء پہ ر مگ ء آپ
 آورت؟"

یکبرے سہری و بے توار بوت بلے رند ء کہ آگول مال واہند ء ہما جاگہ ء
 نشنگ ات، ہما جاگہ ء آئی دیم ء آئی ء آپ آورت۔ ہما بیگاہ ء مال واہند وتی لوگ ء
 شت ء گول جن ء گوشت ء۔ جن ء مرد ء وت مال وت ء سلاہ ء شورکت، پدا فیصلہ
 کت کہ اے مرد حدائی فقیرے، چوشر نہ انت کہ ایسی ء پسانی ر گے گون بہ بیت۔ چو
 کہ دود انت سہری ر مگ ء زوریت میتگ ء کیت ء روت ء واڑ ء تہا تچک بیت۔ سہب ء
 سر ء مہلہ و ہدے ر مگ واہند آئی ء پادکنگ ء کیت، آگندیت کہ یک بلائیں سیہ مارے
 آئی ء کش ء وپنگ۔ واہند یک برے پدا اثر سیت ء آئی ء را گوشتیت:

"تو یک فقیرے ء ء من ترا پسانی ر گے ء شپانک کت نہ کناں۔"

گڑا سہری وتی لوگ ء کش ء یک واڑے بندیت ء ایسی ء تہا وتی یکیں پس ء
 بندیت کہ آئی ء را آئی ء مڑے حساب ء رستگ ات۔ آہمودا شپ ء وپسیت۔ و ہدے
 مہلہ نیں سہب ء آچہ واب ء پادکیت آگندیت کہ تیوگیں واڑچہ پس ء پُر انت، آہانی تہا

گیشتیرینانی رنگ سہر بنت۔ (چو کہ بور) لہتیں اسپیت بنت گڑا آہانی گوش سہر بنت۔
آنچیں قسمے ۽ پس بنت کہ ساری ۽ کس ۽ چشیں پس نہ دیستگ۔

یک روچے سہری وتی پساں چارینگ ۽ ات بلیدیانی یک ٹولی ۽ اتک ۽ باز
بے رحمی ۽ آئی ۽ را کشت اش ۽ تاں روچ ۽ مروچی ہما جاگہ ”سہری کشتگ“ گوشتگ
بیت۔ وہدے آپساں برگ ۽ ات انت سہری پدازندگ بوت ۽ آہان ۽ گوشت ۽
کہ ایشاں بہ دے۔ دژ مناں یک برے پدا آئی ۽ را کشت ۽ آئی ۽ سرچہ بدن ۽ دورکت
۽ دورمان برات۔ سہری ۽ وتی سروتی دستاں زرت ۽ آہانی کر ۽ شت ۽ گوشت ۽
”من ۽ منی پساں واتر کن ات۔“

وہدے دژ مناں دیست کہ اے چون بوت گڑا آہاں وتی پس پدادات انت
۽ آئی ۽ پاداں کپت انت ۽ گوشت اش پمادعا بہ کن۔ ہمے حالت ۽ سہری وتی لوگ
۽ کیت، بزاں سرگ ۽ پر نہ بیت۔ پدازمین ۽ کپیت ۽ ساہ دنت بلے ساری ۽ آوتی
بچان ۽ گوشتیت کہ ”منی مرگ ۽ روچ ۽ من ۽ اشترے ۽ بندات ۽ ہمودا کہ اشتر جلیت
۽ پاد نئیت، ہمودا منی گور ۽ جوڑ کن ات۔“ آئی ۽ چکاں انچوش کت۔ اشتر اول سر ۽
شت ۽ چار دگہ دگہ جاگہاں جک ات ہمودا کہ کہیر ۽ دژ چک (Prosopis

Spicigera) ات انت ۽ اے دژ چک تاں اے وہدی انگت ہست انت۔ پدا آ
ہمے جاہ ۽ اتک کہ سہری ۽ درگاہ مروچاں ہمودا انت۔ آدا اتک، جک ات ۽ پدا پاد
نیاتک۔ گڑا آہاں سہری ۽ ایدیرہ ہمد ۽ جوڑ کت۔ سہری ۽ جنک ہم ہمے روچ ۽ مرت ۽
آہاں آئی ۽ قبر سہری ۽ قبر ۽ نزدیک ۽ جوڑ کت۔ ایندگہ روچ ۽ آہاں دیست کہ سہری ۽
جنک ۽ قبر دگہ دیے ۽ انت، آجاہ ۽ نہ انت کہ اود ۽ کسارت کنگ بوتگ۔ پیر سہری ۽
دگہ بازیں حیران کنوکیں پدرا نیں کار ۽ عمل کتگ انت۔ بلے من اے جوازت ۽ نہ
داراں کہ بہ در شانان اش۔ ۽ چہ ہماروچ ۽ زرکانی ۽ کوہانی جہہ منندیں دومی بلوچ آئی ۽ را

سکّ باز عزت دینت۔ ماں بلوچستان ءِ مستریں سوگند پیر سُہری نیگِ انت ءِ چہ پیر
 سُہری ءِ ترس ءِ بچ بلوچ دروگیں سوگند نہ وارت ءِ گوش انت کہ سُہری مزنیں تاوانے
 آئی ءِ رادنت کہ آئی ءِ نام ءِ دروگیں سوگند وارت۔ گیشتر بلوچ سُہری ءِ زیارت ءِ واسطہ
 سُہریں پس کار انت۔ انچیں مردے کہ آئی ءِ مُراد پیلو بوتگ آسُہریں پسے آئی ءِ سرءِ
 حیرات کنت۔ زیارت ءِ منجار پس ءِ کشیت ءِ ہر کس کہ ہماروچ ءِ ہمودا انت آہانی سرءِ
 بہرے کنت۔ تمامیں بلوچ ورتیں نوتانی نسل ءِ رافقیہ لیک انت۔ اے وہد ءِ آہانی
 سروک فتح خان پیر وزانی انت کہ بلوچ آئی ءِ راباز عزت دینت۔ سُہری ءِ نسل نیگ
 انت۔ بازیں مردم سُہری ءِ درگاہ ءِ ہر روچ روائت۔ اے سیاہ آپ ءِ روبرکتی نیمگ ءِ
 یک روچے ءِ راہ ءِ انت۔

لانگ ورتھ ڈیمنز Popular Poetries of the Baloches، بلوچی اکیڈمی کوسٹہ، دومی
 چھاپ 1988، Vol: i and ii، تاکدیم۔ 178-181

محبت و مسامری

ڈیمنز نبشتہ کنت کہ اے داستان سال 1891ء منی بلوچی ٹیکسٹ بک ء چاپ بوتگ ء ایشی رجانک 1893ء ماں فوک لور ء دیم ء آرگ بوتگ۔ من پدا ایشی ء رادا دیگ ء آل کہ ایشی ء رانیم تاریخی لیجنڈ (مزن مر) ء نام دات کن ء۔ عبداللہ خان براہوئی سروک ات یا کلات ء خان ہژد ہی صدی ء بنداتی و ہد ء ء آئی جنگ ڈیرہ غازی خان ء میرانی نواباں تاریخ ء بہرانت۔ ہرند داخل راہ گوں جام پور ء ہوار ات ء اے کلات ء سیمسرانی تناو ہدے ء بہرے ات کہ سکھ فاتح رنجیت سنگھ ء دست ء آورت۔ محبت خان کہ اے گشتنگین ء نام دارانت، عبداللہ خان ء یکس بجک ات ء چہ آئی پشت ء تحت ء وارث ات۔ آئی ء چہ سندھ ء کلہوڑ ہاں کچھی پچ گپت ء چہ فارس ء شاہ نادر شاہ ء انعام دست گپت۔ بلتے رند ء آئی ء را احمد شاہ درانی ء تحت ء ایر گیتک ء آئی ء کستریں بزات نصیر خان ء رابالا بندی دات۔ اے داستان غلام محمد بالاچانی ء گوشنگ انت۔

ہما و ہد ء کہ عبداللہ خان کلات ء خان ات، آئی ء گوں ڈیرہ غازی خان ء نواب ء جنگ بوت۔ عبداللہ خان ء یک فوجے مچکت ء سیاہ آپ ء کشک ء دیم ء روان بوت (کہ اے بگٹیانی کو ہی دگ ات)۔ آوہاں مٹھا خان مزار یانی سروک ات۔ عبداللہ خان ء آئی ء رالوٹا ینت ء چہ آئی ء یک فوجے لوٹ ات۔ مٹھا خان ء آئی ء راسد اسپ سوار دات ء خان ء کر ء شت۔ ساراوان ء جہلاوان (برز ء جہل ء) بلوچستان ء درسیں سری یں مستر، ماتحت ء دست ء چیری، برز ء جہل ء ساراوان ء

جہلاوان ۽ براہوئی آئی ۽ ہمراہ ات انت بلئے گورچانی ۽ ڈریشک ۽ ہما د مگ ۽ دومی
 ٹمن آئی ۽ ہمراہ نہ ات انت۔ گڑا آسیاہ تک ۽ درہ (Pass) ۽ شت (کہ اے سیاہ
 آپ ۽ د مگ ۽ نیام ۽ ات) چہ ہے راہ ۽ چھا چھڑ راہ ۽ چہ ہند ۽ رست۔

وہدے آئی ۽ را احوال رست کہ نواب ۽ وتی فوج جام پور ۽ داشتگ ۽ مچ
 کتگ گڑا عبد اللہ خان ۽ وتی در سیں امیران ۽ پہ شور ۽ سلاہ لوٹا نینت۔ مٹھا خان ۽ سلاہ
 دات کہ تچک ۽ ڈیرہ غازی خان ۽ سر ۽ اُرش بہ کن انت۔ ہر کسے سر پد بیت فوج پہ ڈیرہ
 ۽ روگ ۽ انت گڑا ہر مرد ۽ اشتاپی ۽ وتی لوگ ۽ واترگ ۽ وتی چکانی کر ۽ بو نگ ۽
 جیڑیت، اے پیم آفوج پُرنشیت۔ گڑا جام پور ۽ سر ۽ اُرش بہ کن ۽ آئی ۽ رادز گر۔
 عبد اللہ خان ۽ گوشت کہ من ۽ گوں مٹھا خان مزاری ۽ تپاک انت ۽ آئی ۽ وتی دیم
 گوں ڈیرہ ۽ دات۔ نواب ۽ فوج پُرنشیت ۽ عبد اللہ خان ۽ بیڑ برت ۽ جام پور دست ۽
 آؤرت ۽ آتاں سر جمیں ماہے ہمو دانشت۔

ماں جامپور ۽ یک بز اہد اریں جنینے ہست ات کہ نام ات ۽ سامری ۽ ایک
 موچی ۽ جن ات۔ عبد اللہ خان ۽ بچ محبت خان ۽ آئی ۽ را وتی بندیک جوڑکت۔
 جنگ ۽ رند فوج کہ خراسان (بولان پاس ۽ برز ۽ ملک) محبت خان ۽ سامری گوں وت
 ۽ زرت ۽ آئی ۽ را وتی داشتہ جوڑکت ۽ گورائی باز مہرکت۔ سامری ۽ لوگ واجہ کلات
 ۽ عبد اللہ خان ۽ دربار ۽ دز بندی ۽ پہ حداء نام ۽ شت بلئے آئی ۽ را سامری واترینگ نہ
 بوت۔

عبد اللہ خان ۽ گوشت کہ "محبت خان اے پیمیں مرد ۽ کہ ہر دیں بہ اش
 کنت کہ سامری ۽ مرد آئی ۽ پد جنگ ۽ اتلگ گڑا آئی ۽ راشیت۔ تا وہدے کہ منی
 خانی بر جاہ انت، برو ۽ بہ پٹ تراہر کجا شتر نگلیں کاڑے دوست بوت، من ۽ قول انت
 آئی ۽ را گوں تو سور دیاں۔"

بلئے موچی ء گوشت: "من دگہ ہچ کس نہ لوٹاں، ایوک ء سامری ء رگین

ات بہ دیئت۔"

موچی تاں سالے ء کلات ء رل ات بلئے رند تر ء آئی ء راجہ اودادر آئیگ ء
 حکم دیگ بوت ء آپد تر ات۔ ژماں سیہون ء جیوے لال ء در گاہ ء یک پریات کنوکے
 ء حساب ء شت ء تاں یک سالے یک کش ء در گاہ ء زیارت کنوکانی آپ کش ات ء
 یک سالے ء پد یک شپے چہ جیوے لال ء نیمگ ء حکم اتک۔ "اود ء ماں جام پور ء
 بازیں ہیچڑا ہست کہ آہانی پچی ء یک فقیرے ہست کہ آوتی حراں چارینگ ء انت۔
 ہمائی ء کر ء برو آسامری ء پدا کاریت ء تر ادنت۔ "گڑا آپد اتک ء جامپور ء سر بوت ء
 فقیر ء چارگ ء در کپت ء دیست ء کہ آحراں چارینگ ء انت۔ انچو کہ آئی ء موچی
 ء رادیسٹ فقیر ء ساری ء گوشت: "جیوے لال ء وت ء راے کنگ ء جوازت نیست
 کہ آئی ء تراپہ من دیم داتگ۔"

موچی ء گوشت: "آئی ء من ء پہ توروان داتگ۔" گڑا فقیر ء گوشت: "
 اٹوں برو ء وتی لوگ ء آرام کن ء منی کر ء ہماوہد ء بیا کہ ہیچڑا ماں جام پور ء ناچ ء بنت ء
 من گوں آہاں ہمزیل باں ء وش باں۔ منی کر ء بیا ء وہدے من ناچ ء باں گڑا تو منی
 دامن ء بہ ژپ۔"

انچیں روچے ات کہ کسے ء لوگ ء سوری مراگاہے ات ء ناچونانچ ء ات
 انت ء فقیر آہانی نیام ء مست ات۔ موچی اتک ء آئی ء دامن ء ژپ ات۔ فقیر ء
 آئی ء دست مان بر ات۔ کوٹار ء لگ ات: "سامری اتک! سامری اتک!" ہما ساعت ء
 دگہ بازیں مردم تچان تچان ء موچی ء گورا اتک انت ء مبارکی اش دات، گوشت
 اش: "سامری پدا اتلگ ء وتی لوگ ء نشنگ۔"

موچی لوگ ء کیت گندیت کہ سامری لوگ ء نشنگ ء دست ءے گوں تر
کتگیں آرتان انت۔ آئی ء جست کت: "توچتورا تلگ ءے؟"

گڑا آئی ء پسو دات: "من کلات ء اتاں ء من ء محبت خان ء بے کساس
دوست داشتگ ات، آئی ء منی ء ابید دگہ کسے ء پتگیں نان، ہم نہ وارت انت۔ من پہ
آئی ء ہاترا آرت سُر شنگ ء اتاں کہ چانگ جوڑ بہ کناں پہ آئی ء نان ء، گڑا یک سبزیں
بالو ءے بال کنان ء اتک ء منی دیم ء چپ ء چاگرد ء گشت۔ من وتی چم نزکت انت ء
وتی دستان ء شنات کہ آئی ء رابہ گلیناں گڑا چم کہ تچ کت انت من وت ء راماں جام
پور ء وتی لوگ ء نندگ ء دیست۔"

گڑا موچی ء سامری پداہواری ء وش ء وشدل بوت انت ء محبت خان ماں
کلات ء پشت کپت۔

(ایم لانگ ورتھ ڈیمز، Popular Poetries of Baloches، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، سال

1998، تاکدیم 175-178)

پری قصہ (Fairy tales)

اے ہما داستان یا قصہ انت کہ آہانی تہا پری، جن، دیہہ، بلا، بچیلگ، مزن گوش، ہے تمیمیں دومی پراسراریں مہلوک، (چو کہ انجیں اندیمیں مہلوک کہ گندگ نہ بنت، زمین، توک، انت) بابت، گپ، قصہ کنگ بیت۔ قصہانی تہا کار، شتر کنگ یا حراب کنگ، مردم، راز، آسگ کنگ یا ایمن، وشدل کنگ، ہاتر، اے چے کن انت، گوشگ بنت۔

اے اُلسی لبزانک (Folk Literature) بہرے، ایشی، Oral Tradition، اُلمی نیں بہرے زانگ بیت۔ اے قصہانی بابت، کسے، ہم نہ مرت تا نکلہ۔ گرم بڑاتاں (Grimm Brothers) جنجال کت، سال 1812، 1814، پدا 1822، وتی نامداریں نژ آرتگیں کتاب Kinder-und Hausmarchen یا Household tales دیم، آورت۔

ایشی قصہ نثر، تہا بیان کنگ بیت کہ ہیر ویا ہیر وُن، تالہ، شری یا حرابی، نشان دیگ بیت کہ ہے نہ دیستگیں مہلوک پدا آئی، کسانیں یا مزنیں پیسے چتور جہدانی تہاوت، ہوار گیحیت۔ جادو، منتر یادم، چوف، تائید، بند، ہمے گو نگیں کار ہم پر ماہگ بیت کہ چہ آئی سحر، اثر، ہے نہ دیستگیں چالاک، شتر تگیں مہلوک جادواں بد لین انت کہ اے پیم، انسان، تب، میل، نفسیات، ظاہر کن انت۔

ایشی، ماں دنیا، کدی ظاہری کنگ، چو گوشگ گران انت بلے، لہتیں گوشیت کہ اے چہ رودراتک East، اتلگ۔ ہزار، یک شپ (Thosand and

(Arbian night entertainment) one night یا عربانی شپء و ش دلی (Arbian night entertainment) کہ عربی ء نبشتہ بوتگ انت، ایشان ء ہر دہمی صدی ء ماں فرنیچ ء رجانک کنگ بوتگ۔ کئے و ہدء پیش ماں یورپ ء سئے نامداریں "نزار" دیم ء اتلگ۔

۱۔ چارلس پیرالٹ: (Contes de ma mere L, Oye 1697) کہ رند ترء ایشی ء رارابرٹ سمبر ء ماں انگریزی ء سال 1729 ء رجانک کت۔
۲۔ گرم بزات: (Grimm Brothers) نزار کہ ساری ء اے بابت ء گپ بوتگ۔

۳۔ ہانس کر سچمن اینڈ رسن ء (Eventyr) Fairy tales، 1835۔
ماں بلوچی ء لیچ (1840)، سر رابرٹ برٹن (1877) ء پھ بلوچی ء کئے کارکت ء ایشیا ٹک سوسائٹی بنگال ء تاکبند ء آہان ء شرپ دات بلئے کئے رند ترء یک شر تریں پیسے ء یک شر تریں جہدے چہ لانگ ورتھ ڈیمز ء نیمگ ء بوت ء پیدا آئی ء سر جمیں کتاب 1922 ء چاپ بوت۔ رند ترء مئے راجی زانتکاراں آئی ء کار میزان میزان ء دیم ء آران کت انت کہ مز نہیں گنجے ات انت۔ مئے گور ء اے بابت ء نکان باز مز نہیں پیسے ء دست کپیت ء کساس ہر کئڈ ء میتگ ء بلئے کار بوتگ لوٹیت۔ اگان نہ گڑا کئے و ہدے ء پدمے بازیں مڈی ء شموشگ بیت ء بازیں حزانگے زمین ء حاکانی باہوٹ بیت۔

پریانی قصہ

بیت انت یک مردے ءیک جنے۔ اے دوئیں جن ء مرد سک باز غریب
 ات انت۔ یک روچے بیت اے مرد ء جن پہ لاپ ء حساب ء باز بیوس بنت۔ گڑا
 جنین وتی مرد ء راگو شیت:

"تو مردینے ء حُشک ء مہ نند۔ ساری ء مئے روچ شرّ گوزگ ء نہ انت،
 نول اگاں کار مہ رسیت مانول چہ شد ء جنجال بین۔ تو برو کار ء روز گارے در کج تنکہ
 منی ء تنی امروز دیمتر ء بہ روت انت۔ "گڑا مرد آراجواب دنت ء گو شیت: "شریں
 تو چُش کن، من ء تو مرچی ہپت نان بہ دے۔ من رویں کار ء روز گارے کنیں۔"

جنین وتی مرد ء راہپت نان پچیت ء دنت ء مرد اے پتتیں ناناں زوریت ء
 دیم پہ کار ء شوہاز ء در کپیت۔ مرد سہیں روچ ء گردیت بلئے مرد ء راہچ کار دست نہ
 کپیت۔ روچ ہم نیم ء کیت او شتیت۔ مرد ء راشد گپیت۔ مرد کیت یک چاہے ء کر ء
 نندیت۔ وتی ناناں در کنت ء یک ء یک ء حساب کنان ء گو شیت:

"یک ء وراں، دو ء وراں، سے ء وراں، چار ء وراں، پنج ء وراں، شش ء
 وراں، ہپت ء وراں۔"

اے مرد وتی ناناں حساب ء بیت بلئے چاہے ء توک ء ہپت پری بنت ء آہم
 اے مرد ء ہمے گپاں اشکن انت۔ پریانی دل جنت کہ چوش بیت کہ اے مرد مارا

پتتیس پریاں بہ وارت۔ پری حیران ء پریشان بنت کہ اے چونیں مردے کہ
گوشگ ء انت:

"یک ء وراں، دو ء وراں، سے ء وراں، چار ء وراں، پنج ء وراں، شش ء

وراں، ہپت ء وراں۔"

آوت ماں وت ء سلاہ ء شور ء بنت کہ ماواے مرد ء راہچ نہ کتگ، نہ زاناں
چیا مئے ورگ ء تیار انت۔ اے وڑ ء پریانی مسٹر ڈن ء در کیت ء مرد ء چاریت کہ اے
مرد انت، گڑا پری جست ء کنت:

"تو مارا چیا ورگ لوٹ ء، ہاں؟"

مرد گوشتیت: "من نہ زانتگ شہاپت پری اے چاہ ء تہات، من گوشگ

بلکین شہاسک باز ات۔ من شمارا وراں، من سک گڑنگاں۔۔۔"

پری گوشتیت، "تو مارا چیا ورے؟"

مرد گوشتیت، "من شمارا مہ وراں منی شد نہ روت۔"

اے گپ ء کہ آیشکنت گڑا وڑا ہیں پری در کایت ڈن ء گوش انت، "تو

مارا مہ ور، تو ہرچی لوٹ ء ماترا دیاں۔ بلئے حداء نام ء مارا مہ ور۔" مرد گوشتیت، "شتر

انت شہا من ء چے دیئت؟"

اے پتتیس گوش انت، "ماترا یک انچیں چیزے دیاں، تو ہر چیز بہ لوٹ ء

آترا سیت انت۔"

مرد ء چارات کہ اے وشریں سوداے ء پدا پتتیس کہ من ہر چیز بہ لوٹاں

آ من ء ر سیت۔ مرد ء گوشتیت:

"گڑا شتر انت شہا من ء اے چیز ء دے بلئے اے گڑا چہ چیزے؟"

پری نے پسوندات و گوشت: "ماترا یک دیگے دیاں، تو اش و پچ کن و ہرچی بہ لوٹے ترار سیت انت۔"

گڑا مرد گوشت: "شریں من شے اے دیگ و زوراں گڑاچوں بہ کنناں کہ منی ہر لوٹ پورا بیت انت؟"

گڑا پری و گوشت: "تو بس اے دیگ و پ و پچ کن و ہرچی کہ تو لوٹے ترار سیت۔"

مرد و چہ پریاں دیگ زرت، آہان و اجازت کت و گل و شادان گوں ہے دیگ و روان بوت۔ مرد و گرم و گپت و گورائی دیبتر و روگ نہ بوت۔ گڑا مرد کتے گرم و سارت کنگ و دیم و ظاہریں لوگے و روت کہ اے بلکے و لوگ بیت۔ و ہدے اے مرد بک و لوگ و سر بیت گڑا بک آئی و راوش اتک و بر آمد کنت و جست و کنت:

"نماسگ مرچی ترا یک دیگے گون، اے چونینے؟"

گڑا مرد آئی و راجواب دنت: "بک اے دیگ من و پریاں داتگ۔"

بک جست کنت: "اے چونیں پری بوتگ انت؟"

مرد گوشت: "من ہمد و یک چاہے و کر و نشنگاں۔ من گوشت کہ، یک و وراں، دو و وراں، سے و وراں، چار و وراں، پنج و وراں، شش و وراں، ہپت و وراں۔۔۔۔ من و وتی نان گون ات انت و من وتی ناناں گوشتک و اتاں گڑا اے پنتیں پری ڈن و در اتک انت۔ آہانی دل و من زاناں پہ ہمایانی ورگ و گوشتک و اتاں۔ آہاں گوشتک مارامہ ور و من و اے دیگ اش داتگ کہ ایشی تہا ہرچی بہ لوٹے رسیت انت۔"

مردء چو کہ باز دم بُرتگ ات ء ژند ات ء بٹک ء ہم چارات کہ دیگے شریں
گڑا بٹک آئی ء را گو شیت: "بانی تو نوں آرام کن دم بُرتگ ء۔"

مرد وتی سرء ایر کنت، واب کپیت۔ بٹک اے دیگ ء زوریت چیر دنت
ء آئی ء جاگہ ء دگہ ہے رنگیں دیگے ایر کنت۔ مرد چہ واب ء پاد کیت گڑا ہے دیگ ء
زوریت ء دیم پہ وتی لوگ ء روت۔ وهدیکہ مرد وتی لوگ ء سر بیت گڑا جن ء
چاریت کہ مرچی منی مردء رایک دیگے گون۔ آہم حیران بیت، گڑا جست ء کن:
"اے چونیں دیگے؟"

مرد جواب دنت: "اے دیگ من ء پری آل داتگ۔ آوتی تمائیں قصہ ء
نان ء ورگ ء حساب نیگ ء گو شیت کہ پریانی دل ء من پریانی ورگ ء دل مانگ بو نکاں
ء آہاں گو شتنگ کہ مارامہ ور، ماترا انچیں چیزے دیاں، تو ہرچی بہ لوٹ ء ترار سیت،
گڑا من ء ہے دیگ دات اش۔ نوں و گڑا من ء کار ء ضرورت نہ انت۔ من اے
دیگ ء دپ ء پچ کنناں، ہر چیز کہ من بہ لوٹاں من ء ر سیت۔"

مرد ء جن دوئیں گل بیت انت۔ شام ء وهد نژیک ات۔ مرد ء جن ء شام
کت گڑا آہاں دیگ ء چکاسگ ء فیصلہ کت۔ دیگ اش وتی دیم ء کت ء دپ اش پچ
کت۔ ایشاں ہر چیز لوٹ ات ایشاں نہ رست۔ اے بلئے نہ زانگ ء ات انت کہ
اے پریانی دیگ نہ انت۔ مرد ء جن حیران ء اُبگہ ات انت کہ چونیں دیگے کہ ہرچی
مالوٹیں، مئے لوٹاں ہچ وڑ ء پورا نہ کنت۔ گڑا جنین وتی مرد ء رادر وگ بند کنت۔
مرد گو شیت:

"من پے زاناں، من ء پریاں ہے وڑ گو شتنگ۔"

ایندگہ سہب بیت گڑا مرد پدا وتی زال ء گو شیت، تو من ء ہپت نان بہ
دے۔ من مرچی کار ء واستہ گیشتر تگ ء تاج کنناں۔ جن پدا آئی ء راہپت نان پچیت

ء دنت۔ مرد چہ وتی لوگ ء در کیت انت پہ کارء شوہازء۔ مرد ہماوڑء ادا اودا باز تگ ء تاج کنت بلنے آئی ء راکار نہ رسیت۔ پدا سرے ہما چاہ ء کپیت کہ ساری ء روج ء اتلگ ات، ہماوڑء گو شیت: "یک ء وراں، دو ء وراں، سے ء وراں، چار ء وراں، پنج ء وراں، شش ء وراں، ہپت ء وراں۔"

پری وہدے اے گپ ء اش کن انت، انچو ڈن ء در کایت ء مرد ء گوش

انت:

"ترا میک انچیں شتریں دیگے دات، تو انگت مئے سرء نہ کیئے، مارا ورے؟

اے چونیں وڑے ترا گون انت؟"

گڑا مرد جواب دنت ء گو شیت: "اے چونیں دیگے شادا تگ۔ شما گوشنگ

کہ ایشی ء دپ ء پچ کن ء ہرچی کہ بہ لوٹ ء رسیت۔ تی لوٹ پورا بنت۔ گڑا من

ایشی ء دپ پچ کنگ، گوشنگ، منی لوٹ پورا نہ بوتگ انت۔"

گڑا پری آئی ء را گوش انت: "شتر انت ماترا دگہ چیزے دیاں۔"

مرد گو شیت: "شتر انت، گڑا آچے چیزے؟"

پری گوش انت: "آچیز دلو کمب یا مٹکہ ء۔ ترا اے دلو ء دیاں۔ دلو ء تھا

ہرچی بہ لوٹ ء رسیت انت۔"

پری دلو ء مرد ء را دینت۔ آ ہمیشی زوریت ء وتی راہ ء روت۔ وہدے کہ

پری چاہ ء پتر انت ہماوڑء اے مرد ء را پدا اگر م گپت ء سرے پدا ہما بنگ ء لوگ ء

کپیت۔ بنگ چاریت کہ مرچی ایشی ء را دگہ چیزے گون۔ پدا جست ء کنت:

"بابی اے چونیں دلو ء مرچی ترا گون انت؟"

مرد بنگ ء جواب دنت: "بنگ اے من پدا ہما پریاں داتگ ء گوشنگ اش

تو اے دلو ء تھا ہرچی بہ لوٹ ء ترا رسیت انت۔"

بنک چاریت اے ہم ستریں چیزے۔ مردء را گوشتیت: "بابی تو دمبر تگ کئے آرام کن۔"

مرد و پسیت ء نژندی ء دمان ء واب کسیت۔ بنک اے دلوء زوریت ء جاہے چیر دنت ء ہمیشی ہمرنگیں دلوءے آئی ء جاگہ ء ایر کنت۔ و ہدے مرد چہ واب ء پادکیت گڑاوتی ہے دلوء زوریت بزراں بدل بوتگیں دلوء زوریت ء روت دیم پہ لوگ ء جنین ء پداہے جست کنت "اے چونیں دلوءے تراگون انت؟" مرد جواب دنت: "اے دلوء ہا پریاں داتگ ء ہے وڑ ء من ء گوشتگ اش، تو ہرچی بہ لوٹے ترارسیت۔"

جنین گوشتیت: "چومہ بیت کہ اے ہما دیگ ء وڑ ء بہ بیت؟" مرد گوشتیت: "من نہ زاناں، من ء و پریاں داتگ، پریاں انچو گوشتگ۔" جنین گوشتیت: "ستریں، باریں مرچی شام ء ایشی ء چاریں، اے باریں چون کنت؟"

و ہدیکہ شام نژیک بیت گڑا مرد دلوء دپ ء پچ کنت ء ہرچی کہ اشاں لوٹ ات، اشان ء نہ رست۔ گڑا دوئیں مرد ء جن حیران بوت انت۔ مردء را جنین ء گوشت:

"ترازیکیں دروگ بس نہ ات انت کہ تو مرچی دگہ دروگے بست؟" مردء گوشتیت: "من دروگ بندگ ء نہ آل گڑا اے پنتیں پری دروگ بندگ ء انت۔"

جنین ء گوشتیت: "گڑا تو برو پریاں جست کن ء بہ گوش اش کہ اے چونیں دلوءے شامن ء داتگ کہ ہرچی من بہ لوٹاں، منی لوٹاں ہچ پورانہ کنت۔" گڑا مرد گوشتیت: "ستر انت من رواں۔"

مرد وتی لوگ ء در کیت ء دیم پہ پریانی نیمگ ء۔ وہدیکہ مرد پریانی کر ء
سر بیت، انچو گوشگ ء لگیت:

"یک ء وراں، دو ء وراں، سئے ء وراں، چار ء وراں، پنج ء وراں، شش ء
وراں، ہپت ء وراں۔"

گڑا پری اے مرد ء گپاں اشکن انت ء ڈن ء در کایت۔ گند انت، اے و ہما
مرد انت کہ مرچی پدا مئے ورگ ء د مب ء انت۔ گڑا پری گوش انت: "اے چونیں
مصیتے ترا گون انت؟"

گڑا مرد جواب دنت: "اے چونیں دلوئے شامن ء داتگ، ہرچی من
لوٹاں من ء ہنچ نہ رسیت۔"

گڑا پری ہم حیران بنت کہ اے مرد ء ما یک دیگے دات، انچش
ئے گوشت۔ نوں دلوئے داتگ ہم انچش گوشگ ء انت۔ اے چونی ء مرد ء لوٹاں
پورا کنگ ء نہ انت۔ پری گوش انت: "نون ماترا دو چیز دیاں۔ یک لٹے ء یک چلے۔ تو
مئے اے دوئیں چیزاں بہ زور ء بروء مئے سر ء بہ کپ۔"

مرد ء جواب دات، "شتر انت من شئے اے دوئیں چیزاں زوراں ء رواں۔
اگاں شئے اے دوئیں چیزاں مئے لوٹ پورا نہ گت انت، من پدا کایاں۔"

پریاں جواب دات ء گوشت، "شتر انت اگاں ایشاں چہ تئی لوٹ پورا نہ
بوت انت، تو بیما روں پہ تو پٹان اش۔"

مرد ء گوشت، "شتر من کایاں۔"

گڑا مرد ء وتی راہ گپت ء شت۔ ہمارا ہ کہ ہر روچ شتگ ات، مروچی ہم
چموداں شت دانکہ آئی ء سر پدا ہما بنگ ء لوگ ء کپت۔ بنگ چاریت کہ مرد ء رادگہ
دو چیز گون۔ یک لٹے ء یک چلے۔

بٹک مردء را گوشت، "بابی تو دمبرتگ، دوریں پندے جتگ کمو آرام کن" مرد وپسیت ء و اب کپیت۔ بٹک اے دوئیں چیزاں بارت ء ایشانی جاگہ ء دگہ ہے رنگیں دو چیزاں کنت۔ وھدیکہ مرد و اب ء پادکیت بٹک ء بد لینگیں چیزاں زوریت ء دیم پہ لوگ ء روت۔ وھدیکہ مرد و توتی لوگ ء سر بیت گڑا جنین جست کنت ء:

"اے لٹ ء اے چلہ چونین انت ترا گون انت؟"

مرد جواب دنت، "اے پدا ہما پریاں داتگ انت۔"

جنین گوشت: "ترا پریاں چے گوشتگ؟"

مرد گوشت: "من ء پریاں چو گوشتگ کہ چلہ ء بہ شود ء لٹ ء چکرین۔ گڑا

ہرچی کہ تو لوٹ ءے ترا سیت۔ من ء پریاں انچو گوشتگ ء پدا من ء چو ہم گوشتگ

اش کہ اگاں اے لٹ ء چلہ ء تئی لوٹان ء پورانہ کت گڑا بیامے کرے۔"

وھدیکہ شام نڑیک بوت گڑا جنین ء و توتی مردء را گوشت: "تو بیابا ریں اشاں

چکاسیں، باریں چون کن انت لٹ ء چلہ؟"

گڑا مردء اول چلہ ء را گول آپ ء ششت ء لٹ ء را چکرینت۔ ادا ہم اشانی

لوٹ پورانہ بوت انت۔ ہے کار آہاں دو سے براں کت انت بلئے ہچ پہ ہچ۔ دومی

سہب کہ بوت اے مرد پدا ہما چاہ ء دپ ء شت۔ اے وڑ گوشتگ ء لگ ات: "یک ء

نہ، دو ء نہ، سے ء نہ، چار ء نہ، پنج ء نہ، شش ء نہ، مرچی ہفتیناں وراں۔"

اے اش کنگ ء گول دڑا ہیں پری ڈن ء در آتک انت۔ گڑا مردء گوشت

انت، "شمتے اے داتگیں چیزاں منی ہچ درد نہ وارت۔ مرچی من شمارا ہچ وڑ ء یلہ نہ

کناں۔"

گڑا پریاں گوشت، "تو مارا مہ ور، ہرچی کہ مئے دا تگلیں چیز آنت تو برو ہمیشاں بیار۔ ماش چاریں کہ مینگ آنت یاناں۔"

مردء پسو دات، "ہو شتر آنت من رواں کاران اش۔"

مرد پد اشت وتی لوگ ءء سر جمیں چیزان ء زرت ءء ءیم پہ پریانی نیمگ ء شت۔ وہدیکہ اے مرد پریانی کر ءء سر بیت ء پریان ء تو ار کنت گڑا وڑا ہیں پری ڈن ء در کایت۔ مرد ہما چیزاں آہانی دست ء دنت ء گو شیت اش کہ اے شے چیز آنت۔ انچو اے ہفتیں پریاں اے چیز چارات آنت گوشت اش:

"اے مئے دا تگلیں چیز نہ آنت، آکہ ماترا داتگ آنت آاے نہ آنت۔"

پری مردء راجست کن آنت، "چہ ما کہ تو چیز زرتگ آنت بزاں چہ مئے کر ءء کہ تو شتگ ء گڑا تو دگہ کجا کجا شتگ ء؟ تو تچک ء وتی لوگ ء شتگ ء یاد گہ نیمگے ہم شتگ ء؟"

مردء جواب دات، "اولی رند ء کہ شما من ء دیگ داتگ ات من تچک ء وتی لوگ ء نہ شتگاں۔ من ء گرم ء کپتنگ ات ء نزدیک ء یک بلکے ہست ات، من ہما ئی ء لوگ ء شتاں وتی گرم ء سارت کنگ ء۔ ء من ء بنگ ء اے جست ہم کت کہ اے چونیں چیز آنت ترا گون آنت۔ من مدام گو شتگ کہ بنگ اے پریاں من ء داتگ آنت۔ پدا من وتی گرم ء راسارت کتگ ء ءیم پہ وتی لوگ ء شتگاں۔"

ہے پیم ء مرد وتی وڑا ہیں گپاں سر جم ء جنت۔ نوں ہفتیں پری وت ماں وت ء شور ء سلاہ کن آنت ء مرد ء را گوش آنت، "ہر چیز کہ ماترا داتگ آنت، اے آنہ آنت ء ہر چیز کہ چہ ماشتگ آتئی لوگ ء نہ رستگ بنگ ء کر ء آنت۔"

مرد نہ مہیت کہ بک حدائی غریبے، چشیں مردے نہ انت کہ منی چیزاں بہ
زوریت، گڑا پری گوش انت، "مردا گوں تو شرط بندیں کہ اے ڈراہیں چیز بنگ ء کر
ء انت۔"

گڑا مرد گوشیت، "اگاں اے چیز بنگ ء کر ء نہ بوت انت گڑا من شمارا
ڈرستاں وراں۔"

پری گوش انت، "شر انت، بلے تو مارا ہے بنگ ء لوگ ء بہ برما ترا ڈراہیں
چیزاں پیش داریں۔"

مرد گوشیت، "بیات رویں گڑا۔۔۔"
اے ہفتیں پری گوں مرد ء ہمراہی ء تچک ء روانت بنگ ء لوگ ء۔ وہدیکہ
اے اودا سر بنت گڑا بنگ چاریت کہ چے مرد ء را مرچی ہفت پری اول گوں
ء اتلگ۔ مردمان ء بنگ ء راجست کنت، "تو منی یک دیگے، دومی دلوئے، سیمی چلہ ء
چارمی لٹ۔۔۔ کجا ڈزینگ ء برتگ انت؟"

بنگ ادانہ مہیت کہ آئی ء پریانی دا تگیں چیز بُرتگ انت، ہما چیز کہ اے مرد ء
را پریاں داتگ انت۔ ہے چیز پریاں گوں بنت بلے بنگ ء دل جنت کہ پریانی دا تگیں
چیز و آئی ء کر ء انت کہ آئی ہے رنگیں چیز بدل ء ایر کتگ۔ پری بنگ ء گوش انت:
"شباباش، برومے دا تگیں چیزاں بیار۔"

بلے بنگ نہ مہیت۔ انچش اے ہفتیں پری بنگ ء لوگ ء سر ء تاں پاداں،
اے پرتگ ء آپرتگ ء شری ء پٹ انت۔ ایک ہونڈے ء تھاوتی ہے چیزاں در کج
انت کہ بنگ ء کٹڈ کتگ ء چیر داتگ انت۔ پری چیزاں در کن انت چہ کٹڈ ء مرد ء دیم
ء کار انت ء ایر کن انت۔ مرد حیران حیران ء چاریت کہ ہو، اے چیز بنگ ء بُرتگ
انت۔ گڑا اے مرد چہاں ہفتیں پریاں آزاد کنت۔ گوشیت: "شما شر انت منی جم پیچ

کت انت۔ من شئے منّت واراں۔ "گڑا پری روآنت وتی چاہہ تہا۔ رند ترء اے مرد
 بٹک ء راشڑیں ردے لٹ کشیت ء دیم پہ وتی لوگ ء روت۔ وہدیکہ مرد لوگ ء سر
 بیت انچو جنین جست ء کنت:

"بیاباریں، تو چون بوت ء؟ پریانی کر ء شت ء؟"

مرد جواب دنت: "ہو، من شتاں اے پریانی کر ء۔ آہاں منی جیڑہ گیشینت
 ء ہے چاریں چیز کہ من ء پریاں داتگ انت، منی آور تگیں آہانی داتگیں نہ بوتگ
 انت۔ آچیزان ء بٹک ء دزیتگ۔ من اتوں پچ گپتگ انت۔"
 گڑا مرد ء جن چاریں چیزاں چکاس انت۔ آہرچی لوٹ انت پورا بنت،
 آہاں رسیت۔ اے پیم ء مرد ء جن چہ گل ء بال بوت انت۔

حبشا

یک بادشاہے بیت۔ اے بادشاہ دوساںگ کنت۔ بادشاہ ء اولی ساںگ گوں
 یک غلامے ء جنک ء بیت ء دومی گوں بلوچے ء جنک ء بیت۔ بادشاہ ء رائے مردین
 چک بیت کہ چہ آہاں دوغلا میں جنین ء نیمگ ء ء کیے بلوچیں جنین ء نیمگ ء بیت۔
 بادشاہ ء راگیشتر غلا میں جنین ء چک دوست بنت ء بلوچیں جنین ء چک اینکہ دوست نہ
 بیت۔ گڑ ایک روچے بیت کہ بادشاہ یک وابے گندیت۔ واب ء تہا گندگ ء انت کہ
 شپ روچ بوںگ ء انت ء روچ شپ۔ ہمے وڑ ء بادشاہ ہمے واب ء تاں سے شپ ء
 گندیت ء سہب ء سر ء و ہدے بادشاہ چہ واب ء پادکیت، اے گور ء آگور ء چاریت
 گڑا ہج نیست۔ حیران بیت کہ اے چونیں وابے من دیستگ گڑا بادشاہ فکر کنت ء
 وتی دل ء گوشت:

"من ء اے واب ء معنہر وڑ ء در گیکگی انت۔" گڑا بادشاہ غلام ء چکاں
 گوشت: "بیات منی کرے۔" اے دوئیں غلام چک کانت بادشاہ ء گور ء گڑا بادشاہ
 وتی چکاں گوشت: "من یک وابے دیستگ۔ اے واب ء تہا سے شپ ء روچ سے رند
 ء در اٹلگ۔ شامنی واب ء معنہر واستہ بہ روئے یک انچیں مردے ء کرے کہ آ منی
 واب ء معنہر بہ زانت انت۔"

گڑا چکاں گوشت: "شر انت ابا، مارویں تی واب ء معنہر واستہ۔"
 بادشاہ ء اے دوئیں چکاں ء دو اسپ دات، اے روان بوت انت۔

بلوچ ء چک کیت ء پت ء کر ء گو شیت: "ابا من ء ہم دیم بد ءے گوں۔ من ہم رواں گوں تی ء اب ء معناء واستہ۔"

بادشاہ گو شیت: "او ءے تو بات ءے، تو چوں منی ء اب ء معناء در گیتک کن ءے۔" بادشاہ وتی نادوستی ء در شان کنت بلینے بلوچ ء چک ءے گو شیت:

"شر انت من تی ء اب ء معناء اگاں در کت نہ کنناں بلینے من ء وتی بڑ اتانی راہ مدت ء واستہ گون کن۔ من رواں گوں۔"

بادشاہ گو شیت: "ہو، نوں تو شر میں گپے جت۔۔۔۔۔"

بادشاہ اے بلوچ ء چک ءے را یک شر میں اسپے دنت کہ چہ آدوینانی اسپاں شر تربیت۔ انگت آدوینیں چک ءے اینکہ دور نہ شتگ انت۔ بلوچ ء چک ءے وتی تیاری کت پھر وگ ء واستہ۔ روگ ء ساری مات ء تو ار کت ءے سیکے ء تہا کمیں آرت مان کت ء دات کہ اے تر راہ ءے کار دینت۔ گڑا بلوچ ء چک ءے روان بوت۔ کتے و ہد گو ست گڑا اے بڑ اتان ءے شُد ءے گپت۔ بلوچ ء چک ءے آرتان ءے کش ات، تر کت انت ءے سے نان پتک۔ ادا اے دوینیں غلام چکاں اے سے میں نان وارت انت ءے وتی بلوچ بڑ ات ءے رانہ دات گوں۔ آئی ءے پدا کمو آرت تر کت ءے پہ وت ءے کولے پتک ءے وارت۔ سے میں بڑ ات ہے پیم ءے دوشپ ءے دور وچ ءے راہ ءے بنت۔ اے کہ دیمتر ءے روانت گڑا ایشانی دیم ءے دو کشک کیت۔ بلوچ ء چک ءے گو شیت: "اے دو کشک انت شہا دوینیں بڑ ات وتی کشک ءے گچیں بہ کن ات ءے برو ات۔"

گڑا ادا ایک کشکے سک ساپ بیت ءے دومی چو اینکہ ساپ نہ بیت بس انچوزانگ بیت کہ اے یک کشکے یا کور کشکے۔ گڑا دوینیں غلام چک ءے گوش انت کہ آ کشک چے کار ءے کیت ما اے ساپیں کشک ءے زوراں۔ بلوچ چک ءے گو شیت شر انت شہا اے ساپیں کشک زرتگ، من اے دومی کشک ءے زوراں۔ پدا بلوچ بچک ءے گو شیت:

"من ادا دو تیر کنڈ کنناں۔ اگاں شماساری ء اتک ات تیراں بہ چارات۔

اگاں من ساری ء اتکاں ء اے تیر ہمد ء بوت انت گڑازاناں شمانیا تگک ات۔"

اے دوئیں غلام چک گوش انت: "بروڑے، مارا تئی کار نیست انت۔ ہر جاہ

روئے برو، ترا اجازت انت۔"

بلوچ چک آہاں جواب نہ دنت، وتی کشک ء گپیت ء روان بیت۔ آدوئیں

غلام چک روان بنت ہے وڑ دو شپ ء دو روج راہ ء بنت۔ اشاں کہ شپ کپیت،

دوئیں بزات باز شدیک بنت۔ آرت اش ہم ہلاس بنت۔ شد ء کوری ء دوئیں بزات

ہمد انزیک ء کہ بادشاہے بیت، آئی ء ماڑی ء تہا دور کن انت۔ وہدیکہ اے ماڑی ء

دور کن انت، گڑا بادشاہ ایشاں گندیت۔ غلاماں حکم دنت بادشاہ کہ اے دودز

انت، ایشاں بہ گرات بیارات۔ گڑا اے دوئیں بزاتاں گرات۔ بادشاہ ایشاں ء ہچ

جست ء پر سے نہ کنت ء دوئیں بزاتاں ء تچک ء جیل ء دیم دنت پہ دہ سالان۔ اے

پیم ء دوئیں بزات بند بنت پہ دہ سالان۔ ہے پیم ء بلوچ چک وتی راہ ء روان بیت گڑا

سے شپ ء سے روج ء راہ ء بیت انت۔ ایشی ء راہ ء سر ء لوگے کیت کہ اے لوگ ء تہا

یک بلکے بیت۔ اے بچک دم بارت ء وتی دم ء بالا کنگ ء پہ چیزے ء ورگ ء آتچک ء

ہے لوگ ء نیمگ ء روت۔ اودا کہ سر بیت گڑا اسپ ء سر ء ایر کیت چاریت اے

لوگ ء تہا یک بلکے ہست انت۔ گڑا اے بچک روت بنگ ء کر ء بنگ ء جوڑی تیاری

کنت ء بنگ ء گوشیت کہ من ء شد ء گپتگ۔ گڑا بنگ اے بچک ء راناں ہم دنت

ء یک شپے کر ء داریت ء۔ شپ ء بنگ بچک ء جست کنت:

"توچہ کجا پیدا ک ءے؟ ترا کجا روگی انت؟"

گڑا بچک جواب دنت: "من چہ سک دور ء پیدا کاں ء من یک بادشاہ ءے ء

چکاں۔ منی پت ء یک وابے دیستگ، من اے واب ء معناء واستہ در انگاں۔

انچو گوش انت یک پری ءے هست انت ہے علاقہ ء تہا، آواہاں معناکت کنت۔ من
بلئے پری ء جاگہ ء نہ زاناں، کجا انت؟"

گڑا بٹک گو شیت: "ہو من زاناں، بلئے تو آجاگہ ء شت نہ کن ءے۔ آجاگہ
سک دور انت ء کچکے اے پری ء پاسبان انت ء اے کچک پری ء کر ء ہچ مردم ء روگ ء
نیلیت۔"

بٹک پدا گو شیت: "اے پری ہم واپ ء معناکنگ ء سک زبر انت۔"
گڑا بچک بٹک ء را گو شیت: "بٹک تو من ء سو جے بہ دئے چیا کہ من ء وتی
پت ء واپ ہرو ء معنا کنائیگی انت۔"

گڑا بٹک گو شیت: "اے کچک ء واستہ سئے پس پادگ برگی انت گوں۔ حیر
من تر ایک پسے دیاں۔ تو اے پس ء ہلار کن، وتی واستہ سئے پاد ء دست بہ زور ء سر
اتگلیں ء من ء بہ دئے۔"

بچک پس ء ہلار کنت۔ دو پاد ء یک دستے زوریت ء سر اتگلیں گوشاں بٹک ء
دنت۔ پدا بٹک بچک ء راسر ء سوج کنت ء گو شیت:

"اول سر ء اودا سر بوت ءے، گڑا اے کچک کیت تئی راہ ء سر ء۔ تو یک
پادے دور دئے، کچک آئی ء وراں بیت تو دیم ء برو۔ کچک گوشت ء ہلاس کنت پداپہ
تو کیت، نوں تو دومی پادا دور دئے۔ کچک پدا ایشی ء ورگ ء گلیت ء تو دیم ء روان
کن۔ گڈی گوشت ء گونی ءے ء مان کن۔ من تراز حمے دیاں۔ آخری پادا گوں گونی ء
دیم ء دور دئے۔ کچک وتی سر ء گونی ء تہامان کنت، گڑا تو زہم ء زور ء آئی ء گردن ء
سند۔ گڑا توشت کن ءے۔"

بچک گو شیت، شر انت من ہے وڑکناں ء پدا بچک وتی تیاری ء کنت۔ ہے
سئے نیں پاداں گونی ءے تہامان کنت، بٹک ء را اجازت کنت، در کیت دیم پہ ہے پری

ء علاقہ ء۔ بچکؒ روان بیت ء چار شپ ء چار روج آراہ ء بیت۔ وھدیکہ بچکؒ سر بیت گڑا
اؤلی سر ء ہے پری ء بچکؒ کیت ء آئی ء را دیم ء روگ ء نیلیت۔ اے پیم بچکؒ یکؒ
پادے دور دنت۔ بچکؒ گوں پادے ورگ ء گلانیش بیت ء بچکؒ دیم ء روان بیت۔ بچکؒ
کے دور روت تنا وھدی بچکؒ ء دیم ء گوشت ہلاس بیت گڑا بچکؒ دمب ءے کپیت
ء بچکؒ ء رار سینیت۔ ادا بچکؒ دومی پادا دور دنت۔ ہے وڑ ء بچکؒ ایشی ء ورگ ء گلیت
ء بچکؒ دیم تر ء روان کنت۔ بچکؒ دور روت انت ء بچکؒ ء گوشت ہلاس بیت گڑا بچکؒ
بچکؒ ء دمب ء کپیت۔ وھدے بچکؒ اودا سر بیت گڑا باز دم بارت انت گڑا پری ء
جاگہ ہم نوں نزدیک بیت۔ ادا بچکؒ سیمی دست / پادا گوں گونی ء بچکؒ ء دیم ء
دور دنت۔ بچکؒ وتی سر ء گونی ء تہارہ دنت گڑا بچکؒ چہ اسپ ء ایر کیت۔ بچکؒ ء سر
گونی ء تہا بیت، آرم ء کشیت ء بچکؒ ء گردن ء گڈ بیت۔ بچکؒ ہمد ء مریت۔ بچکؒ دیم
پہ پری ء نیمگ ء روان بیت۔ وھدے بچکؒ سر بیت پری ء دروازگ ء دپ ء چار بیت
یک ڈولداریں جنکے نشنگ، گڑا بچکؒ جست ءے کنت:

"پری توئے ہاں؟"

گڑا جنک جواب دنت ء گوشتیت: "اٹاں من پری نیاں، من پری ء
مولداں۔"

بچکؒ پدا جست ءے کنت: "پری کج انت من ء پری ء واستہ کارے ہست
انت۔"

گڑا جنک جواب دنت گوشتیت: "پری اٹوں واب انت۔"

گڑا بچکؒ گوشتیت: "پری واب ء کدی پاد کیت؟"

جنک جواب دنت: "پری اٹوں وپنگ، اے یک سالے ء پدنوں پاد کیت
انت۔"

گڑا ہدا اے چنک ء بچک سگت بنت۔ بچک آئی ء گو شیت:

"بیا من تو چداں بہ رواں۔"

چنک پری ء غلام انت، گو مے گپ ء راضی بوت ء گوں بچک ء چداں شت۔ اے رواں بنت دور کاشیں کڈ کے درابیت۔ وہدیکہ بچک ء چنک سر بنت ہمودا گڑا اے دوئیں کاشیں کڈک ء تہانند انت۔ اے کاشیں کڈک یک بلا ہے ء کڈک انت کہ اے بلا ء نام حبشا انت۔ گڑا شپ بیت انت، اے بلاہ کیت انت۔ چاریت یک ڈولداریں جنکے ء چکے منی کڈک ء تہا وپنگ ء واب انت۔ چوش کہ اے بلاہ حبشا انت، حبشا گپیت بچک ء موداں ء آئی ء راجہ واب ء پاد کنت ء جست کنت: "تو چونیں مرد مے مے منی لوگ ء مرچی وپنگ مے، ہاں؟"

گڑا بچک جواب دنت گو شیت، من اے وڑ ء پری ء کر ء شنگاں۔ پری واب بوتگ۔ آچہ سالے ء رند پاد کیت۔

ہمے وڑ ء بچک ء وتی سر جمیں قصہ کت انت حبشا کر ء۔ گڑا اے بلاہ حبشا دوینانی سگت بوت۔ حبشا بچک ء را، لہتیں سر ء سوج کنت ء گو شیت: "تو رودراتک ء نیمگ ء برو، گور بچان ء نیمگ ء ہم برو، زربار ء نیمگ ء ہم برو بلئے روبرکت ء نیمگ ء مہ رو۔"

گڑا بچک گو شیت: "شر انت حبشا، من روبرکت ء نیمگ ء نہ رواں۔"
گڑا حبشا روت جنگل ء، لہتیں دار کاریت انت گڑا بچک جست مے کنت:
"اے چونیں دار انت؟"

"من زاناں تو رو بر کتی نیمگ ء شنگ ءے۔"

بچکؔ جو اب دنت: "ہو من شنگاں۔ اود ءیک بلاہے بوتگ کہ مودی ٹالے
ء سر ء گوں دز چک ء کیلے ء بستگ ات۔ من ء گوشت ءے، من ء آزات کن گڑا من
ء زحمے گون ات من زحمے جت مود ء ٹال ءرا، ٹال سست گڑا بلاہ ء بال کت۔"
ادابچکؔ سر جمیں گپاں حبشا ء گوشت انت۔ حبشا زانت کہ اے جنک ہے
بلاہ ء برتگ۔ گڑا حبشا بچکؔ ءرا گوشت:

"اے بلاہ ءرا من مود ء ٹال ء بستگ، اے گوں من کشک نہ بوتگ۔ گڑا
اے جنک ءرا الم ء ہے بلاہ ء برتگ۔ شر انت، تو نون وتی دیم سیاہ کتگ، بیارویں جنک
ء در گیجیں، اے باریں کجا انت؟"

گڑا حبشا بچکؔ ء زوریت بال کنت، اے دوئیں روانت سیدھا دریا ء تھا۔ چار
انت دور یک لانچے ظاہر انت۔ وھدیکہ اے لانچے ء نژیک ء کاینت، چار انت جنک
ہمیش انت لانچے ء تھا نشنگ بلئے اے بلاہ اودانہ انت۔ گڑا حبشا سر بیت جنک ء کڑ
ء۔ جنک گوشت من ء بلاہ ء دزیتگ، من ء چریشی دست ء آزات کن ات۔ گڑا
حبشا گوشت:

"من ترا آزات کناں بلئے گپؔ اش انت کہ اے بلاہ یک نہ یک ڈولے
کشک بہ بیت۔ من زاناں اشی ء ساہ کجا انت۔"

گڑا حبشا پدا جنک ء گوشت: "تو اے بلاہ ء ساہ ء جست ء بہ کن کہ اشی ء ساہ
کجا انت۔"

جنک گوشت: "شر انت من جست ءے کناں۔"

گڑا حبشاء بچک رَوانت وتی نیمگ ء۔ شپ بیت بلاہ کیت انت جنک ء کر ء۔
ہے وڑ ء جنک گوں بلاہ ء کندیت ء مسکرائی کنت ء پدا اے گو شیت کہ تو من ء دوست
ئے۔ گڑا بلاہ یک بلائیں ٹھکے دنت ء گو شیت:

"اگاں من ترا دوستاں، بہ گوش من تئی واستہ چے کت کنناں؟"

گڑا جنک گو شیت: "تو وتی ساہ ء من ء پیش دار۔"

بلاہ گو شیت: "واہڑے واہ، تئی دوستی گوں من ہے بوت؟"

بلاہ وتی ساہ ء سوچ ء نہ دنت۔ پدا روج بیت انت ء بلاہ روت انت دگ
نیمگے۔ پدا ہے وڑ ء حبشاء بچک یک لٹے ء سر ء پل بند انت، گڑا حبشاء گو شیت:

"من زاناں اے بلاہ ء وتی ساہ ء سوچ جنک ء رانہ داتگ۔ اگاں من اے
لٹ ء جنک ء راہہ دیاں گڑا آ بلاہ اے لٹ ء بہ کندیت، سک باز کندیت گڑا وڑے
بیت انت۔"

بچک گو شیت: "شر۔"

اے دوئیں رَوانت گڑا ہمود ء سر بنت، جنک ء راجست ہم کن انت گڑا
جنک گو شیت:

"من پہ رد دیگ ء مہر ہم کتگ بلئے من ء انگت ء وتی ساہ ء سوچ ء نہ
داتگ۔"

حبشاء جنک ء راہے لٹ ء دنت ء گو شیت: "تو اے لٹ ء پیش دارے، آ
سک کندیت انت۔ گڑا من باندا روج ء کایاں تئی کرے، تو بلئے جست ء بہ کن۔"
جنک گو شیت: "شر انت من پیش داراں اے لٹ ء۔"

حبشہء بچک پدا کاہنت۔ شپ بیت گڑا بلاہ کیت انت، لانچ ء تہا۔ گڑا جنک
گیپت ہے لٹ ء پیشداریت۔ وہدیکہ بلاہ لٹ ء گندیت گڑا بلاہ یک انچیں بلاہیں
کندگے جنت انت کہ لانچ کپ بوہنگ ء بچیت۔ گڑا جنک گوشتیت:

"مرچی تو من ء سک باز دوست بوہنگ ء ء۔"

بلاہ گوشتیت: "من پہ تو مرا تاں کہ من ترا دوستاں۔"

جنک گوشتیت: "مرچی من ء بہ گوش گوں کہ تئی ساہ کجانت؟"

بلاہ جواب دنت: "تو آدوریں استال ء گندے، منی ساہ ہمودا انت۔ منی ساہ

یک ہیکے ء مان انت من گوں استال ء بستگ۔"

شپ گوزیت ء روج بیت گڑا بلاہ پدا گہ نیمگے ء روت انت۔ پدا حبشا کیت

انت جنک ء کرے۔ جنک حبشہء گوشتیت:

"اشی ء ساہ یک ہیکے ء توک ء انت ء اے گوں آستال ء بستگ۔"

حبشا گوشتیت: "شر گڑا نون اشی ء پیم ء کنیں۔"

گڑا حبشا روت انت وتی لوگ ء۔ بچک ہم ہمودا انت۔ حبشا بچک ء

را گوشتیت:

"اے بلاہ ء ساہ یک استالے ء کرے انت۔ توتیار بوہنگرب ء وہدے رویں۔"

گڑا گرب ء وہد بیت انت۔ حبشا یک گونی ءے زوریت انت۔ اے گونی ء

تہا، لتیں سنگ ء حاک ء ریک مان کنت ء روت انت دریا ء نیمگ ء۔ وہدیکہ حبشا گوں

بچک ء دریا ء نیمگ ء سر بیت۔ حبشا چاریت کہ اے بلاہ دریا ء لمب ء گردگ ء انت۔

گڑا حبشا کیت انت ہے بلاہ ء کرے گوشتیت:

"تو مئے جنک ء ربربتگ۔ شاباش چہ ہما جاگہ ء چست کتگ۔ ہما جاگہ ء

برے۔"

گڑا بلاہ حبشاء گو شیت: "من ءے نہ براں۔"

گڑا بلاہ ء حبشاء جنگ کن انت۔ بلاہ گیپت حبشاء برز ء چست کنت۔ برز ء

بارت ءے۔ گڑا حبشاء گو شیت: "من و تنیگ ء زمین ء آں۔"

بلاہ گو شیت: "چون زمین ءے، باریں من ء سنگے پیش دار۔"

حبشاء چہ گونی ء سنگے کثیت ء آئی ء را پیش داریت۔ بلاہ دل ء گو شیت اے پہ

دل زمین ء انت۔ چوش نہ زانت کہ اے زمین ء نہ انت۔ بلاہ آئی ء را انگت دور تر

بارت ء پیدا جست ءے کنت:

"باریں حبشاء انگت زمین ءے؟"

حبشاء گو شیت: "من ہوا انگت زمین ء آں۔ بس کمو منی پاد چست انت۔"

بلاہ گو شیت: "زمین ء باریں حا کاں پیش دار۔"

حبشاء گیپت گونی ء کمو حا ک در کنت ء پیش داریت۔ بلاہ دل ء حبشاء انگت

زمین ء انت۔ بلاہ انگت برز ء بارتے، انجو برز ء کہ ہما استال چہ حبشاء نر یک بیت۔

حبشاء چاریت کہ استال ء کر ء یک ہی کے بستگ۔ حبشاء استال ء کر ء رسیت ء ہی کے ء

زوریت ء انجو گیپت بلاہ ء پیش داریت ءے۔ گڑا بلاہ سک پریشان بیت ء گو شیت: "تو

من ء رد اتگ، ہاں؟"

حبشاء گو شیت: "ہو تر رد اتگ۔ اگاں نوں تو گوں مایک ء دو کت ما اے

ہیک ء پروش ایں، تو مرے۔"

بلاہ حبشاء کر ء کیت پہلی لوٹیت۔ گڑا حبشاء گو شیت:

"من ترا ہما و ہد ء پہل کناں کہ تو اے جنک ء را ہمودا چست کتگ پدا ہمودا

برے۔"

گڑا بلاہ گو شیت: "شر انت من جنک ء براں ہما جا گہ ء۔"

اے کہ کائنت زمین ء سرء گڑا بلاہ جنک ء بارت ہما کاشین کڈک ء تہا۔ پدا
 حبشاء بچک اودا سر بنت، چار آنت واقعی اے بلاہ ء جنک ء رابرنگ ء کڈک ء
 رسینتگ۔ گڑا بلاہ حبشاء گو شیت: "من ء اجازت بہ دئے من وتی راہ ء رواں۔ منی
 ہیک ء بہ دئے پرچا کہ اے ہیک منی ساہ انت۔"
 گڑا حبشاء گو شیت: "توشت کن ءے بلئے من اے ہیک ء ترانہ دیاں۔ تو
 روئے ترا اجازت انت۔"

چوش کہ اے بلاہ بے ہیک نیگ ء شت نہ کنت کہ ہیک ء تہا آئی ء ساہ مان
 انت۔ گڑا حبشاء گو شیت: "تو منی غلام بہ بو۔"
 بلاہ دگہ ہچ وس نہ گندیت۔ باز مجبور بیت گو شیت: "شر انت من تی غلام
 باں۔"

اے بلاہ حبشاء غلام بیت، پدا اے حبشاء بچک ء را گو شیت:
 "نوں اداہر جاگہ تی دل بہ لوٹیت توشت کن ءے۔"

حبشاء بچک ء اجازت گپت کہ من نوں ہپت روچ وپساں کہ من ء واب ء
 کپتگ۔ اگاں تراپہ من کارے بوت گڑا ہما وڑ ء اے داراں بہ زور منی سر ء ایر کن
 ء بُن اش دئے گڑا من پادا کایاں۔

ادانوں حبشاء وپسیت ء آ بلاہ روت انت دریا ء لاپ ء شوہاز ء۔ پدا بچک ہے
 ہیک ء جنک ء دنت ء گو شیت: "تو اے ہیک ء وتی کر ء کن۔ من جنگل ء رواں گردگ
 ء۔" بچک وتی اسپ ء زوریت دیم پہ جنگل ء روت۔ پدا جنک ء دست ء اے بلاہ ہیک
 لکشیت ء ہیک بُن ء کپیت ء پُر شیت۔ چوش کہ اے وہد ء اے بلاہ دیم پہ حبشاء نیمگ
 ء آہگ ء بیت بلئے حبشاء کر ء سر نہ بیت ء ساری ء مریت، راہ ء نیم ء چیا کہ بلاہ ء ساہ
 ہے ہیک ء تہات۔ پدا بچک و اتر بیت کیت چاریت کہ بلاہ ادا نہ انت۔ اے ادا جنک ء

راجست نہ کنت بلکیں انچو گیپت داراں حبشہ سرء ایر کنت ء بُن اش دنت۔ کمو
دیراں پد حبشا کہ پاد کیت چاریت بلاہ گار انت۔ گڑا جست کنت بچک ء را :
"بلاہ کج انت؟"

بچکؔ جواب دنت، گو شیت: "من نہ زاناں کج انت، ہمے واستہ تراچہ واب ء
پاد کتگ۔"

گڑا جنک گو شیت: "بلاہ ء گو شتگ من دریا ء رواں وتی لاپ ء شوہاز ء۔
وہدیکہ اے چداں در کپتگ پد اشی ء پد بچک ہم شتگ۔ رند ء اے ہیک منی دست ء
لگشتگ بُن ء کپتگ، تر کیتگ ء یک بلائیں کو کارے اتلگ۔"

پد احبشا جنک ء را گو شیت: "تو وتی کار کتگ انت۔ اے کو کار بلاہ ء بوتگ،
مرتگ۔ تو بلاہ ء را کُشتگ۔ اے بلاہ نوں مرتگ بلئے ہیچ گپے نہ انت۔ نوں من اے
جنگل ء باشاہاں۔ من ء ادا کس کار داشت نہ کنت۔"

گڑا بچکؔ حبشہ جست کنت: "نووں تو چونی ء اے جنگل ء بادشاہ بوت
ء؟"

گڑا حبشا گو شیت: "اے بلاہ چہ من باز مستر بوتگ۔ اشی ء چہ دومی مستر
من بوتگاں۔ گڑا وہدیکہ اے جنگل ء بادشاہی ء گپؔ بوتگ، آئی ء گو شتگ من ء من
گو شتگ من باں۔ ہمے وڑ ء من ء آئی ء سد سال ء جنگ کتگ۔ آئی ء من ء جنگ ء
من آئی ء را جنگ۔ اولی بر ء من یک چاہے ء تہادور داتگ، نہ مُرتگ۔ پد اہمے وڑ آخر
گوں یک مودی ٹالے ء بستگ۔ پد اہم، لہتیں و ہد ء آ جنگل ء بادشاہ بوتگ۔ پد اتو ہمودا
شتگ ءے یک زحمے جنگ مود سستگ ء آزات کتگ بلئے من و ترا گو شتگ کہ
روبرکت ء نیمگ ء مہ رو بلئے تو منی گپؔ نہ زرتگ۔ نوں شماپہ من یک انچیں کارے
کتگ کہ من شئمے ہرچی منت ء بہ گراں کم انت۔ پرچا کہ شما من ء اے جنگل ء بادشاہ

جوڑکتگ۔ نوں من تازندگ ۽ ہستاں اے جنگل ۽ بادشاہاں۔ اے بلاہ ۽ ساہ من ہے
شمنے برکت ۽ دیستگ کہ بلاہ ۽ قصہ ہلاس بوت۔"

پدا حبشا بچک ۽ جنک ۽ راگو شیت: "بیات روں جنگل ۽، من شمارا کئے
گردیناں۔"

دوئیں گل بوت انت ۽ دیم پہ جنگل ۽ شت انت۔ وھدیکہ اے جنگل ۽ سر
بنت گڑا اول سر ۽ یک بانغے گندگ ۽ کیت کہ سک بزادہ اے ڈولدار بیت۔ اے باغ
۽ تھاوڑ وڑیں نیوگ مان ات انت۔ گڑا حبشا بچک ۽ جنک ۽ راگو شیت: "باغ ۽ تہا بہ
رؤئے ۽ ہر نیوگے کہ شمنے دل لوٹیت سندرات ۽ بہ ورات۔" جنک ۽ بچک باغ ۽ تہا
روانت۔ اشاں وتی دل ۽ تب ۽ سیر ۽ وارت بزاں ہرچی کہ دوست اش بوت۔ پدا ڈن
۽ دراتک انت ۽ حبشا ۽ گڑ ۽ اتک انت۔

"ہاں باریں شما چون بوت ات؟ وت ۽ راوش حال کت ہاں؟"

گڑا آئی ۽ گوشت: "شرانت، شما کہ وت ۽ راوبرو برکتگ گڑانوں منی باری

انت۔"

حبشا باغ ۽ پتریت۔ ادا حبشا باغ ۽ نیوگاں گوں دڑچکاں لپور دیان بیت ۽
باغ ۽ ساپ کنت۔ انچو گوش ۽ اد ۽ زانا ساری ۽ بانغے نہ بوتگ۔ حبشا چہ باغ ۽ در
کیت ۽ جنت یک باکارگے ۽ بچک ۽ جنک ۽ کر ۽ کیت۔ حبشانوں بچک ۽ جنک ۽ سر جمیں
جنگل ۽ گردینیت۔ وھدیکہ مگر ب ۽ وھد بیت گڑا اے سے نیں روانت وتی لوگ ۽۔

گڑا ہما بادشاہ (بلوچ ۽ غلام چکانی پت) جنگل ۽ روت پہ سنیل ۽ گردشے ۽ گڑا
اے بادشاہ ۽ راشپ کپیت۔ چوش کہ اے بادشاہ ۽ لوگ سک باز دور بیت گڑا لوگ
۽ نہ روت بلکیں ہے جاگہ ۽ بادشاہ ۽ دوئیں غلام چک بند کنگ بوتگ انت، ہے بادشاہ
۽ کر ۽ روت۔ یکے دوئی ۽ گند انت گل بنت چیا کہ دوئیں بادشاہ بلاہیں سنگت بوتگ

انت۔ باز دیر انت کہ ماوت ماں وت ءدچار نہ کپتنگ انت۔ وھدیکہ مہمانیں بادشاہ سر بیت ہمودا آاولی سر ء وزیر ء گندیت۔ آ بادشاہ وتی ماڑی ء تہا بیت۔ وزیر ہما بادشاہ ء کڑ ء روت ء سلام دنت ء۔ اے بادشاہ گو شیت:

"من ء شپ ء کپتنگ ہے ہا تر ء منی سر شے کڑ ء کپتنگ۔"

وزیر چاریت اے بادشاہیں مردے گڑا گو شیت ء:

"بیا واجہ! ترا من وتی بادشاہ ء کڑ ء براں۔"

گڑا وزیر ء بادشاہ رَو انت آئی ء نیمگ ء۔ چوش کہ آ بادشاہ وتی کمرہ ء بیت۔ وھدیکہ وزیر در ء دپ ء سر بیت انچو در ء دپ ء ٹلگ ء گلگت۔ گڑا بادشاہ گو شیت بیا ات۔ وزیر در ء پچ کنت ء دوئیں توک ء رَو انت ء ادا بادشاہ سلامے دنت۔ گڑا اے بادشاہ چاریت کہ اے منی دوست ء سنگتیں بادشاہ انت، انچو بادشاہ ء سلام ء والیک کنت۔ آئی ء دیم ء پادکیت ء بغل ء کنت ء جوڑی تیاری ء ہم شڑیں وڑے کنت۔ گڑا بادشاہ حکم دنت وزیر ء گو شیت: "توبر و غلامانی کڑ ء بہ گوش اش یک اشترے حلا ر کن ات چیا کہ منی دوستیں سنگتے اتلگ۔"

گڑا وزیر روت انت حکم دنت غلامان ء ء پداوت کیت انت۔ ہے وڑدوئیں بادشاہ دیوان کن انت ء وتی ہما گو سنگتیں دور ء گپاں کن انت۔ ہے وڑنان کاینٹ گڑا دوئیں بادشاہ ہوری ء نان ور انت۔ پدا گڑا وپس انت۔ وھدیکہ سہب ء سر بیت گڑا دوئیں بادشاہ پادکاینٹ۔ گڑا اے بادشاہ ء گوشاں یک گریوگے ء توار کپیت۔ آ حیران بیت کہ اے چونیں گریوگے۔ بادشاہ کہ دست ء دیم شودیت گڑا دوستیں بادشاہ ء راجست کنت: "اے چونیں مردم انت، گریوگ ء انت؟"

گڑا اے بادشاہ گو شیت: "اے دوکسانیں چک انت۔ اے دوئیں دز بوتگ انت ء شپ ء اتلگ انت۔ منی غلاماں گو شتگ کہ اے دو دز انت گڑا من گو شتگ بہ

گرات اش ء بنداش کن ات۔ گڑا آہاں کپتنگ ء بند کتنگ انت۔ اے دوئیں چکان ء
دوآسپ گون بوتگ۔ بلئے من نہ زاناں اے چونیں چک انت، من نہ دیستگ انت
انگت "

ادا بادشاہ انچوتی چکانی یات ء کپیت۔ چاریت کہ من وتی چکان ء اسپ
ہم داتگ انت گڑا گوشتیت: "بادشاہ! منی ہم چک گار انت۔ من وتی چکان ء راہ داتگ
کہ من یک وابے دیستگ ات آئی ء معنا کنگ ء واستہ۔ تنیگت ء لوگ ء نیاتگ انت۔
من نہ زاناں منی چک کجاشتگ انت؟"

چوناہا اے بادشاہ ء سے چک راہ داتگ بلئے اے وہدء آدوینانی نام ء گرگ ء
انت۔ اے دوئیں غلامیں جنین ء چک انت پرچاکہ آئی ء را اے چک دوست ترات
انت ء بلوچ ماتیں چک ء نام ء گرگ ء نہ ات چیا کہ اے چک ء ینکس دوست نہ
ات۔ گڑا بادشاہ گوشتیت: "اے بلکیں تئی چک انت! باریں لوٹائیں اش۔"

گڑا بادشاہ وزیر ء گوشتیت: "ہے دوئیں چکاں بیار منی دربار ء۔"
وزیر گوشتیت: "شر انت۔" گڑا وزیر روت انت قید خانہ ء نیمگ ء ء اے
دوئیں چکاں کشتیت انت ء بادشاہ ء دربار ء بارت اش۔ وہدیکہ وزیر بادشاہ ء دربار ء سر
بیت گڑا مہمانیں بادشاہ چاریت کہ اے و منی چک انت۔ انچو کہ اے چک وتی پت ء
گد انت، گریو انت ء بغل ء کن انت۔ گڑا اے بادشاہ دومی بادشاہ ء گوشتیت:

"اے دوئیں چک ہمیش انت کہ گار بوتگ انت۔ من نہ زاننگ کہ تئی کر ء
انت۔"

گڑا انچو بادشاہ معافی لوٹیت انت ء گوشتیت:
"من ء را پہل کن کہ من نہ زاننگ کہ دوئیں تئی چک انت۔ اگاں من بہ
زاننیں من انچو یک قاصدے تئی دربار ء دیم داتگ ات کہ تئی چک منی کر ء انت۔"

گڑا بادشاہ وزیر ء راگو شیت: "تو بروہے غلام ء کہ آئی ء اولی سر ء اے
دوئیں چکان ء دیستگ ء من ء حال ءے داتگ کہ دودزانت، نوں بروہا غلام ء بیار منی
دربار ء۔"

گڑا وزیر روت انت ءے ہمے غلام ء کاریت انت بادشاہ ء دربار ء۔ گڑا بادشاہ
غلام ء راجست کنت: "دوئیں چکان اداچے دزی کتگ؟"
چوش کہ اے دوئیں چکان ہچ دزی نہ کتگ، گڑا غلام جالتی ء جواب دنت
ء گو شیت:

"اماں واجہ، اے دزنہ بوتگ انت ء اول سر ء منی کر ء اتلگ انت۔ من
ء گوشتگ اش ما گاریں، مانہ زانیں کہ ماچوئیں جاگہئے اتلگیں۔ من ء اے وڑ گوشتگ
اش گڑا من ترا گوشتگ اے دزانت بلئے اے دزنہ بوتگ انت۔"

گڑا اے بادشاہ ء شیطان سک حراب بیت ء اے غلام ء اسک بے عزت
کنت ء گو شیت: "شاباش انت ترا، دوکسانیں چک گار بہ بیت، پدائی کر ء اتلگ
انت۔ شتر انت تو من ء پر چا حال نہ داتگ، ہاں؟"
غلام گو شیت: "من نہ زانتگ واجہ"

بادشاہ گو شیت: "تو کور بوتگ ءے۔ یک مردے کہ ترا وتی گپ ء جنت ء
مسئلہ ء گو شیت توچوں نہ زان ءے، ہاں؟"

بادشاہ وزیر ء گو شیت: "بر ات اے غلام ء، سر ءے قلم کن ات۔ پدا
آئندگ ء واستہ آدگہ غلام اے وڑیں گہے مہ ورائنت" گڑا اے غلام ء ڈن ء برانت،
سر ءے قلم کن انت گش انت ءے۔ ہمد ء کہ مریت پدا ہمد ء کئڈ ءے کن انت۔ ہمے وڑ
ء بادشاہ گو شیت:

"تئی چک منی نیمگ ء آزات انت، نوں برت اش کن ءے۔"

آبادشاہ، اے بادشاہ، منت ۽ گپیت انت۔ گڑا بادشاہ وتی چکاں زوریت ۽
 آبادشاہ ۽ رخصت کنت، دیم پہ وتی لوگ ۽ نیمگ ۽ روگ ۽ لگیت انت ۽ وتی لوگ ۽ سر
 بیت۔ پدا بلوچ چک ۽ ہمے بچک کہ حبشاء نیمگ ۽ انت، اے بچک حبشاء گوشتیت:
 "حبشاجان! من ۽ پری ۽ نیمگ ۽ روگی انت۔"

گڑا حبشائی ۽ راجست کنت: "تو پری ۽ کر ۽ چیاروئے؟"

بچک گوشتیت: "من پری ۽ کر ۽ اے واستہ رواں کہ من چو کہ یک بادشاہی
 چلے آں۔ منی پت ۽ واب دیستگ۔ اے واب ۽ تہا سئے شپ ۽ سئے روج بوتگ۔ من
 ہمے واب ۽ معنا کنگ ۽ واستہ پری ۽ کر ۽ رواں۔"

گڑا حبشائی گوشتیت: "شر انت، تو بروتی واب ۽ معنا در کن۔ نوں تو برو بلکیں
 پری چہ واب ۽ پادا تلگ۔"

گڑا اے بچک روگ ۽ لگیت پری ۽ نیمگ ۽۔ وھدیکہ اے ہمودا پری ۽ کر ۽
 سر بیت، چاریت کہ پری انگت واب انت پر چا کہ پری ۽ واب یک سالے ۽
 بیت، آسالے ۽ پدا کیت۔ ادا پری ۽ واب ۽ پادا آگ ۽ دو ماہ پشت کپتگ۔ گڑا اے
 بچک چاریت پری ۽ واب انت گڑا بچک یک کاگدے (خطے) نبشتہ کنت۔ اے کاگدے
 تہا نبشتہ کنت وتی پت ۽ واب ۽۔ پری ۽ کاگدے تہا گوشتیت، وھدے تو واب ۽ پادا کائے
 گڑا منی پت ۽ واب ۽ معنا در گنج۔ بچک کاگدے زوریت ۽ پری ۽ بالشت ۽ چیر ۽ ایر کنت
 ۽ پدا بچک کیت پری ۽ انارکاں یک شر میں گٹے گپیت ۽ ہمے گٹ ۽ نشان پری ۽ انارکانی
 سر ۽ ایر بیت انت ۽ بچک پدا کیت انت ۽ پری ۽ دست ۽ چلہ ۽ در کنت ۽ روت انت
 دیم پہ حبشاء نیمگا۔ وھدے آ حبشاء کر ۽ سر بیت گڑا انچو جست ۽
 کنت، گوشتیت: "حالاں بہ دئے، باریں توشتت ۽ پری چون ات، واب ات کہ آگاہ
 ات؟"

گڑا بچکؔ جو اب دنت گو شیت: "اٹاں پری و اب ات۔ من کا گدے نبشتہ کت آئی ء بالشت ء چیر ء ایر کت۔ پدا من پری ء انار کاں یک شتریں گٹے گپت۔ پدا من گپت پری ء چلہ ء رادر کت ء و تی دست ء کت، گڑا حبشا جان! نوں من اے پری ء کر ء چون بہ رواں، ہاں؟"

حبشا گو شیت: "نوں تر اے پری ء کر ء ہیچ وڑ ء روگ نہ لوٹیت۔ پر چا کہ تو یک کا گدے نبشتہ کتگ ء آئی ء بالشت ء چیر ء ایر کتگ ء پدا آئی ء چلہ در کتگ ء و تی دست ء کتگ، اے واستہ تر اپری ء کر ء روگ نہ لوٹیت۔ و ہدے پری چہ و اب ء پاد بیٹ انت آوت چاریت کہ منی چلہ گار انت ء پدا ہمے وڑ و تی مولدیں جنک ء ہم چاریت کہ اے گار انت ء پدا تئی کا گد ء چاریت انت گڑا د اپری وت تئی شو ہاز ء کنت ء ترادر گنج ایت انت کہ تو کجائے؟ ہمے وڑ ء تئی کر ء و ت کیت انت۔"

گڑا بچکؔ گو شیت: "شتر انت حبشا جان! نوں من پری ء کر ء نہ رواں۔" حبشا گو شیت: "بیات مرچی من شمارا گد جاگھسے گردینگ ء براں۔" گڑا بچکؔ گو شیت کہ: "حبشا جان! تو کجام علاقہ ء برے؟"

حبشا گو شیت: "دور یک علاقہ ہست انت، آ علاقہ بادشاہی علاقہ ئے بوتگ۔ اوں اود ء کس نیست انت۔ ہمودا یک گدانے بوتگ۔ انگت ہم اے گدان ہست انت۔ مرچی من شمارا ہمودا براں۔"

گڑا بچکؔ ء جنک دوئیں راضی بنت، چداں در کپ انت۔ دیم پہ ہما علاقہ ء نیمگ ء روانت۔ گڑا اے سئے شپ ء سئے روج ء راہ ء بنت، نوں ہمودا سر بنت ہمے گدان ء کر ء۔ گڑا حبشا گپت ہمے گدان ء دپ ء پچ کنت، چاریت اے گدان ء تہا ہر چیز ہست انت گڑا گپت اے گدان ء در سیں چیزاں ڈن ء کثیت انت۔ ہمے وڑ اے گدان ء تہا یک حزانگے ہم در کیت انت۔ گڑا حبشا اے حزانگ ء بچکؔ ء رادر دنت

ء گدان ء آرتاں زوریت بارت اش جنگل ء۔ اداے سے میں دیم پہ جنگل ء ر و انت،
 و ہدے اے جنگل ء سربنت گڑا حبشا گپت ہے آرتاں تز کنت، پد ایک بارے دار
 چنت ء بُن اش دنت۔ گڑا ہے تز کتگیں آرت ء پُرانی کنت ء اشکرانی سر ء ایر اش
 کنت گڑا حبشا بچک ء را گو شیت:

"شما ہمد ء بہ نندرات من رواں دریاء ماہیگ کاراں۔"

گڑا حبشاشت دریاء نیمگ ء ء اے دوئیں ہمد ء نشت انت۔ و ہدیکہ حبشادریا
 ء سر بیت آبست بلا ہیں ماہیگ کاریت انت، پداروت دیم پہ ہمودا بچک ء کر ء۔
 و ہدیکہ حبشا بچک ء کر ء سر بیت، اے بیستیں ماہیگاں ہمد ء پاچیت انت۔ ہے وڑ ء
 گھنٹہ ء دو گھنٹہ ء تھا اے ماہیگ تیار بنت۔ پُرانی ہم تیار بیت انت۔ گڑا حبشا پُرانی ء
 در کنت ء ہے وڑ ء ماہیگاں چہ اشکرانی تھا در کنت۔ حبشا بچک ء جنک ء را گو شیت: ”
 اول سر ء شتابہ ورات، من رند ء وراں۔ گڑا اے بچک ء جنک شرمی ء وتی دل ء تب ء
 و رانت سیر کن انت بلئے پُرانی ء یک چار کے اوں وارت نہ کن انت۔ بیستیں ماہیگانی
 تھا یک نیمے و رانت چیا کہ اے دوئینانی کساس ہمنچک انت، سہیناں اے وارت نہ
 کن انت۔ بچک ء جنک ورگ ء ہلین انت گڑا حبشا گو شیت:

"نوں شمار و برات ہاں؟"

گڑا بچک گو شیت: "ہو ما برو بریں۔"

نوں حبشا ورگ ء بندات کنت۔ حبشا وڑا ہیں ماہیگ ء پُرانی ء وارت۔ ہلاس

اش کنت ء کیت بچک ء کر ء نوں بچک گو شیت حبشہ را:

"بیات رویں وتی نیمگ ء۔"

گڑا حبشا گو شیت: "شر انت، رویں۔"

نوں اے سئے نیں روانت وتی نیمگ ء۔ ہمے وڑے سئے شپ ء سئے روج ء راہ
 ء بنت گڑا ہما کاشین کڈک ء سر بنت۔ تاو ہدی پری ء سال پورا بیت۔ پری چہ واب ء
 پادکیت انت گڑا اے دیم ء دیم ء چاریت، بیچ نیست انت۔ اولی سر ء پری دست ء
 چاریت تہ منی چلہ گار انت۔ پدا پری چاریت کہ منی مولدیں جنک ہم گار انت۔ ہمے
 وڑے پری ڈن ء درکیت چاریت کہ منی کچک کہ منی پاسپان بوتگ، اے ہم گار انت
 گڑا پری حیران بیت کہ اے کجاشنگ۔ پدا و اتر بیت ء کیت انت وتی کلات ء تہا۔ گڑا
 ہمد ء پری تہت ء سر ء نندیت ء بالشت ء چیر ء چاریت کہ کاگدے ایر انت۔ گڑا پری
 کاگدے زوریت ء وانیت ء۔ پری چاریت کہ اے یک نوجوانیں بچکے بوتگ، اتلگ۔
 گڑا پری زانت کہ منی کچک ء راہے نوجوان ء کشتنگ۔ منی چلہ ء منی مولدیں جنک ہم
 اے بچک ء برتگ انت ء اے بچک وتی پت ء واب ء معناء واستہ اتلگ، من واب
 بوتگاں۔ چوش کہ پری بچک ء رادیم پہ دیم ء نہ زانت انت، پری پت ء زانت کہ اشی ء
 پت یک بادشاہ ء۔ اے پری بس اینکہ زانت کہ یکے بیت انت۔ اے پری یک
 کاگدے نبشتہ کنت اے گو شیت کہ: "اے بادشاہ! منی باغ ء انار گار انت۔ یا تو منی
 دزے در گنج یاوت ء رادز کن، یا تو وتی چک ء دز بہ کن ء، ہاں؟ اے سئے مینانی تہا یکے
 دز بہ کن۔"

گڑا پری اے کاگدے ہمے وڑے نبشتہ کنت۔ دیم پہ ہما بادشاہ ء ماڑی ء نڑیک ء
 روت انت بلئے کر ء ء نہ روت ء کئے ہمے کاگدے ہمودا دور دنت ءوت ء رادور
 داریت۔ گڑا پدا بادشاہ کہ ڈن ء درکیت انت چاریت یک کاگدے کپتنگ منی ماڑی ء
 کر ء۔ گڑا اے بادشاہ کاگدے راپچ کنت ء چاریت ء وانیت ء گڑا بادشاہ زانت کہ پری
 ء منی نیمگ ء راہ داتگ۔ بادشاہ پری ء اے کاگدے پورا وانیت، گڑا چاریت کہ من ء

اے پری ءوتی دژکتگ۔ ادا بادشاہ وت ءرادژنہ کنت بلکیں بادشاہ گپیت غلام مات ء
مستریں بچ ءتوار کنت۔ بچک ڈن ء کیت گو شیت:

"ہاں بابا! چہ گپے تو پریشان ءے، ہاں؟"

گڑاپت ءے گو شیت: "بیا کہ من ء پری ءوتی دژکتگ۔ تو چوش برو پری ء
کر ءے۔ پری ڈن ء کمو دور اوشاتگ، تو برو بہ گوشے کہ تئی دژ مناں۔ ہرچ زحمے جن
ءے بہ جن، ترا جواب انت۔"

گڑا اے بچک روت انت پری ء کر ءے پری ء گو شیت: "تئی دژ مناں، ہرچ
زحمے جن ءے بہ جن ترا جواب انت۔"

پری دل ء چاریت ء زانت کہ اے منی دژنہ انت۔ پری گپیت یک چانپے
زبریت ءے پری بال کنت روت پہ وتی کلات ء۔ اے بچک گنو ک بیت ء و اتز کنت
وتی لوگ ء نیمگ ء روگ ء بیت۔ ہمد ء، لہنتیں جنین چاہ ء سر ء بنت، آپ کشگ ء
بنت، گڑا اے بچک جنینانی کر ءے کیت ء جنیناں گپیت چو پاچن ء وڑ ء بولاریت۔
گڑا اے جنین روائت وتی لوگاں وتی مردیناں حال دیمنت ء پدا مردین کایت بچک ء
را برانت بادشاہ ء قید ء بند کن انت۔ پدا ہسے وڑ ءے اے پری دگہ کا گدے دیم دنت ء
ہسے وڑ ءے روت ہما جاگہ ء سر ء اوشنتیت۔ ہسے وڑ ءے بادشاہ پدا اشی ء کا گد ء گندیت ء
چاریت ءے۔ ہسے وڑ ءے بادشاہ وتی دومی بچک ء راہ دنت، گو شیت ءے کہ "تواے پری ء
بہ گوش تئی دژ مناں، ترا ہر زحمے جنگلی انت بہ جن، ترا جواب انت۔" پری ڈن ء کمو
دوراوشاتگ تو ہمودا برو، گڑا بچک گو شیت:

"شتر انت ابا! من رواں۔"

گڑا بچک شت ہمودا پری ء را دیست ءے ء گو شت ءے:

"تئی دژ مناں۔ ترا ہرچ زحمے جنگلی انت بہ جن، ترا جواب انت۔"

گڑا پری چاریت اے ہم منی دزنہ انت۔ پری گو شیت: "تو دورے، کمو
منی نژیک ء بیا۔"

گڑا بچک نژیک ء کیت انت۔ پری گپیت اے بچک ء زبان ء یک زحمے
جنت، آئی ء زبان بُن ء کپیت۔ پری بال کنت وتی کلات ء کیت۔ پدا اے بچک سُننگ
بیت سیدھا وتی پت ء نیمگ ء کیت۔ پت چاریت کہ من ء برباد کت اے پری ء۔
ایشی ء زبان درکت ء، نوں اے گنگ بوت گڑا بادشاہ ادا چاریت کہ منی میار ء گناہ
چے انت کہ اے پری من ء وتی دزگو شیت۔ گڑا اے بادشاہ سبھیں روج ء وتی دل ء
جیریت کہ من اے پری ء راچے کنگ کہ من ء گو شیت کہ تو منی دزوت ء را بہ کن یا
وتی چکاں دزکن۔ گڑا بادشاہ چاریت کہ پری ء یک بچکے گنوک کت ء دومی ء زبان در
کت، انگت من ء میل نہ کنت۔ اے چونیں گپے پری ء راگون انت۔ سبھیں شپ ء
جیرگ ء پد ہم بادشاہ ء ہچ سر پر نہ بیت۔ گڑا سہب ء سر بیت انت۔ بادشاہ چہ واب ء
پادکیت انت چاریت کہ پری ء دگے کاگدے دور داتگ۔ پدا ہے وڑ ء پری ہماگپ ء
کنگ ء انت۔ نوں جیران بیت کہ من اے پری ء چون بہ کناں کہ منی سر ء بہ
کپیت۔ گڑا روج ہمیش انت، حبشا بچک ء را گو شیت:

"پدا جنگل ء گردگ ء رواں۔"

بچک گو شیت: "شر انت حبشا جان، رویں گڑا۔۔"

اے سے نیں جنگل ء نیمگ ء روانت، اے بچک تران تران وتی علاقہ
ء کیت انت۔ بچک علاقہ ء گندیت سک گل بیت انت گڑا ہدا حبشا ء را گو شیت:

"تو ہمد بہ نند، من رواں وتی مات ء چاراں پدا کایاں۔"

گڑا حبشا گو شیت: "شر انت تو برو وتی مات ء بہ چار پدا بیا، من ہمد ء آل۔"

ہے وڑے بادشاہ چاریت کہ چہ منی چکاں کیلے بچینگ۔ آچک بلوچ ۽ چک
 انت۔ انچو اے بادشاہ تچک ۽ وتی بلوچیں جن ۽ لوگ ۽ نیمگ ۽ تچان تچان ۽ روت
 انت ۽ سر بیت۔ انچو اے بادشاہ جنین ۽ راگو شیت: "منی چک کج انت؟"

گڑا اے جنین جواب دنت ۽ گو شیت: "کجام چک۔۔۔ تئی؟ ترا منی چک
 دوست نہ بوتگ، مرچی باریں چونی ۽ منی چک ۽ نیمگ ۽ اتلگ ۽؟"

گڑا ہے ساہت ۽ بچک ہم کیت ۽ رسیت ۽ چاریت کہ منی مات انت ۽ منی
 پت ہما انت گزیوگ ۽ انت گڑا بچک گیپت در اینساں بغل ۽ کنت ۽ وش اش کنت۔
 ہے وڑے مات وتی چک ۽ راورگ ہم دنت چہ ورگ ۽ رند پت ۽ گو شیت:
 "ابا من ۽ پہل کن من ۽ تئی حقاں کپتنگ۔"

گڑا بچک وتی پت ۽ معاف کنت۔ پدا ہے وڑے پت وتی چک ۽ راگو شیت:
 "ابا من ۽ یک پری ۽ وتی دزکتگ۔ باریں اشی ۽ باغ ۽ انار کئے ۽ دزیتنگ
 انت۔ اشی ۽ من ۽ دزکتگ ۽ من ۽ گو شتنگ یا تووت ۽ را منی دز کن یا وتی چکاں منی دز
 کن۔ اشی ۽ من ۽ ہے وڑگو شتنگ۔ اشی ۽ یک چکے گنو کتگ ۽ دو می گنگ۔ نوں تو
 ہست ۽ بس۔ نوں تو من ۽ سو جے بہ دے من چون کناں؟"

پت وتی سچھیں قصہاں ہے چک ۽ کر ۽ کنت۔ نوں اے بچک زانت کہ
 اے ہے پری انت کہ من اشی ۽ چلہ برتگ، اے نوں شوہاز کنگ ۽ انت منی پت ۽ را
 ۽ آئی ۽ راوتی دز کنگ ۽ انت۔ گڑا اے بلوچ چک گو شیت: "شر انت ابا جان! نوں تو
 ہچ فکر مہ کن۔ تو بس آزات ۽۔ نوں تو شت کن ۽ وتی نیمگ ۽ پرچا کہ اے پری
 من ۽ شوہاز کنگ ۽ انت کہ اشی ۽ شماراوتی دزکتگ بزاں آئی ۽ منی شوہاز کنگ ۽ واستہ
 اے وڑکتگ۔"

نوں بادشاہ گل بیت ء چک ء را گو شیت: "اے پری ء کا گد انت، منی ماڑی ء
تہا دورے دا تک۔"

گڑا بچک کا گد ء چاریت ء زانت کہ اے پری من ء لو ٹگ ء انت۔ گڑا بچک
وتی پت ء جست کنت: "ابا تو زان ء، اے وہداں پری کجانت؟"

پت ءے گو شیت: "اے پری منی ماڑی ء چہ کمو دورا وشتا تک۔ تو منی ماڑی ء
پشت ء کمو دورا و آوت درا بیت۔"

بادشاہ شت وتی ماڑی ء تہا بچک ء ہے کا گد زرت ء شت دیم پہ پری ء نیمگ
ء۔ وہدیکہ بچک ہمود ء سر بیت چاریت، چونیں ڈولداریں پری ءے پری ہم بچک ء
گندیت، انچوزانت کہ منی دعویدار ہمیش انت۔ گڑا بچک گو شیت:

"تئی قصور وار من آل، تو منی پت ء را چیا دزی ء نام ء توار جنگ، ہاں؟ تئی
دین دار مناں۔"

پری جواب دنت گو شیت: "من اے واستہ تئی پت ء را وتی دزکتگ تانکہ
من ترا بہ زاناں۔ شر انت تو نوں اتلگ ءے بلئے تئی پت یک بادشاہ ءے، نوں تو چو
اے وڑبے عقل مہ بو کہ بادشاہ چوں دزی کن انت؟ من اے واستہ تئی پت ء را وتی
دزکتگ۔"

گڑا پری بچک ء را گو شیت: "نوں تو کمو منی نڑیک ء بیا۔"
گڑا بچک آئی ء را گو شیت: "من تئی نڑیک ء چیا بیا یاں۔ تو گپ کن ءے من
اشکناں، من کرے نہ اوں۔"

پدا بچک گیپت، ہے چلہ کہ پری ء بوتگ، بچک ہمیشی ء پیش داریت ءے
ء گو شیت:

"تو اے چلہ ء پچا کارے، ہاں۔۔۔؟"

گڑاپری چاریت، ہوائے وہمائیء چلہ انت۔ گڑاجواب دنت گوشیت:
 "ہاں اے منی چلہ تر کئےء داتگ؟"

ادابچک پریء جواب نہ دنت۔ پدابچک گوشیت:

"پری تو وتی انارک ء بہ چار، یک ٹپے ہست انت۔"

پدابری آدینک ء در کنت ء چاریت انت کہ چے یکے ء منی انارک ء گٹے
 گپتگ ء اے ٹپ انت۔ پرچا کہ اے نیام ء واب بوتگ۔ گڑابچک گوشیت: "من
 اے وڑ تئی کر ء اتگاں، تو واب بوتگ ء۔ تئی انارکاں من گٹے گپتگ ء تئی دست ء
 چلہ من در کتگ۔ اے من بوتگاں تئی کلات ء اتگاں۔"

گڑاپری اے بچک ء رنگ ء دلاوری ء سر ء عاشق بیت انت ء پری ء را اے
 بچک بے کساس دوست بیت گڑاپری بچک ء را گوشیت:

"تئی مطلب چے بوتگ؟"

بچک گوشیت: "اے مطلب ء واستہ من کاگد نبشتہ کتگ ء تئی بالشت ء چیر
 ء ایر کتگ۔ تو اے کاگد ء را چارینگ، ہاں؟"

گڑاپری گوشیت: "ہو، من چارینگ کہ تو اے کاگد ء تھا گوشتگ کہ منی پت
 ء یک وابے دیستگ۔ اے واب ء تھا سنے شپ ء روچ بیت۔"

بچک گوشیت: "شر انت واب ء معنا چے انت؟"

پری گوشیت: "من ترا چو اے وڑ ء ادانہ گوشاں گوں۔ تو چوش کن منی
 کلات ء تھا بیا، من اے واب ء معناء گوشاں۔"

گڑابچک گوشیت: "شر انت منی کایاں تئی کلات ء۔"

پری روت انت وتی کلات ۽ نیمگ ۽۔ بچک و اتر بیت انت کیت انت وتی پت ۽ نیمگ ۽، پت ۽ را گو شیت: "ابا تئی ہما و اب ۽ معناء واستہ من ۽ پری ۽ گو شتگ کہ پدا منی کلات ۽ بیاتر اواب ۽ معناء گو شتاں گوں۔"

پت ۽ گل ۽ بال بیت ۽ گو شیت: "شر انت ابا! تو منی و اب ۽ معناء در کن من ۽ سک پریشان ۽ کتگ۔"

گڑا بچک روت وتی مات ۽ کر ۽ ۽ وتی مات ۽ را اجازت کنت دیم پہ حبشہ ۽ نیمگ ۽ روت انت۔ و ہدیکہ بچک حبشہ ۽ کر ۽ سر بیت گڑا حبشہ گو شیت: "تو سک باز دیر کتگ، حال کن باریں، حیر انت؟"

گڑا بچک گو شیت: "ہو، حبشہ جان حیر انت۔ ہے پری مرچی اتلگ منی پت ۽ کر ۽ ۽ منی پت ۽ را وتی دز ۽ کتگ۔ و ہدیکہ من وتی مات ۽ کر ۽ رستاں، من چاراں منی پت ہمود انت گزیوگ ۽ انت۔ من حیران بوتان منی پت ۽ چے انت گزیوگ ۽ انت۔ گڑا من جست کت، ہاں ابا ترا چے انت؟ گڑا پت ۽ منی کر ۽ اے پری ۽ وڑا ہیں قصہ کت انت۔ پدا من شتاں پری ۽ کر ۽۔ من ہے چلہ پیش داشت۔ گڑا پری حیران بوت۔ من سر جمیں قصہ پری ۽ کر ۽ کت انت۔ گڑا پدا من ۽ پری ۽ گو شت: بیامنی کلات ۽ نیمگ ۽ تئی پت ۽ و اب ۽ معناء گو شتاں گوں۔" گڑا اے حبشہ زانت کہ پری ۽ را بچک دوست بوتگ کہ بچک ۽ وتی کلات ۽ لوٹا مین ایت۔ حبشہ گو شیت بچک ۽ را: "اے پری تئی سر ۽ عاشق انت۔"

گڑا بچک گو شیت: "حبشہ جان! من ۽ اے پری ۽ کر ۽ روگ ۽ تر سگ ۽ انت۔ اے باریں من ۽ چون کنت؟ من ۽ چوش کہ وتی پت ۽ و اب ۽ معنادر کنگی انت گڑا من ۽ تہنا پری ۽ نیمگ ۽ روگ ۽ تر سیت۔ باریں من چون کناں؟ منی دو بزات

ئے گنوگ ۽ گنگ کنگ۔ نوں من ۽ ایوک ۽ پری ۽ کر ۽ روگ ترسگ ۽ انت، نوں تو
چے گوش ۽ حبشا جان؟"

حبشا گو شیت: "ہو، تو اے گپ ۽ راست گوش ۽۔ پری ۽ سر ۽ ہیج باور نہ
بیت۔ اگاں من گون مہ باں باریں ترا چوں کنت۔ بس، شر انت، من ۽ جنک تئی
ہمراہ داری ۽ کنیں تانکہ ترا پری نقصان مہ دنت۔ چونابا اے پری ۽ من زاناں۔ اے
وہدیکہ من ۽ تئی ہمراہی ۽ بہ گندیت گڑا ہیج کت نہ کنت۔ نوں تو ہیج وت ۽ راپریشان
مہ کن۔ من تئی گوماکایاں گوں۔"

گڑا بچک گو شیت: "شر انت حبشا جان! گڑا چہ ادا در کییں دیم پہ پری ۽
نیمگ ۽۔" گڑا روان بنت سئیں۔ آسئے شپ ۽ سئے روج راہ ۽ بنت۔ اے وہداں
پری ہمے بچک ۽ راہ ۽ چارگ ۽ بیت کہ کدی کیت انت منی کر ۽۔ چوش کہ اے پری
بچک ۽ ودار ۽ بیت انت، وہدیکہ حبشا ۽ بچک ۽ جنک تنزیک بنت۔ گڑا پری چاریت
ہمیش انت منی مولد ہم گون انت ۽ یک بلاہئے ہم گون انت۔ اے بلاہ حبشا بیت ۽
حبشا ۽ پری یکے دومی ۽ باز پچاروک بنت۔ وہدے اے پری ۽ کر ۽ سر بنت گڑا حبشا
پری ۽ سلام دنت، ہمد ۽ نندیت گڑا بچک گو شیت:

"تو من ۽ ہمودا اے گوشنگ، تو منی کلات ۽ تہا بیا من تئی پت ۽ واب ۽ معناء
در کنناں۔ شر انت نوں انگاں، گڑا من ۽ بہ گوش منی پت ۽ واب ۽ معناء چے انت؟"

چوش کہ اے پری ۽ رابچک سک دوست انت۔ گڑا پری گو شیت: "من
تئی پت ۽ واب ۽ ہما شرط ۽ معنا کنناں کہ تو منی یک شرط ۽ وابگے پورا کن ۽۔"

ادا نچو حبشا جست ۽ کنت: "پری تئی شرط ادا چے انت؟ اے بچک وتی
پت ۽ واب ۽ معنا کنگ ۽ واستہ تئی نیمگ ۽ من آورنگ۔ تئی چونیں شرطے ہاں؟"

گڑا پری گوشتیت: "من اے وہدء و اب بوتگاں۔ من ۽ پاسبانے بوتگ۔ آ کچے بوتگ۔ منی ہے کچک ۽ را اے بچک ۽ کُشتنگ۔ دومی منی ہے مولدیں جنکے بوتگ، اے جنک ۽ رادزیتنگ ۽۔ سیمی منی دست ۽ چلہ ۽ برتگ۔ نون تووت حبشاہ گوش، ادا منی قصورچے انت کہ اے بچک ۽ گوں من چوش کتگ؟"

گڑا حبشاہ جواب دنت گوشتیت: "اٹاں، اٹاں، بانک پری، ادا تو ہم اے بچک ۽ قصور ۽ گوں ۽۔ اے بچک ۽ اولی سر ۽ تئی نیمگ ۽ آہگ ۽ بوتگ تئی کچک ۽ دیم ۽ روگ ۽ نہ اشتنگ گڑا اشی ۽ سئے پسی پادگ گوشت ۽ داتگ، اے انگت تئی کچک ۽ دیم ۽ روگ نہ اشتنگ۔ اے گپ ۽ تووت ہم گوشتنگ کہ ہر کس ۽ را منی کار بیت انت کہ آ منی کچک ۽ را پسی پاد بہ دنت انت گڑا نون منی نیمگ ۽ اتک کنت۔ کچک ۽ اے بچک ۽ را پے تورسگ ۽ نہ اشت گڑا اے نون مجبور بوتگ کہ تئی کچک ۽ کُشتنگ ۽۔ دومی گپ ۽ اش انت کہ تئی مولدیں جنک ۽، گڑا اے بچک کہ اتلگ اول سر ۽ گوں ہے مولد ۽ دچار کپتگ۔ تئی جست ۽ کتگ گڑا گوشتنگ ۽، پری و اب انت۔ پدا ہے جست ۽ کتگ پری کدیں و اب ۽ پاد کیت انت۔ گڑا تئی مولد ۽ گوشتنگ، پری یک سالے ۽ چہ پد نون پاد کیت انت۔ ادا تئی مولدوت گوں اے بچک ۽ اتلگ منی لوگ ۽۔ من اے بچک ۽ را ہد ۽ دیستنگ ۽ منی دوست بوتگ، ہے جاہ ۽ کہ منی لوگ ۽ اتلگ، اے دویناں منی سک ۽ باز کار شتر کتگ۔" ادا پری ۽ گوشتیت: "تریات بیت ہما بلاہ کہ منی ۽ تئی گوما جنگ ۽ کتگ؟" گڑا پری گوشتیت: "ہو، من ۽ یک ۽ یک ۽ یات انت، شتر انت نون آ بلاہ کج انت، گار انت نون درانہ بیت انت۔ کجاشنگ؟" گڑا حبشاہ گوشتیت: "اے بلاہ ۽ ساہ اے بچک ۽ جنک ۽ برکت ۽ من ۽ دست کپتگ۔ نون آ مرتگ۔" گڑا ادا سر جمیں قصہاں کنت کہ من اے وڑ ۽ جتگ اے بلاہ ۽ را۔ سہمی گپ پدا من ۽ اے بچک ۽ گوشتنگ کہ من پری ۽ کر ۽ رواں بلئے من نہ زانتگ کہ تو

وتی پتء و ابء معناء واسته کیت انت، اے واسته تو و اب بوتگ ءے۔ اے بچکؔ نوں سپا دلے بوتگ، تئی دست ء چلہ ءے در کتگ، منی کر ء اتلگ۔ من گوشتگ تو بچ پریشان وتء رامہ کن۔ اے پری تئی کر ء وت کیت انت۔ گڑا پدا ادا حبشا پری ء راگو شیت، تو ہم اے بچک ء قصور وار ءے۔ اے تئی مسئلہ گوں بچک ء بوتگ، تو ایشی ء بزات گنوک کنگ، دو می بزات گنگ کتگ۔ گڑا تو چیا کتگ ہاں؟ پری گو شیت من اے واسته اے وڑ کتگ کہ من گوشتگ کہ بچکؔ منی کر ء بئیت انت، شتر انت اتلگ۔ گڑا پری گو شیت حبشا، شتریں منی مولد ء ءے بچک ء بلاہ ء ساہ دست ء داتگ اش، اے باز شتریں کارے کتگ اش۔ اے بلاہ منی ء تئی سر ء یک بلائیں تو کے بوتگ کہ مرچی ما آزاداں۔ "گڑا پری گو شیت:

"شتر انت حبشا منی حق اش پہل انت۔ نوں اے بچکؔ وتی حقان من ء پہل بہ کنت۔"

گڑا بچکؔ گو شیت: "شتر انت حبشا، منی حق ءے گوں دل ء جہلانکی ء پہل انت۔ بلئے منی پتء و ابء معناء بہ گو شیت انت گڑا نوں منی حق ءے پہل انت۔" گڑا حبشا پری ء گو شیت: "نوں حق پہل بوتگ انت۔ نوں اشی ء را و ابء معناء بہ گوش گوں۔"

گڑا پری گو شیت: "نوں من پرچانہ گوشاں گوں! اے و اب کہ تئی پتء دیستگ سئے شپ ء سئے روچ ء۔ اے و اب ء معناء اش انت کہ تئی پتء دگہ یک سانگے کنگی انت۔ اگاں تئی پتء دگہ یک سانگے مہ کنت گڑا تئی پتء تباہ ء برباد بیت۔"

گڑا بچکؔ گو شیت: "شتر انت بانکیں پری، تئی سکؔ باز مننت واریں۔"

گڑا ادا پری گو شیت: "تو منی یک کارے بہ کن۔"

گڑا انچو حبشا گو شیت: "پری تو اے بچک ء پت ء واب ء معنا گو شتنگ۔ نوں
اے منی ذمہ واری انت کہ تئی کار ء اے بچک کنت۔ شر انت بانکیں پری، نوں وتی
کار ء بہ گوش، باریں چے انت تئی کار، ہاں؟"

گڑا پری جواب دنت گو شیت: "حبشا جان! منی کار ایش انت کہ اے بچک
گوں من سور بہ کنت۔"

ادا اے بچک سک گل بیت کہ پری گوں من سور کنگ ء انت۔ حبشا
گو شیت: "ہو پری! تئی گو ما اے بچک سور کنگ ء تیار انت۔"
پری ہم سک باز گل بیت۔ پدا ادا بچک گو شیت:

"حبشا جان! نوں بیات رویں مئے علاقہ ء نیمگ ء ء پری ء ہم بریں
گوں۔" اودا کہ رس انت چک پت ء گو شیت ہے واب ء معنا۔ "گڑا من ء پری وتی
علاقہ ء سور کنیں۔"

حبشا گو شیت: "شر انت، تئی علاقہ ء نیمگ ء رویں۔ ہمودا ترا من گوں اے
پری ء سور دیاں۔"

بچک سک باز گل بیت انت۔ پری وتی تیاری ء کنت انت۔ ہر دیں کہ پری
چھیت گڑا حبشا گو شیت: "بیات رویں۔"

گڑا اے تچک ء روانت ہے بچک ء علاقہ ء نیمگ ء۔ ہے وڑسے شپ ء سے
روح راہ ء بنت۔ وہدے اودا کہ سر بنت اے بچک وتی پت ء گو شیت:

"ابا تئی واب ء معنا من ء پری ء اے گو شتنگ۔"
آئی ء پت کہ واب ء معنا اشکنت سک باز گل بیت۔ پت پدا بچک ء گو شیت
کہ واب ء معنا بہ گوش۔

بچک گوشتیت: "من ۽ گوشتگ ۽ کہ تو دگہ سانگہ بہ کن۔ اگاں تو سانگ نہ
کت گڑ اتوتباہ ۽ برباد بے۔ سک سک ۽ نگیگ بے۔ من ۽ پری ۽ ہے وڑ گوشتگ۔ من ۽
پری ۽ جند ہم گون انت گوں۔" گڑ احبشا بچک ۽ پت ۽ گوشتیت:

"بادشاہ سلامت! تو اگاں ادا سورے کن ۽ گڑ اے پری گوں تئی بچ ۽ یہ
سور ۽ تیار انت۔ گڑ اتو ۽ تئی بچ، وتی سور ۽ یکجاہ بہ کن ات۔"

بادشاہ ۽ راے گپ دوست بیت ۽ آگل بیت۔ روت وت ۽ رادمان ۽ زامات
کنائینیت۔ پنجمی روج ۽ وتی مالاں تیار کنت۔ پدا ادا بچک وتی مات ۽ رالوٹائینیت ۽ وتی
مات ۽ را گوشتیت:

"ماتی تو اے پری ۽ گندگ ۽ ۽، اے تئی نثار انت۔"

بچک ۽ مات ہم گل بیت کہ منی چک پری ۽ ۽ گو ما سور کنگ ۽ انت۔

ادا احبشا گوشتیت: "بادشاہ نوں سور ۽ بندات کن۔"

سور بندات بیت، ڈہل ۽ دامامہ بیت۔ سور کہ ہلاس بیت گڑ احبشا وتی علاقہ ۽

یل دنت ۽ بچک ۽ کر ۽ بیت۔ ہے پیم ۽ پری ہم وتی علاقہ ۽ یل دنت ۽ بچک ۽ کر ۽ بیت

فیبیل (Fable)

(ساہ دارانی قصہ)

کسانیں قصہ انت کہ ایشانی تہا اخلاقی درس دیگ بیت۔ ایشانی کردار غیر انسانی بنت ۽ حیوانات ۽ ایندگہ ساہ دارانی زبان ۽ گپ ۽ تران کنگ بیت بلئے مردمانی حساب ۽ وڑ ۽ گوش آنت کہ ایشی بندات چہ یونان ۽ بوتگ ۽ ایشی اولی جمینتگیں Aesop's Fables انت کہ) (6th BC دیم ۽ اتلگ ۽ پد امیزان میزان ۽ آئی ۽ دیمتر ۽ سفر کنان کتگ ۽ تیوگیں دنیا ۽ شنک بوتگ۔

اے درگت ۽ ماپہ بلوچی ۽ دوانچیں قصہک (Fables) نبشتگ انت کہ چہ ”بتلگ آنت سنج“ ۽ زورگ بوتگ انت۔ اے بابت ۽ کارلمی انت نہ تہ گڑامئے اے درشان درہلاس بیت۔ زانتکار ایشانی ناماں ہم بہ بند آنت تاکہ گیشواری ۽ ارزانی بہ بیت۔

مور ۽ کنگ

مور ۽ کنگ مرد ۽ جن انت۔ یک روچے ایشاں ونڈے رسیت۔ اے وتی
 ونڈ ۽ گزادگ ۽ منجل ۽ پر کن انت۔ کنگ همساہگانی گور ۽ پہ کارے ۽ روت۔
 فقیرے کیت "اللہ" کشتیت۔ لوگ ۽ دگہ ہج نہ بیت، مور چہ منجل ۽ گوشتی پلے در
 کنت، فقیر ۽ دنت۔ فقیر دعاء خیر کنت ۽ روت۔ نوں مور ۽ وتی دل مان بیت۔ وهدے
 مور منجل ۽ پچ کنت گڑا مور آئی ۽ تہا کپیت۔ کنگ کیت تہ مور ادا نہ انت۔ آ باز
 چاریت ۽۔ بلئے نہ گندیت ۽۔ رند تر ۽ منجل ۽ تہا گندیت ۽ کہ گوشتاں ہوار
 انت۔ گڑا کنگ دیوال ۽ دیم ۽ کیت ۽ مندیت، گزیت ۽ حاک ۽ حاکشانی کنت:

"مور مُرت

مور ۽ بادشاہ مُرت

نوں سر اٹک پہ من

حاک ۽ حاکشانی"

دیوال وهدے اے حال ۽ ایش کنت گڑا چنڈگ ۽ لرزگ ۽ گلیت۔ کپوت
 کیت آئی ۽ سر ۽ مندیت۔ کپوت کہ دیوال ۽ را اے حال ۽ گندیت دیوال ۽ جُست
 کنت کہ مرچی توچوش کنگ ۽ ۽؟

"تو سر پدنے

مور مُرتگ

مورء بادشاہ مُرتگ

کتگ ء حاک ء حاکشانی کتگ

من اول پمشکا چنڈگ ء آں "

اے حال ء کپوت اش کنت وتی دببیکاں سندیت ء پدابال کنت کُئر ء سرء

نندیت، کُئر آئی ء راجست کنت کہ تو چیا چوش ءے؟ گُڑا کپوت کُئر ء گوشیت:

"تو سر پد نئے

مور مُرتگ

مورء بادشاہ مُرتگ

کتگ ء حاک ء حاکشانی کتگ

دیوال ء چنڈ ء بہ چنڈ کتگ

من اول وتی دببیک سستگ انت "

اے حال ء ایشنگ ء کُئر وتی در سین تاکاں رببیت۔ پاپن کیت، تانکہ کُئر ء

وتی تاک ریتنگ انت گُڑا کُئر ء راجست کنت۔ کُئر آئی ء راجوشیت:

"تو سر پد نئے

مور مُرتگ

مورء بادشاہ مُرتگ

کتگ ء حاک ء حاکشانی کتگ

دیوال ء چنڈ ء پھ چنڈ کتگ

کپوت ء وتی دببیک سستگ انت

من اول وتی تاک ریتنگ انت "

گوں اے حال ءِ ایشلنگ ءِ پاچن وتی ریٹاں گو جیت ءِ پدا آپ ءِ ورگ ءِ
 روت جو ءِ۔ جو وہدے پاچن ءِ گندیت پرے حال ءِ گڑا جست ءِ کنت۔ پاچن پسہ
 ءِ دنت:

"توسر پدنئے

مور مُرتگ

مور ءِ بادشاہ مُرتگ

رتگ ءِ حاک ءِ حاکشانی کتگ

دیوال ءِ چند ءِ بہ چند کتگ

کپوت ءِ وتی دبیک سستگ انت

کُئر ءِ وتی تاک ریتگ انت

من اول وتی ریش گو تگ انت "

گوں اے حال ءِ ایش کنگ ءِ جو وتی آپ ءِ لُرد کنت۔ شپانک کیت کہ وتی
 رتگ ءِ آپ دیاں آئی ءِ پس آپ نہ ورا انت کہ آپ لُرد انت۔ آچہ جو ءِ جست کنت۔
 جو آئی ءِ را گوشیت:

"توسر پدنئے

مور مُرتگ

مور ءِ بادشاہ مُرتگ

رتگ ءِ حاک ءِ حاکشانی کتگ

دیوال ءِ چند ءِ بہ چند کتگ

کپوت ءِ وتی دبیک سستگ انت

کُئر ءِ وتی تاک ریتگ انت

پاچن ءوتی ریش گوتگ انت
من اوں وتی آپ لردکتگ "

شپانک کہ اے حال ءاش کنت گڑاوتی دست ءسکی ءزوریت زورزور ءوتی
پیشانی ءجنت ءوت ءرا حون شہم کنت۔ وہدیکہ آوتی جن ء کر ء سر بیت۔ جن آئی ءرا
جست کنت کہ تو چوش ءے؟ گڑا آئی ءرا پتہ ء گوشیت:

"مور مُرتگ

مور ء بادشاہ مُرتگ

کتگ ء حاک ء حاکشانی کتگ

دیوال ء چنڈ ء پھ چنڈ کتگ

کپوت ءوتی دبیک سستگ انت

کُز ءوتی تاک ریتگ انت

پاچن ءوتی ریش گوتگ انت

جو ءوتی آپ لردکتگ

من اوں وتی اینچک پُروشت "

شپانک ء جن ہم عمیک بیت۔ وتی گرم گرمیں گڑا ستگیں ڈلگاں وتی سر ء

ریچیت ء آہانی غم ءوت ءرا شریدار کنت۔

پساں ژانگلو (پس ۽ گرک)

هست ات یک پسے۔ نام ات ۽ پساں ژانگلو۔ ژانگلو ۽ رادو شنک هست
 ات کچرو ۽ بکرو۔ هر سهب آئی ۽ وتی چک گوانک جت انت گوں دست ۽ ژلیک ۽ پاد ۽
 گیدیک ۽ گوشت ۽:

"کچرکاں، بکرکاں

بیات شمارا میچیناں

بیائے ورات سیر کن ات

کاشین کٹوگ ۽ لیب کن ات "

اے پیم ۽ کچرو ۽ بکرو هر دو اتک انت ۽ متک اش ۽ کڈک ۽ لیب ۽ شت
 انت۔ ژانگلو ۽ کچرو ۽ بکرو سر پدکت انت کہ اگاں دگرے بیٹ گڑاشابه گوش ات
 مئے مات ۽ مارا میچینتگ۔ شماچہ کٹوگ ۽ در میا ات۔ هر روچ یک جناورے کیت
 کٹوگ ۽:

"دستاں ژلیک ژلیک

پاداں گدزیک، گدزیک

کچرک ۽ بکرکاں

بیات شمارا میچیناں

رند ۽ به روا ت لیب کن ات "

نوٹ: بازیں جاگہاں سیر ککو، پیماز کوء کستریں گہنیچکو گوشگ بنت
 کچروء بکرو پپسہء گوش انت: "مارا ہئی مات ء میچیمتنگ۔" اے پیم ء بے
 سوہی ء رونت۔ یک روچے گرک کیت۔ ژانگاں وتی دست ء کنت ء ژانگلوء کٹوگ ء
 گور ء ہمائی ء گیگان ء کنت:

"دستاں ژلیک ژلیک

پاداں گدڑیک، گدڑیک

کچرکاں، بکرکاں

بیات شمارا میچیناں

بیات ورات سیر کن ات

کاشیں کٹوگ ء لیب کن ات "

کچرک ء بکرک وتی مات ء گمان ء ردکپ انت ء درکایت۔ گرک دویناں

پلکیت۔ ژانگلو ہر روچ ء وڑ ء کیت:

"دستاں ژلیک ژلیک

پاداں گدڑیک، گدڑیک

بیات شمارا میچیناں

بیات ورات سیر کن ات

کاشیں کٹوگ ء لیب کن ات "

کچرک ء بکرک ظاہر نہ بنت۔ آپدا گوشیت بلئے انگت نیا انت۔ ژانگلو

کٹوگ ء شری ء پٹیت، چاریت، پداؤن ء پٹیت اش بلئے آ دست نہ کپ انت۔ ژانگلو

روباہ ء ہونڈ ء روت روباہ ء جست کنگ ء۔

روباہ گوشیت:

"دستاں تڑلیک تڑلیک
 پاداں گدڑیک، گدڑیک
 اے کئے انت باریں
 اے شپء نیمء
 (مئے) چکاں وابء نیلیت"
 پساں ژانگلو پسو دنت:

"اے مناں، پساں ژانگلو
 شمانہ دیستگ انت منی کچرو، بکرو"
 رو باہ پسو دنت:

"ناکہ من دیستگ
 ناکہ من وار تگ انت"
 پساں ژانگلو دیمترء روت تو لگء ہونڈء۔ تو لگ آواز دنت:

"دستاں تڑلیک تڑلیک
 پاداں گدڑیک، گدڑیک
 اے کئے انت باریں
 اے شپء نیمء
 (مئے) چکاں وابء نیلیت"
 پساں ژانگلو پسو دنت:

"اے مناں، پساں ژانگلو
 شمانہ دیستگ انت منی کچرو، بکرو"
 تو لگ پسو دنت:

"ناکہ من دیستگ انت

ناکہ من وارنگ انت "

نوں پساں ژانگلو دیم پہ پتارء روت:

"دستاں ژلیک ژلیک

پاداں گدڑیک، گدڑیک

اے کئے انت باریں

اے شپء نیمء

(مئے) چکاں وابء نیلیت "

پساں ژانگلو پستہ گردینیت:

"اے مناں، پساں ژانگلو

شمانہ دیستگ انت منی کچرو، بکرو "

پتار پستہء گوشیت:

"ناکہ من دیستگ انت

ناکہ من وارنگ انت "

پساں ژانگلو نوں روت تچکء پہ گرکء، آئیء راتوار جنت:

"دستاں ژلیک ژلیک

پاداں گدڑیک، گدڑیک

اے کئے انت باریں

اے شپء نیمء

(مئے) چکاں وابء نیلیت "

پساں ژانگلو پستہ دنت:

"اے مناں، پساں ژانگلو

شمانہ دیستگ انت منی کچرو، بکرو"

گُرک آئی ءراپسہ دنت:

"اے من دیستگ انت

اے من وارنگ انت"

پساں ژانگلو وتی چکاں لوٹیت بلئے گُرک نہ مئیت ء نہ دنت اش۔ ژانگلو پشت ء
روت ء پیدا وتی تسکیں کانٹاں زور ء جنت ء گُرک ء لاپ ء دڑیت ء کچرو ء بکرو
درکایت۔ مات آہاں زوریت ء وتی کاشیں کٹوگ ء روت۔

بسیٹک (Parable)

کسانیں سادہیں گوئیگی قصہ کہ آئی تہا برے برے جستے پستہ دیگ بیت یا اخلاقی درونتے دیم آرگ بیت۔ انجیں شتریں گپانی سرء زور دیگ بیت کہ آہانی معناء تہاد لجمیں ظاہری ئے پہ شتریں ڈولے بہ بیت۔ بنیادی صورت آیک کسانیں واقعہ ئے دیم آیر کنگ بیت کہ چہ آئی قصہ آ جندء گیشواری اول شتری آ سرء بیت۔ ماں انگریزی آ اے تہر (صنف Parabl) گوش انت۔

بیسہ (مردء جن)

یک مردے ء گوں یک بلکے ء گوشت: "من ء منی جن سک دوست بیت۔"
 بک ء گوشت: "من ء باور نہ کنت! تئی جنین ء را من یک کش ء چهرانی سرء
 گنداں، باریں ترا چے چے گوشت؟"
 مردء گوشت: "منی جنین چونہ انت کہ تو گوشے۔"
 بک ء گوشت: "شر انت تو باند ابیا چهرانی سرء اندیم بے۔ گوش دار کہ تئی جن چے
 چے گوشت۔"

ایندگہ روچ ء مردچہ ڈرستاں پیسر آتک، ٹپ ات۔ جنک ڈرست وتی وتی
 چهرانی سرء نشت انت۔ ہمے مردء جنین ء گوشت "بیات جنکاں بتل ء بنا کنیں۔"
 جنکاں گوشت: "مرچی تو بتلے پیسر ء بہ جن۔"
 مردء جنین ء گوشت: "شر انت، بلے منی جواب ء بہ دیئت۔"
 جنکاں گوشت: "تیار"
 مردء جنین ء چے گوشت:
 "منی مردشتگ کیر ء بیر
 شالامہ تران ءے بات"
 جنکاں گوشت: "ما ایٹی جواب ء نہ زانیں۔"
 بک ء چہ ہمد ء توار جت:
 "گوشدار بچک او گوالگی
 تئی جن کہ بگیس چی گوشت؟"

تیس کلات جنیناں گپت

یک بادشاہے شت تیس کلات ۽ گرگ ۽ بادشاہ ۽ باز اینگو آنکو کت بلئے
کلات گرگ نہ بوت۔ اے حال جنیناں سر بیت۔ جنین کہ شپ ۽ شت انت پٹ ۽
جنگل ۽ گڑ انڑیک نڑیک ۽ نشت انت۔ وت ماں وت ۽ گپ ۽ لگ ات انت۔ کیے ۽ توار
کت:

"بادشاہ مئے ملک ۽ اتلگ کلات ۽ گرگ ۽ وس کنت کلات ۽ گپت نہ
کنت۔"
دومی ۽ گوشت: "کلات ۽ گرگ آسان انت، اے بادشاہ و حاک نہ
زانت۔"

دگہ جنینے ۽ گوشت: "چتور؟"

گوشت ۽: "بادشاہ وتی شتریں شتریں سپاہیگاں انچیں پیتیاں بہ کنت کہ
آہانی کبل چہ لاپی نیمگ ۽ پچ بہ بنت۔ پیتیاں ہمالانی بڈ ۽ بہ دنت بہ بارت اش بادشاہ ۽
کلات ۽ بادشاہ ۽ بہ گوشت، اے منی امانت انت کہ تئی میار انت۔ بادشاہ کہ پیتیاں
کلات ۽ رسینیت گڑا سپاہیگ شپ ۽ پیتیاں پچ بہ کن انت۔ آکلات ۽ دمان ۽ گر
انت۔"

بادشاہ ۽ سپاہیگ ۽ اے گپ اش کت ۽ آئی ۽ شت وتی بادشاہ ۽ راحال دات
کہ بیا کلات ۽ چوش گپت نہ کنیں دانکہ ماجنینانی جبراں مہ گریں۔"
بادشاہ ۽ گوشت: "چتور؟"

سپاہیگ ۽ جنینانی وڙاھیں گپ ڪت انت۔

پداشتریں شتریں سپاہیگ بیتیاں بند کنگ بوت انت ۽ ھٺالانی بڙ ۽ دات انت
اش۔ اے چبلڪ ۽ لوگ ۽ دپ ۽ گوز انت۔ ھٺال کہ چہ ھے راہ ۽ گوزگ ۽ انت گڑا
مردم ۽ بنگ ۽ راجست ڪت کہ تی خیال ۽ اے بیتیاں چے مان؟ کہ ھٺال لچینان ۽
روان انت۔ بنگ ۽ چو جواب دات، گوشت ۽:

"منی چڪ!"

یا سُر پ انت

یا آسن انت

یا گندم ۽ ماھیگاں

یا ورناء نوک حاصلان

اے چیزاں گزراں تریں دگہ چُشیں چیز نیست کہ ھٺال بہ لچاں۔"

ھٺالاں پیتی برت انت ۽ کلات ۽ رسینت انت کہ اے بادشاہ ۽ امانت
انت، ایراش بہ کن ات۔ آھاں امانت دست گپت ۽ ایر ڪت انت۔ شپ بیت بیتیاں
تما میں مرداں پیتی پچ ڪت انت، در اٽک انت۔ آھاں کلات ۽ را گپت ۽ ھما بادشاہ ۽ را
ھم گپت۔ داں روج ۽ مروچی ہر کس گوشتیت: "تیس ۽ کلات جنینان گرا اینت۔"

آئی ء راکہ حد ازوریت۔۔

ہست ات یک مردے ء مرد ء یک جنے ء ماتے ہست ات۔ اے مرد ء جنین سکین کلپ ء شیطانے بیت ء ہر وہد ء گوں وتی وشیگ ء جنگ ء مڑ کنت ء مدام گوں وتی مرد ء دزنگ بندیت ء وشیگ ء ایر جنت۔ یک روچے جن وتی مرد ء گوشتیت: "تئی مات ہر روچ گوں من جنگ انت، تو وتی مات ء چہ منی لوگ ء کش ء جنگلے ء بہ بر دورے دے۔"

انچوانچو اے مرد چہ جن ء گپاں شزار بیت ء یک روچے مات ء گوشتیت:
"من مرچی ترا جنگل ء سنیل ء براں۔"

چک ء دل ء ہمیش بیت کہ من وتی مات ء جنگل ء دور دیاں ء مات ہم وتی دل ء زانت کہ منی چک ء من ء بارت جنگل ء دور دنت بلکیں من ء پہ سنیل ء نہ بارت۔ چک وتی مات ء رازوریت ء روت جنگل ء۔ چک گوشتیت مات ء کہ:
"تو ادا نند من اٹوں کایاں۔"

مات سر پد بیت کہ من ء چک ء نون مل دات ء نون منی کر ء نئیت۔
چک ء کہ مات یلہ دات گڑا تچک ء وتی لوگ ء سر بوت۔ مات نیکیں مرد مے بیت گڑ اللہ ء دربار ء دعا لوٹیت کہ من ایوکاں من ء وش نہ بیت۔ گڑا چہ غیب ء تو ارے کیت:

"اے بندہ توچہ لوٹے؟"

پیر زال گوشتیت: "منی واستہ مال ء دلوت راہ بہ دئے!"

گڑا اللہ پاک آئی ء واستہ گوک ء پس راہ دنت ء پدا ہمد ء یک چٹکے بھجیت آپ
در کیت۔ اے پیما ء مات ء را جنگل وش بیت۔

چک ء دل نہ مئیت ء ایندگہ روچ ء وتی مات ء حال ء گرگ ء کیت۔ چک ء کہ
مات ء گندیت حیران بیت۔ چک ء وتی دل ء گوشتیت، من وتی مات آورت ادا ہج نیست
آت۔ نوں پس ء گوک مچ انت گڑا چک ء وتی مات ء جست کنت:

"اے پس ء گوک کنیگ انت؟"

مات پسہ دنت: "منیگ انت۔"

چک گوشتیت: "ترا کئے ء داتگ انت؟"

مات پسہ دنت: "اللہ پاک ء دربار ء دعا کتگ کہ ایوک ء من ء وش نہ

بیت۔"

گڑا چک چاریت کہ منی مات چشیں بزرگیں مردے، اللہ پاک ء دور نہ
داتگ بلکیں دست کپتگ۔ من وتی مات ء چوں دور بہ دیاں۔ گڑا مات ء گوشتیت:

"بہ رویں، من تئی رند ء اتلگاں۔"

مات گوشتیت: "من ء ہمد ء وش بیت۔ من نیایاں گوں کہ تئی جنین گوں

من نہ ہئیت۔"

چک گوشتیت: "ااا، من ترا براں گوں کہ ترا اللہ پاک ء دور نہ داتگ،

من ترا چوں دور بہ دیاں!"

گڑا مات لاچار بیت ء روت گوں۔ مرد ء جن کہ وتی وسیگ ء گندیت جاک

ء کو کار کنت کہ تو پدا وتی مات آورت؟

مرد گوشتیت: "منی مات اللہ پاک ء دور نہ داتگ، من چوں دور ء دیاں؟"

جن گوک ۽ پساں گندیت گڑاوتی مرد ۽ گوشت:

"منی مات ۽ ہم برگوں ہے جنگل ۽ ایر کن، بلے پس ۽ گوک کاریت۔"

مرد جن ۽ گپ ۽ زوریت ۽ سہب ۽ سر ۽ مہلہ وتی و سیک ۽ بارت جنگل ۽ ہما جاگہ ۽ ایر کنت ۽ وت کیت۔ دومی سہب ۽ جن وتی مرد ۽ راہ دنت کہ تو برو منی مات ۽ پس ۽ گوکاں بیار۔ مرد روت گندیت کہ آئی ۽ را جنگل ۽ رستراں وارنگ۔ آہڈ ۽ ہوڈاں چنت ۽ چادر ۽ کنت بندیت ۽ وتی لوگ ۽ کیت۔ جن کہ مرد ۽ گندیت گڑا جست ۽ کنت:

"ہاں منی مات کج انت؟"

مرد وتی چادر ۽ تچ کنت کہ: "اے تئی مات انت۔"

مرد ۽ گوشت: "منی مات نیکیں مردے بوتگ خدا آئی ۽ دزگیر بوتگ۔ تئی

مات تئی تیمیں کلپ ۽ شیطانے پمشکا۔۔"

ALLEGORY

قصہ درورینک

الیکوری، درورینک قصہء لبزچہ یونانی لبز allegoria ء دراتلگ کہ آئی ء معنائت Speaking otherwise چوناہا اے انچو گوشگ بیت ظاہری صورت ء، انچو ہما پیمنہ انت بلکیں وتی اندر ء دگہ معناداریت۔ برے برے ایشی ء معنائے یا چارتل ء پرتگ بنت۔ ایشی ء کردار بزاں اندیمیں، گپانی تہاوتی درشان ء کن انت ء پھ فطرت ء وتی پیغام ء دیدنت۔ اے بہر صنف یا (Geare) ء گپ، شاعری، نثریا ڈرامہ ء صورت ء بوت کن انت ء اندارگ کشی ء عکس کشی یا لبزانکی رہند (برے برے درست ایشی ء تہاگندگ بنت) یک وڑے ء جہان ء تہاچارگ، خیال کنگ یا فکر کنگ ء شے آئی چار ء تپاس ء یک رہندے ء درشان انت۔ بندات ء ایشی ء تہاندہب ء روحانیت ء جاہ کتگ بلئے رند ترا ایشی شکل ء دزوشم ء تہاسبک سبکیں بدلی اتلگ۔ گوش انت کہ اے قدیمی عہد ء نقشے۔ انگریزی لبزانک ء تہا ایشی ء درور باز انت بلئے من یک عربی الیکریئے دیم ء کاراں تانکہ شماغمان کت بہ کن ات، پریشی گوناپ ء رنگ ء۔ ایشی ء ذرا جی ء کسانا بے کنگ نہ بیت۔

"گوش انت کہ یک پگل ء یک زومے نیل ء شہکور ء لمب ء دوچار کپت انت کہ دوینان ء کور ء دومی نیمگ ء روگی ات۔ پگل ء آئی ء راپہ آپ ء گوازینگ ء گوشت ء چہ آئی ء زبان گپت کہ من ء ڈنگ نہ جنئے۔ زوم ء آئی ء گپ من ات ء پگل ء ہم

وعدہ کت کہ من ترا دور نہ دیاں۔ دوینانی وعدہانی بدلی سدلی بوت ء آ شہکور
 ء گوازینگ ء سرگپت انت۔ روگ ء نیام ء ماں کور ء زوم ء پگل ء رازوریں ڈنگے
 جت۔"

"نوں تو چوش چیا کت؟ پگل ء توریتگیں پیے گوشت کہ آ کجگی ات چہ دردء۔"

"زانے چیا؟" زوم ء جواب دات۔ "مادونیں عرباں، انچونہ انت۔" (۱)

انچونہ چیا؟ (1678) Bunyan, s Pilgrim Progress انگریزی زبان ء

شریں الیکریئے زانگ بیت۔ (۲)

1- A Dictionary of Literary Terms and Literary Theory .Edited
 by :J.A. Cuddon, 4th Edition

ماتوء چلو

بیت یک مردے۔ اے مردے یک زالے ہست ات ء زال ء رایک چلے
 بیت چنگے۔ اے مردے زال مریت گڑا مردک دگہ زالے گپت۔ جنک ء ماتو جنک ء
 چارگ ء کیت ء روت۔ یک روچے جنک جست کنت: "ماتو! ترا چک ہست؟"
 جنک ء دیم ء ماتونہ مٹت۔ گو شیت: "اماں۔"

جنک ء ماتوء نیگ بیت۔ ماتوء دیم زرد بیت۔ جنک جست کنت ء:
 جنک: "بانو کا گدو، بانو کا گدو

برزء بلندیں بارگو

ماتو منی مات ء بدل

اے دیم ء زردی چه کجا؟"

ماتو: "چلو منی چک ء بدل

چه تو جبر چیر نہ انت

ٹالے ہلکدار من چنگ

سپینتہ، دیموں زرد کتگ"

ماہ ء روج دیم ء روان بنت۔ ماتوء لاپ درایان بیت۔

جنک: "بانو کا گدو، بانو کا گدو

برزء بلندیں بارگو

ماتو منی مات ء بدل

اے لاپ ء پاد آہگ چہ کجا؟"

ماتو آئی ء راپسہ دنت:

ماتو: "چلو منی چک ء بدل

چہ تو جبر چیر نہ انت

بز اتاں گر آنڈ میٹرینگ انت

گوشت پلگ ء گوشت وار تگلوں "

ماتو چلگ بیت۔ پدا چلو ء لوگ ء کیت۔ چلو جست ء کنت:

چنک: "بانو کا گدو، بانو کا گدو

برز ء بلندیں بار گو

ماتو منی مات ء بدل

اے مورت ء روغن ء بوچہ کجا؟"

ماتو: "چلو منی چک ء بدل

چہ تو جبر چیر نہ انت

بز اتانی جنین کپتگ انت

(من) چک "مشتگ ء چک بستگاں "

چک مزن بیت، چنک (چلو) چک ء مات ء بد ء گندیت۔

چنک: "بانو کا گدو، بانو کا گدو

برز ء بلندیں بار گو

ماتو منی مات ء بدل

اے تنگہیں بیچ چہ کجا؟"

ماتو: "چلو منی چکء بدل
 چه تو جبر چیر نہ انت
 حاجی کہ حجء رپنگ انت
 من تنگہیں بچے چنگ"

قول

(حسن سولہ قصہ)

بیت یک جنینے۔ اے جنین ء چک نہ بیت۔ جنین یک روچے روت جنگل ء۔
 جنگل ء یک کُزے ء چیر ء نندیت گوشتیت۔ من ء وہدے خدا چکے بہ دنت، گوں
 اے کُزے نکاح دیان ئے۔ اللہ ء قدرتاں جنین ء بیت یک چکے ء آئی ء چک بیت
 جنگے۔ چک وہدے مزن بیت گوں وتی ہمسراں شت جنگل ء۔ ایشانی سرہما جنگل ء ہما
 کُزے چیر ء کپیت۔ آدگہ چکاں کُزے چنڈاں نہ رتک بلئے جنک ء چنڈاں رتک۔
 ہر کس وتی وتی لوگاں روان بوت انت گڑا جنک ء دامن گوں کُزے لمب ء بند گپیت۔
 کُزے آئی ء را گوشتیت :

"مات ء بہ گوش،

قول ء قول ء آخری

جنک رُستگ ظاہری

لڈ ء بیاسیر کنیں "

جنک ہمے گپ ء مات ء گوشگ ء شموشتیت۔ دومی روچ ء پدا کُزے چنگ ء شت اُنت۔
 کُزے چنگ ء پد وہدے آپدا و اترگ ء لگ ات تہ کُزے پدا جنک ء دامن داشت ء پدا
 انچو گوشت ئے۔ جنک مات ء گوشگ ء پدا شمشت۔ سیمی روچ ء آپدا کُزے چنگ ء
 شت انت۔ سیمی روچ ء ہم کُزے جنک ء را گوشت:

"قول ء قول ء آخری

جنگ رُستگ ظاہری

لڈ ء بیاسیر کنیں "

ء اگاں تو وتی مات ء مہ گوشے۔ من گو مزے باں ناہ ء پات ء باں تراوراں۔ جنگ پدا
شمشت مات ء گوشگ ء۔ جنگ ء راوہدے گژن ء گپت گڑاوتی مات ء را گوشت ء:

"اٹاں، اٹاں ناہ وراں!"

مات ء گوشت: "بروپات ء چہ ناہ بہ زور۔" مات ء وہدیکہ پات ء نام گپت، جنگ حیاں
ء گپت۔ جنگ ء گوشت:

"من ء گو مزوارت۔"

مات ء گوشت: "پات ء گو مزمان نیست۔"

جنگ ء گوشت: "اٹاں ماسے روج انت کُئر ء چنگ ء رویں۔ آچک کُئر ء چنڈ
انت گڑانہ رچیت من چنڈاں رچیت۔ سے روج انت کُئر منی دا من ء گپت ء من
ء گوشیت، مات ء بہ گوش:

قول ء قول ء آخری

جنگ رُستگ ظاہری

لڈ ء بیاسیر کنیں

من شمشتگاں۔ مرچی گوشگ ء کہ اگاں تو وتی مات ء مہ گوش ء۔ من گو مزے
باں پات ء تہا باں ء تراوراں۔"

نوں جنگ ء مات گوں جنگ ء پت ء سلاہ کنت کہ من آروچی چشیں قولے

کتگ ء مرچی کُئر پیغام اتلگ۔ توچے گوشے؟

جَنک ۽ پت ۽ گوشت کہ تو گُڑا قول ۽ گزار (پورا کن)۔ مات ۽ جَنک شوق
کت ۽ بانور کت ۽ برت کُئر ۽ چیر ۽ نادینت ۽ کیلے جَنک ۽ پانپاں کت۔ سہتے گوشت
داں یک رَگے پیدا ک انت۔ پانپاں ۽ جست کت: "کئی رَگے انت؟"

"واجه حسن سول ۽ بدر دین ۽ بی بی شلو ۽ حق ۽ جہاز انت"

گوشت ۽: "گوزات، بروات۔"

دگہ دمانے ۽ رند بازیں گوک پیدا ک ات جست ۽ کت: "گوک انت

کئی؟"

"واجه حسن سول ۽ بدر دین ۽ بی بی شلو ۽ حق ۽ جہاز انت"

گوشت ۽: "گوزات، بروات۔"

زندیں سہتے ۽ پد داں مردے پیدا ک انت۔ اے مرد اتک ۽ بانور ۽ کش ۽ نشت۔

پانپاں ۽ جست کت: "تو ۽ بانور ۽ کش ۽ نشتک ۽؟"

مرد ۽ پپہ دات: "من جَنک ۽ مرداں۔"

پانپاں شت جَنک ۽ مات ۽ پت ۽ حال دات انت کہ یک مردے اتک ۽ بانور ۽ کش

۽ نشتک، گوشت من جَنک ۽ مرداں۔

مات ۽ پت کاینت داں ہو، مرد نشتک۔ جست ۽ کن انت:

"واجه تو ۽ ادانشتک ۽؟ ماوتی چک کُئر ۽ گوں نکاح داتک؟"

مرد ۽ پپہ دات: "من حسن سول ۽ بدر دین آل، اے کُئر ہم منیک انت۔

جَنک ۽ راہم من گوشتک، مات ۽ بہ گوش بیا کہ سیر کنیں۔"

مات ۽ پت گل بیت انت کہ ماچک گوں حسن سول ۽ بدر دین ۽ نکاح

داتک۔ مات ۽ پت ۽ جَنک ۽ حسن سول برت انت وتی لوگ ۽۔ آوش ۽ شادان بیت

انت۔

من داں، ہمچک ۽ گون اتاں

من ۽ رس ات زڙے

من زڙکت ۽ ڙے

۽ ڙکپت چات ۽

۽ ڙکپت چات ۽

دات ۽ تڙے، ۽ ڙمُرت

گنجو، ہپت بزاتانی گوہار

بیت یک گوہارے کہ نامے بیت گنجو کہ آئی ء ہپت بزات بنت۔ کستر
کستریں بزات ء نام سیدو بیت۔ سیدو ء وتی گوہار سک دوست بیت گنجو ء وہدے جبر
بندی بیت ء پدازوت سور بیت۔ گوہار وہدے بانور بیت ء جُل ء بیت گڑاشپ ء
سیدو گوشتیت:

"من ء ڈن ء بر"

مات ءے گوشتیت، بیا من ترا براں بلے سیدو ہچ کنت من ء گنجو بہ بارت
آخر لاچار بنت آئی ضد ء دیم ء دیمدار ءے گوشتیت، بیا من ترا براں بلے آ انگت ہچ
کنت کہ من ء گنجو بہ بارت۔ دیمدار آخر کہ مئیت ء گنجو ء گوشتیت:

"انوں شپ انت ء بر ءے۔ درس وپنگ انت، کس ترانہ گندیت کہ توچہ جُل ء در
اتلگ ءے، بزات ء بر ڈن ء" گنجو سیدو ء را ڈن ء بارت۔ گنجو گوشتیت: "نند!"

سیدو گوشتیت: "ادامنی مئس ء تو ار روت"

انگت ء دیم تراروت۔ گنجو پدا گوشتیت: "نند!"

سیدو گوشتیت: "ترا تئے گپیت"

سیدو گوشتیت: "میزاں وراں"

گنجو گوشتیت: "ترا شدے گپیت"

سدو گوشتیت "ریاں، وراں"

انچوانچودانکہ روج بیت۔ سدو گو شیت: "من ء ثن ء کپتنگ"۔
 گنجو گو شیت: "تو گو شتگ من میزاں وراں"۔
 سدو گو شیت: "میزگ بیت، ورگ نہ بیت"۔
 اے و ہدے کئے دیمتر ء روانت۔ سیدو گو شیت: "من ء شد ء کپتنگ"۔
 گنجو گو شیت: "تو گو شتگ، من ریباں وراں"۔
 سدو گو شیت: ریگ بیت، ورگ نہ بیت"۔
 اے کئے دیمتر اروت، سیدو گو شیت: منی پاد سچک ء انت"۔
 گنجو گو شیت: "تو گو شتگ، گوشاں بُراں، پاد ء چیر ء کناں"
 سدو گو شیت: گوش بُرگ ء پاد ء چیر ء کنگ نہ بیت
 اے رواں تاں دیم ء یک نلکے کا پر ء چیر ء نشتگ۔ اے آئی کر ء روانت،
 گنجو گو شیت:

"ہلک، کئے آپ دئے، منی بزات ٹنگ انت"۔

ہلک گو شیت: "منی سر ء چے اے کر کینک ء پُرے بوٹ بہ گر گڑا ترا

کر کینک ء پُرے آپ دیاں"۔

گنجو ہلک ء سر ء بوٹانی گرگ ء لگیت۔ سیدو چم ء دوچم کنت ء آپ وتی سیر ء

وارت ء روان بنت۔ روگ ء ایشان ء بادشاہ ء چک گندی ت۔ آ ایشان ء اسپ ء کنت ء

بارت وتی نیمگ ء بادشاہ ء چک گنجو ء نکاح کنت ء لوگ ء بارت۔ بادشاہ ء چک ء راجہ

پیسری زال ء چک نہ بیت۔ و ہدیکہ گنجوی لاپ پُر بیت ء چک ء اُمیتواری بیت ء گڑا

بادشاہ ء چک ء پیسری زال بزیاں بن جن ء زہر کیت۔ آ گنجو گو شیت:

"بریں، من تو مرچی سنیل ء"

گنجو گو شیت: "بریں!"

سیدو ۽ ھمراڻي ۽ دوئين ھپوگ سنڀل ۽ روانت۔ اے پيم ۽ روانت داں ڪيڪ
چاٽي ۽ اے چاٽ انجو آپ ۽ پُررانت داں لنٺاں۔ گنجوي ھپوگ گوڻشيت:

"ني، تو مني ميداں دار، من آپ وراں"

گنجو ايشي ۽ ميداں داريت، اے آپ وارت، گنجو گوڻشيت:

"ني تو مني ميداں دار، من آپ وراں"

گنجو سر ۽ جهل ڪنت پھ آپ ۽ ورگ ۽ اے ميداں يل دنت ۽ گنجو ۽ تيلانڪي
دنت۔ گنجو ڪپيت چاٽ ۽۔ قدرت ۽ خدا، چاٽ ۽ نيمے آپ حُشڪ بيت۔ ڪيڪ ليمبو
۽ دڙچڪي ھم آئي تھار سنگ۔ اے دڙچڪ روچي ڪيڪ برے ڪنت، اے گنجو ۽ روزاں بزاں
ھر روچي وردانت۔ گنجو ۽ ھپوگ سیدو ۽ بھار دنت ڪھ اگاں تو جبر پھ ڪن ۽ گڙا ترا ڪشاں،

سیدو ترسيت ۽ جبر نہ ڪنت۔ بادشاہ ۽ چڪ بَن جن ۽ جست ڪنت۔ "گنجو ڪج انت؟"

آگوڻشيت، "گنجو ۽ من ۽ يلہ داتگ ۽ شنگ۔ وتي بزاں ۽ ھم برنگ گوں" بادشاہ ۽ چڪ
ڪمي روچاں پد او پار ۽ بارت ۽ گنجو ۽ بے حال ڪنت ڪھ گنجو ھما چاٽ ۽ توڪ ۽ چڪ مات بيت
۽ گنجو ۽ سڙچڪ بيت دوچڪ ڪيڪ جنڪ۔ بادشاہ ۽ چڪ ۽ پيسري زال گوڻشيت۔

"سیدو ۽ گوهار باريں گجاشنگ؟ گڙا اے سیدو چيادا انت مني سر ۽ طوق
انت۔" سیدو ئي پت مات ايشي ۽ گند انت گڙا گوش انت گنجو شما ڪشنگ۔ بيا سیدو ۽
ڪشئيں "اے ڪارچاں تيز ڪن انت، منجل ۽ پر ڪن انت۔ سیدو ۽ گوش انت۔

"ني ترا ڪشئيں"

سیدو ميداں ميداں ۽ روت ھما چاٽ ۽ ڪر ۽، سر ۽ جهل ڪنت گوڻشيت

"گنجاں گنجلو

ھپت بزاں ۽ گوهار

ھپت شير ۽ نثار

کارچِ اش تیز کتگ

منجل پر کتگ

سیدو ۽ وراں

سیدو ۽ کشاں

"چوں چوں چوں کنناں؟

عیسیٰ اے کئے انت

موسے آکئے انت

شاری ماں ہما

شاگیں گوانزگیں

کارچِ ۽ دپ رچات

منجل بن کپات

سیدو ۽ منی

پرواہ بچ مہ بات "

سیدو پدا لوگ ۽ روت داں کارچِ ۽ دپ لیٹینگ ۽ منجل بُن ۽ کپتگ سے

روچاں اے انچو کن انت۔ سیدو روت ۽ کیت، کارچِ ۽ دپ لیٹاں، منجل بُن ۽ کپیت۔

چارمی روج ۽ کارچِ ۽ تیز کن انت ۽ منجل ۽ پر کن انت۔ سیدو پدا روت بادشاہ ۽ چک

سیدو ۽ رند ۽ بیت کہ گجارت۔ سیدو کہ چات ۽ کر ۽ روت بادشاہ ۽ چک ہم رسیت۔

بادشاہ ۽ چک چات ۽ دپ ۽ چاریت گنجو گوشت۔

"تو کئے چات ۽ دپ ۽؟ تو ہر کسے ڈن ۽ بہ بی من بزہنگاں "

بادشاہ ۽ چک گوشت: "من تئی مرداں۔ بیاتراچہ چات ۽ کشاں " گنجو

گوشت "من چو درنیاہاں کہ بزہنگاں"۔ بادشاہ ۽ چک روت لوگ ۽ گنجو ۽ گداں

کاریت ء گنجو ء چات ء کشیت۔ گنجو وتی قصہ ء گوں بادشاہ ء چک ء کاریت۔ دوئیں
روانت لوگ ء۔

بادشاہ ء چک ء بُن جن بزاں پیسری جن ء مات ء پت ء دعوت دنت کہ بیا
ات شے مروچی دعوت انت

بادشاہ ء چک پیسری زال ء کشیت بٹ ء گوشت کنت۔ جنک ء مات ء پت ء
دنت۔ جنک ء کستریں گُوہار بٹ ء گوشت ء دپ کنت گوشت " اماں لالک ء جبک تام
کنت۔ "

مات ء گوشت۔ " بس کن، ور۔ "

اے ور انت سیر کن انت پدا جست کن انت " چک کج انت کہ
مائے چاریں۔ "

باشاہ ء چک گوشت " شاموتی چک ء گوشت ہنی گوں بٹاں وارت۔ اے شے
چک ات من شے مہمانی گت۔ چیا کہ آئی ء منی جن ء چک کشتگ انت، حداء نہ
کشتگ انت۔

کرمزی قصہ

ہست ات یک باشاہے۔ بادشاہ خدائے ذات و پاک انت آچار کرک و کلیر و بادشاہ ات۔ ہست ات یک مردے جنے آہاں یک جنگلیں زہگے بوت کہ آئی نام اش کرمزی کت۔ سال و ماہ دیر گوز انت، دپ و جبر زوت گوزیت۔ کرمزی رست و لائق بوت۔ یک روچے گوں ہلک و جنگاں کنڈ و آپ و روت۔ آپ و سر بنت کہ بور سوارے کیت۔ ایشاں گندیت و چہ جنگاں آپ پہ ورگ و لوٹیت۔ اے دگہ جنگ آئی و راوتی کاشی (درپ) و آہاں ٹال کن انت بلے ہے مردکار گوشت من کرمزی دست و آہاں ورگ لوٹاں۔ کرمزی کاشی و آپ و پُر کنت و پہ مردک و راشہاریت۔ مرد آہاں نہ گپیت۔ انچو دستاں پہ کرمزی بازوواں و دردنت و آراچاپیت و وتی نریان و چک و کاریت، نریان و تراس دنت و سک گشادی و روت۔ جنگ گریوان بنت و ہلک و کایت و کرمزی پت و مات و حال دینت۔ کرمزی دوری و زہیراں پت و مات انچوں گزیو انت کہ چم اش کور بنت۔ دیر و زیر و حال چران کنت۔ روت کرمزی ناکوز تک و سر بیت۔ آوہدی نیں ناکوز تک بزات بنت۔ آوتی درملکی و گڑایل کنت و کیت کرمزی پت و مات و کر و آہان و پہ کوری و گندیت ہشتر اں یکجاہ کنت۔ لانٹواں دیم و دنت، جست اش کنت، گوشت: "زردگ لانٹواں ورے، من و کدی کرمزی جاہ و سر کن وے؟"

آگوشت: "سیمی شپ و۔۔۔"

ایشی ءیل دنت ءگپت سہرک ء، سہرک ء جُست کنت "لانٹواں ورے،
کدی من ء کر مزی ء سر کن ءے؟"

آگوشیت: "پنچھی شپ ء۔۔۔"

آایشی ء اوں یل کنت ء نوں گپت سبزک ء را، سبزک ء گوشیت: لانٹواں
چاریناں۔ من ء توتاں کدی کر مزی ء سر کن ءے؟ "سبزک گوشیت "چم گوں چم ء
کوس ء نہ ڈگیت کہ من ترا سر کنناں!"

سبزک ء رہت ء جل کنت، پاکڑہ سر ء دنت ء پاداں لیٹینیت۔ گڑاچم گوں
گوں چم ء کوس ء نہ ڈگیت کہ آ کر مزی ہلک ء میتگ ء سر بیت۔ گندیت، لہتیس
شوانگ انت گوک ء ہشتران انت۔ آوش گٹی ء الہان کنت۔

"الہون، الہون من ء سد ء سی سال انت کہ من کر مزی مات ء قاصداں"

شوانگ گوش انت "چپت! کر مز مے بی بی انت"

دیترا روت داں گندیت کہ بڑے زالبول انت چاہ ء آپ ء کشک ء انت۔

پداگوشیت!

"الہون، الہون، من ء سد ء سی سال انت، کر مزی مات ء قاصداں"

آگوش انت۔ "بس کن ءے نام گوں مردی ء، کر مز مے بی بی انت۔"

آگپ نہ کنت دیم ء روان کنت گڑا ہلکے گندگ بیت۔ آمہری ء دیم ء پے ہے
ہلک ء دنت۔ نزیک ء روت داں چار پنچ گونڈو انت گوں ایشرکاں گوازی ء انت۔ آ

پدا الہان کنت: "الہون، الہون، من ء سد ء سی سال انت، کر مزی ماس ء قاصداں"

گونڈو ءے گوشیت "کر مز منی ماس انت"۔ آوتی گونڈو ء گپاں اش کنت کہ کر مز منی

ماس انت گڑا، گنٹ ءے جنت کہ منی مردے بیت بلے اے و ہد ء کر مز وتی سر ء

گوپگ ء بیت، گوشیت۔

"سر منی گواپ ء دست ماں مہری پتن تاکاں "

بزاں تو ہر کس ءے بیا، من گٹاں۔ ناکوز تک ہشتر ء گل ء کش ء جو کینیت ء
گس ء روت۔ سلام ء وش اہت، دست ء دروہ بنت۔ گو شیت "من تئی رند ء اتگاں،
ماس ء پس تئی زہیراں چماں کوراں، تو چون کن ءے؟" آگو شیت۔ "توت ء راروچ
ء جنگل ء بہ دار۔ شپ بیت تو تزیک ء اے جاہ ء بیا، من کایاں۔" ناکوز تک روچ ء وت
ء جنگل ء داریت ء شپ ہما جاہ ء کیت کہ گو شتگ ءے۔ ادا کر مروتی گد ء پچاں چنت ء
نزکاریت اش۔ زہگان ء مردماں کنور کنت ء دنت۔ زہگ ء مردم واب کپ انت آچہ
بستر ء پادکیت، وتی چیزاں زوریت ء کیت پہ ناکوز تک ء۔ گندیت کہ مہری جگتگ۔
ہر دو مہری ء چک ء نند انت۔ مہری چست بیت چوں شاہینے ء روت داں یکجاہے
کاینت دم بر انت۔ پہ دم ء بالا آرگ ء درچک ء ساہگ ء ننداں۔ ناکوز تک ء
اینچو شپانی بے وابی ء، آئی ء دل پہ واب ء روت۔ سرے گوہار ء زانسر ء بیت ء
گوہارے سرے پنگ ء بیت کہ گوہار ء چماں ارسی پٹے بزات ء گل ء سرا کپیت۔
انچو واب ءے چے جہہ بریت۔ گو شیت کہ "کہ ہاں؟ چے گندے؟"

"لشکر پیداک انت، ترا جن انت ء من ء بر انت "

گو شیت "وت ء مونجامہ کن بہ رواں "

روان بنت دو سے منزل بر انت پدا جاہے سا سار انت۔ لشکر کیت ء

رسینیت اش۔ گوہار ء چٹانی ارس پدا کپیت۔ گو شیت

"ترا جن انت ء من ء بر انت لالو "

لشکر چپ ء چاگرد ء ماں تزیت۔ جنگ پچیت۔ جنگ وتی زور ء روت گدا

"چپ بہ جن لالور، راست بہ جن لالو

سُہر تباہی مرد ء مہ جن کہ چکانی پت انت "

ناکوز تک پتہ دنت ۛ

"چپ جنیں دادل، راست جنیں دادل

سہر قبائیں مرد ۛ دل ۛ دل ۛ دڑیں"

لشکر ۛ سچہ ۛ جنت ۛ کشیت ۛ وتی ہلک ۛ میتگ ۛ سر بیت۔ کرمز وتی آستونک ۛ

لمب ۛ مُتگین کنت ۛ ماس و پس ۛ چماں لگاشیت۔ داں ہر دوکانی چم پچ بنت۔ گڈ ۛ

وڑست ہو ۛ یکجا بوت آنت۔

(من ۛ دات اش زڑے، من کُت گبرے، لُٹت ۛ مُرگ ۛ دات ہڑے۔

(یونس فیض ۛ منت ۛ)

کستریں بہرے

نیک دعائی

بد دعائی

گپانی تامداری

دچار کپگ یا (Aloha)

سوگندء بدواہی

کستریں بہرے

Verbal Folk Loreء تو انچیں دڑچکے گوشت کنے کہ آئی ساہگ سک
 مزن انتء آئی چپء چاگردء اے بہرء کسان کسانیں باز تہرتی وجودء دار انت۔ ما
 وتی ہموچگیں گپاں تام دار کنگء واستہ وش زیملیں لبزانی کسان کسانیں لڑکار
 بنداں چو کہ ماچہ یکےء دپء ہر دیں گپء چامپاں بزاں آئیء گپء دارانء وتی
 گپء دیمء کاراں گڑا آرا گوشاں "گپ تئی دپء شہدء شکر بات"۔۔۔ پد اما وتی
 گپء بندات کناں یا چوش گوشاں کہ "پہل کن من تئی دپء گپ
 پروشت"۔۔۔۔۔ ہمے پیمء بدیں گپے یکے کسےء را گوشیت گڑا آپسہء گوشیت "تئی
 دپ کوہےء سک بات"

اے پیہیں بازیں گپ مئے ہموچی زندء بہر انتء ما وتی نندء نیادءء مجلسء
 دیواناں گوشین اش بلے چرے درساں ابید دعاء راگوں مئے زندگیء مزنیں رشتہء
 ہمبندی ئے ہست۔ دعا بازیں راجانی و ربل Falk Lore ء نہ سستگلیں
 بہرے۔ اے بابتء بیات کے بیچار کنیں۔ چوناء دعاء دو جاو بوت کن انت بزاں
 نیک دعائیء بد دعائیء گپانی شیر کن کنگء تام دار کنگلی، لہتیں گپ۔

نیک دعائی

تو من ء سار تیں کنڈے ء آپ دا تک، اللہ تئی دل ء سارت کنات
 ترا گر میں گواتے مہ لگات
 پر بہ رچات ء

اللہ ء رحمتانی بہرہ مند بات ء، چہ روج ء روژناہ تر بات ء
 جہاں ء وٹھی نصیب ء بات انت

ہج وڑیں گم مہ گندات ء، خدا ترا آباد کنات

وٹھیانی ساچاناں (منگیراں) بات ء جہر تئی سرا ساہیل باتاں

تئی بلاہ ء گز انیاں بہ زور اتاں (یا) تئی بلاہ ء گزانی منی گوشاں باتاں

وتی بالی ء دور ء نو بتاں بہ رُ دات ء (یا) وتی بابی ء بانزلانی ساہگ ء بہ رُ دات ء

منی بد دعا پہ تو شیر ء شکر باتاں

پنچ و ہد ء نماز ء مسیت قسمت ء بات

عرش ء واجہ ترا گنجانی گنجاں بہ دیات

اللہ ترا ہما گنجاں بہ دنت کہ بے رنج انت

امر وز ء بہشت ء بات ء (یا) بوپ ء گالیاں بات ء

واجہ حد ا (خضر) عمرات بہ بات (یا) تاں جہاں ہست، ہست بات ء

ہپت پشت ء سبز ء آباد بات ء، سکی ء سوری مہ گندات ء

عثمان ء غنی ء دولت ء خدا ترانہ دنت
 مدام ہے روچاں بات ءے، مدام گل ء گنگلاں بات ءے
 مادگ ء میشانی واہند بات ءے
 خدا کسی محتاج مہ کنات (یا) خدا کسی چیرگی مہ کنات
 خدا ہر کسی مشکلاں آسان کنات

بد دعائی

پیشکے مہ بات پہ دنتان ء چنڈگ ء
 انچو کہ تو مئے دل ء راسیہ کتگ، تی دل سیاہ بات (باز جاہ ء سیاہ ء جاگہ ء ٹنگ ہم گوش
 آنت)

بہ وسپ کہ واب ء پاد میا بات ءے
 دوزہ ء گرک ء بات ءے یادوزہ ء نار ء بات ءے
 لوگانی دپ ء چنڈک پنڈات ءے
 اللہ ء رحمتاں چے بے بہر بات ءے
 تحت ء سہر بات ءے
 سیر ء کار بات ءے، سیر لاپ مہ بات ءے
 لکموت ء ہر جان بات ءے
 بہ رہ بروات ءے پد امیاہات ءے یاچہ عذاباں در میاہات ءے
 تیرانی دپ ء بات ءے، آس ء انگراں بات ءے
 منی شیر تر احرام بات آنت

گزندے تئی سراکپات یا گزندے بہ لگات یا گزندے ترا بہ سوچات
 رُزواہ باتے، عذاباں باتے
 کلامء دپء داتگ ترا، یا ترا کلام بہ جنت
 گوں وتی ولسگء مہ سبزاتے
 منی حق تئی گردنء لوپ باتاں
 غماں چہ در میاہاتے
 پہ وئیئےء زراتے

گپانی جوڑشت ۽ شر کنی

تئی دپ ۽ شیر ۽ شکر یا تئی دپ ۽ شہد ۽ شکر
مئے توکل پہ خدا

تئی دپ کوہے ۽ سٹک بات
من ۽ پہ سر ۽ چم

پہ تو دما کارانت، خدا عزت بہ دنت
کلہے گیر کیت

تو پہ ما باز قیامت بو تگ ۽
اللہ مشکلاں آسان کنت

ایمان ۽ خدا برجم کنت
آئی نام گوں وت گرگ بات
پچن و گو شے خدا ات

اللہء کاراں کس نہ زانت
پاک خدائ جندرانت

اللہ اللہ بہ کن

اللہء داتگ چم ۽ سر

دنیا لے سر ۽ آسر بہ بیت۔۔۔

خدا کیے کہ ---
 کس کسبگی نہ انت
 نہہ ء درمی چیا گوش انت
 سر ہچ در نہ روت
 من ء مارے بہ ورات پتو
 ملکوت بے حال بات

ALOHA: گندگ ء و چار کپتنگ

Aloha ہوا سبب لبزے کہ ہما زبان ء ایشی معنانت Hello یا Good

Bye۔ بزائ "وش اتک" یا "وش انت" اے یک پیسے سلاامے یا ادب ء عزت ء درشان انت یا پہ مہر، ایمنی، درد واری ء رحمدلی ء دود ء ر بیدگی یا روحانی دعائے، یا واہگے کہ اود ء جہہ منند پہ یکے دومی ء دار انت ء۔ بزائ ہوریں زندمان ء گہتری ء واستہ یک بے دروریں کلوہے کہ گوشوک ء اش کنوک ء دل ء دماغ ء ہم شوری ء لوٹیت۔ چوش گوشنگ کہ

“Is a moral code and expression of love and
Connection of nature”

یا دومی لبزائ زندمان ء ساہ ء نپس انت۔ ایشی، لہتیں درور۔۔۔

ما عربی ء: السلام علیکم

ما ہندی ء: نمستے

ما عبرانی ء: Shalom

ہے پیسے مئے بلوچانی کر ء "وش اتک ء"، "خدا بیاریت"، "وژنام بے"
یا گڑا کسے موہ گرگ ء بہ بیت پہ روگ ء ء دیم ء مردم ء سلاہ بہ جنت کہ۔۔۔۔
"ترادگہ کارے؟"

آر آپسہ دیگ بیت

"ہر وہد ء پہ تو کار انت"

اے پیسے یک نژیکی ء درشان بیت انت

سوگند (Oath) ء بدواہی (Curse)

کسانی ء یک صوتے من بازش کتگ، اگاں من راست نیاں من ء راست کنگ بہ بیت، چوش بوتگ۔

"اے ملک ء آپ ء حرام انت من ء، گنداں نہ گنداں، دوست ء۔"
 ملک ء آپ ء حرام کنگ ء مستریں سوگند چے بوت کنت۔ آپ وچونائی ء بلوچ ء گورامزنین معناداریت کہ آئی ایمان ء غیرت انت۔ اے بتل کساس ہر کس ء اش کتگ کہ "آپ، تڑمپے کپت گڑا۔۔"

آپ ء سوگند "آپ ء تھا"، آس ء سوگند "آس ء سرء"۔ چہ ایشاں ابیدا ہمر وچی میں زند ء گندیں کہ کسے ء راوتی عزیزے جلینگی بیت گڑا آرا گوشیت:

"تو اگاں منی نان نہ وارت شت ءے، پھ من تئی لوگ ء آپ حرام انت"
 اے پیم ء آوتی عزیز ء جلیں ایت ء پدا "تا سے آپ ء سد سال ء وپا۔۔"
 دیم ء نہ گیجگ یادیم ء نہ کپگ، ہم یک سوگندے کہ بلوچ چاگرد ء ہست انت۔ کسے انچیں کارے بہ کنت کہ مردم ء بہ توریت گڑا آنچیں سوگندے دیم ء کاریت۔

بلوچ چاگرد ء لند ء گراناز ء سوگند نام دار انت، ہے ڈول ء عالی ڈگار ء داستان ء سوگند، قمبر ء مات ء سوگند ء ہے پیم ء دگہ بازی نے ہست کہ نام دار انت۔ انچو شیر ء پہل نہ کنگ انت ہم۔

بددوائی (Curse)

ہمالبزیارگپ کہ پہ زہری ۽ درشان ۽ سوگند ۽ حساب ۽ دیم ۽ آرگ بہ بیت۔
ہے گپانی تہا حڈایانہ دیستگس روحانی ۽ جادوی تاگت ۽ کارگرگ ۽ گپ بیت تنکہ
مشکل ۽ جنجال ودی بہ بنت۔ چوش کہ کسے پہ وتی بیر ۽ چوش گوشت
من اگاں آراوتی بیر ۽ نہ کشت، پہ من منی جن طلاق انت۔
من ترا نچیں گوندوئے دیاں کہ تیوگیں زند ۽ کلمانے ۽ نندے۔
گوہرام چہ دو جاہ بے جاہ بات، نے بات گور ۽ نے گنداواہ (چاکر ۽ داستان)

بتل

بتل ۽ چند چي ۽؟ ايشي ۽ بابت ۽ بازيں زاننڪاراں وتي حيال ۽ ليڪه ڊيم ۽
 آورنگ انت ۽ ورسٽين زاننڪار تهنا ڀهه يڪ معنائے ۽ تپاڪ نه بنت۔ دانا ۽ زاننڪاراني
 گوشنگين گپ انت كه ماهمڪ روچي زندءِ واسته دودءِ رهندي گوشين۔ مئے گپاني تام
 دار ڪنوڪ انت۔ بتل چه سينگاني حزانه ۽ نسلان چه همراهه كه وتي پشت ۽ گيشترين
 وهداں يڪ پڙدرے داريت ۽ حاصل جيره ۽ گپے ۽ گيشواري ۽ واسته هدايت ۽ بنت ۽
 ابيد سلاه ۽ شورے هم دنت ۽ باز وهداں حكم دنت هم۔ سر زباني لبزانك ۽ يڪ
 شرترين بهرے ۽ هماراجاں كه نبشته لبزانك اش نه بوتگ آهاني گورا ايشي ۽ بلايس
 مڏي ۽ دست ڪپيت۔

بازبراں ڪسان ۽ بازبراں مزنيں جملہ بنت بلے گيشتر زميلي رنگے ۽ بنت كه
 مردماں زوت زپت بنت۔ انچين مردم كه بتل ۽ بلده زبر بنت آهاني مجلس باز تام دار
 بيت ۽ مردم مدام آهاني نيا داں زر انت ۽ آهاني گورا هر وهدهءِ مردم نندهءِ پادا ڪن انت۔
 ڪسانين گپے ۽ گون بلاهين معنائے دارگ بتل ۽ اهم ترين گپ انت۔ باز وهداں بتل ۽
 گپ وتي لبزي معنائے دئنت بلڪين وتي پڙدرے حساب ۽ يا وتي تشبيه ۽ اشار هاني حساب ۽
 معنادئنت۔

مئے زبان ۽ هم بتلاني يڪ سلا متين ڪسائے هست۔ اے نه تهنا اے دگ
 بلڪين هر جا هے كه بلوچے نشنگ اودا شرين ڪسائے ۽ دست ڪپيت۔ دنيا ۽ وتي بتلاني

ہاترا ڈکشنری ۽ بتل انسائیکلو پیڈیا جوڑ کنگ ۽ نژ آر تگ آنت۔ فنش عالم مٹی کوزی (Matti Caussi ۽ آئی ۽ جنک ۽ کار تیوگیس دنیا ۽ ساڑا ہگ بوتگ آنت ۽ آبتل ۽ را میان استمانی عالمگیریں صورت ۽ رد ۽ بند دیگ ۽ واہگ دار آنت۔ وہدیکہ مائیڈ ۽ پی میں زانتکار بتل ۽ سراد لجمیں صورتے ۽ کار ۽ آنت۔ بتلانی ڈکشنری ۽ انسائیکلو پیڈیا مئے ہم ضرورت آنت۔ جر منی ۽ اے پڑ ۽ کار مزن ارزشت داریت۔ مئے دز بندی آنت کہ بتلانی ہوار گیجک، معناء تشریح کنگ، دیم ۽ آرگ ۽ واستہ زانتکار ۽ ادارہ گائیج بہ زور آنت تنکہ کار مرزنہ بوہو کیس بتل گار مہ بنت ۽ نوک نوکیں بتل ریکارڈ ۽ بیا آنت۔

بتلء ساختى گيشوارى

همك راجء ء وٲى آسرائى ء حساب ء بتلانى ء بهرء بانك كنگ كه آهانى تهاىكه
ساخت ء حساب ء آهانى كيشىنگ انت۔

1- يك شىتهىس / يك شلىس يا بستگىس (Fixed)

2- دو نكرى يادو بهرى يادو بوگى

I لگ ترىس

II كمىس مسترىس

3- سه نكرى ياسه بهرى ياسه بوگى

4- شعرى ء واقعاتى

I دو بندى

II سه بندى

III مسترىس

نوں بىاىت اول سرء يك شلىس يا بستگىس ياك شىتهىس ء چاراں گوں درور
يك شلىس

تاسه آپ به ورسد سال ء وفا به كن

يكه چكلى كر گوشك سگىت

من نه كسنگىس هلا رنه انت

ساہ دار جہان دار نہ بیت
ساد چہ بار گیس جاہء سدیت
دوبوگی (کسانیں)

وائے وطن حُشکلیں دار
زبان شیریں، کلات گیریں
بہ مر پھائی، مریت پٹو
ہڑے ہڑے کا سگی پڑے
نو کری ء ٹو کری

دونوگی (مستریں)

بخت کہ نہ کنت یاری، چہ کئے گلگ داری
سد کٹیت زبان، سد بہادنت زبان
گنبر ء کاریت، لٹ ء سراوارت
چٹاں پہ دو تال مہ دار، ہمساہگ ء بانجی پہ تے
ہور گواریت مئے نلگن کپے، ہور نہ گواریت مئے نلگن کپے
سے بوگی:

سواسے کہ چہ پاد ء کپت، نیک ء چنت شر، بد ء چنت شر
جن پہ چک، مردین پہ ریش، لیڑہ پہ نیش
سال گوزانت شد نلگس، ڈاچی زاینت بز نلگس، کاینت منی کانٹیں بروت
شے لہدادی ماش انت، زیریت پہ سر ء نیم ء، دنت دوسر ء
ٹپویں مرکب ء آرز ء، کچھیمبکیں جن ء ناز ء، منی لندئی گہ انت باز ء

شعری واقعاتی

I دو بندی:

بچ اگاں لیگار ۽ پچار ماتیں
 مہرے چہ کلئیں عالم ۽ زیا تیں (ملا بہادر)
 بگ منی وارو پی بگاں ۽ انت
 نے پانگ لوٹیت نہ جٹی سمبالگ (حمل آ)

II سے بندی

لٹ پہ آجو نگیں لیڑواں شرانت
 چابک پہ نریاناں مہزار یگاں
 نے من ۽ مہناز ۽ ناننگ ۽ (مہناز)

چہ تئی بانجیگ ۽ دو کیا سین ۽
 لیڑھی کو ہنڈے نہ رو دیناں
 ہاتروں وش بیت حیا لانی

III مستریں

دل سریں کاڈ ۽ قائمیں اولاک
 پہ ہوس پیدا ک نہ بنت ہر روچ
 د جھمیں اولاک پہ گبتر بازیں
 د لسریں کاڑانی بدل گاریں

بزات گوہارانی آہنیں پل آنت
 پت جنکا نی ساہگ آنت سار تیں

ناکو جنکائی بُرزیں یا جگیں
 مات جنکائی شکّے آدینکاں
 بیا، لہتیں بتل اے ردّے بندے چاریں
 (آ)

آپ تڑپے، کپت، شت
 آرگاں جائے بن سنگے چوتے کم کنے
 آسک تچیت پہ وت تازی تچیت پہ دگر
 آپ ماں دپے کودک (زیرے پا) چیرے پاد
 آس کپیت تڑے خشک نہ زانت
 (ا)

اسپ تچیت ماں میدان ء مال مانیت ماں کہدان
 اشترے گڑے مینگے چرتگ
 اشتر ستر گزنگ بہ بیت وتی مہارے نہ وارت
 امبے گڈگ ء کرک ء پل کنگ
 ایرمہ جن شاہ مہندباں، بورے ہزاری مرکباں
 (ب)

بخت کہ کپیت اشترے سرا لچک وارت
 بچے بور حُدائی دادے، بچے بور بہائی بوتیں
 مال دارے مگیمماں زرتیں، بے مال چہ غماں گیمرتیں
 بڑاتے بدل براز تک نہ بیت

برانت پہ باریگ ترانت، جوانت پہ مہلبیں گندیم

پینگ ہمائی نیگ انت کہ کاسگے گون انت، آئی نہ انت کہ دیستگے

(پ)

پہ دپء جنگانی بناک وش انت، بے ہما انت کہ پسرہ اش بیا انت۔
 پت کشتناں اوست نہ بیت، حونیک پہ سانگ دوست نہ بیت
 پت مست ء مات مست، چک ء راحد اے ہست
 پُسگ ہما کنت کہ پت ء کتگ، دتگ ہما کنت کہ مادر ء
 پینکلک شیرے چل ء چار مرد ء جلیتگ
 چل ء ماں سزین ء، چار ء ماں شیر ی پہجگ ء
 انگت ء گرتیت میر دجگ ء کارچے جناں
 پوست ء کشاں ء کیگد ء کلیگ کناں
 گوشت ء تزنساں ء میتگ ء بانجیگ کناں

(ت)

تاں راست بنیت دروگ جہانے سوچیت (دروگ وتی کار ء کنت
 تاچک نہ گرتیت مات ء نہ میچین ایت
 توپک ء تیرے نہ جت، واجہ کزائی نہ بوت
 توشگ پہ لاپ زیرگ نہ بیت
 تولگ مسیت ء نیت، ملا جنگل ء نہ روت

(ٹ)

ٹہل چہ بے شام ء منگہ چہ بے پر کیں جناں
 ٹپڑ وتی بے منت انتصر کہ دائم ء حاکاں پچ انت
 ٹٹویں مرکب ء آرز، چھیبکیں جن ء ناز، منی لُنڈی گہہ انت باز ء
 ٹپڑمہ روپہ ساہگ ء، ساہگ وت کیت تی پانگ ء
 ٹانگاں پہ ٹینگاں، ونگاں بلوچاں

(ج)

جندء جاگلوں درتگ، دست ماں ز نچک ء بزات ء
 جوہان تئی نذر انت، بور ء پشت ء پگاں بند
 جن پہ چک، مردین پہ ریش، لیرٹہ پہ نیش
 جی ء جان ء مہ کن، نانان ء دوکن
 جنت گوں تلاہیں تختاں، ہر کس گوں نصیب ء بختاں

(ج)

"چے جبرے" نہ دئے، جی ء مہ پرما
 چٹاں پہ دو تاں مہ دار، ہمساہگ ء بانجی پہ تے
 چک ماگو انزگ ء، جاک ماں میتگ ء
 چم ء کل انت کار ء حد انت، سر ء لونڈ انت مات ء گناہ انت
 چینچلک انت، مانچلک انت، ہر کس کنت پہ وت کنت۔

(ح خ)

خدا یک قرار ء اوشیت

خدا ء داتگ اگاں پیر پشومان مہ بیت
 حیر ء چہ کوریں حیدر ء لوٹیت، سر چہ بے سریں سردار ء
 حیرانی تمہن ویران انت، سیت گوں شٹکلیں جنگان انت
 حیلہاں مال ء کینگاں بزات باز نہ بنت
 حرص چم چہ قبر ء حاک ء سیر کنت

(د)

بزات بزات، حساب ء راست

دل نہ میت پہ منجل ء بٹاں، پہ لوہی ء سیہ سوچیں ککر وکاں

دلء حال ء خدا زانت، قبرء حال ء مُردگ
 و زتاں لب ء قبر ء و زانت
 دپ پہ جبر دردی نہ بیت، چم چارگ ء سیر نہ کنت
 (ڈ)

ڈگار بے آپی ء سچیت ء مرد بے بزاتی ء
 ڈہل ء توارد و روش انت
 ڈولکوپہ ہوا پل کنت
 ڈن ء روت واجہ ء جنت، لوگ ء کیت بی بی ء جنت
 ڈاچی چولیٹر ء بوسٹار انت، بڑ چوپا چن ء لولار انت
 (ذ)

زال کہ وتی جو دء ردانت، نو کرچہ جدی واجہ ء، تا قیامت ء روج ء ردانت
 زال کہ وتی گزیہہ ء گردن ء گندیت، گڈاپہ منی ڈوڈیں شالک ء کندیت
 زامات اگاں زڑیں بالشتے، تملہ پہ بالاددے مہ دے
 زال ء بدل ماں میتگ ء، چک ء بدل ماں گوانزگ ء بلے بزات ء بدل
 پیدا ک نہ بیت

زامات واجہ انت مردانی، پونزانت آمزن الجانی
 (ر)

روح پہ گزانت شپ پہ کہیر
 رنگ واجہ ء، گوات ء گورنگ شوانگ ء
 راہ ء گوں بے راہیں کر ودان انت، سانگ ء گوں کمزاتیں لگوران انت
 رنگ رودن نیگ انت، ہٹی گل نیگ انت، سیاہی مک نیگ انت
 روچے گوں گڑ ء بازیگاں، روچے نکے رازیگاں

(ز)

زہگ ۽ جنین پہ جاہ ۽ سنکین

زبان گوشتے دنتان ہڈے

زور نیست گوں زری غواساں، زوراں گوں ایشاں چکاساں

زیرگ ارزان انت دیگ گزان انت

زہیروک کپوتتاں وکنگ، تئی دل چیا تک ۽ جتگ

(ژ)

ژنگیت پُری، لولی نہ دنت

ژیمباں کپے وائر نہ بے

ژانگ کہ حرء حیل ۽ انت، نہ زانت بریگاہ یاسباہ ۽ بیل انت

پادینک ماں حرء پادا انت، درماں گربگ ۽ گوش ۽ انت

(س)

سادہموداسدیت کہ بارگ انت

سد کٹیت زبان، سد ببادنت زبان

سال گوزانت گال اوشت انت (مان انت)

سرگوں سنگ ۽ میٹرینگ نہ بیت

(ش)

شپ ۽ چگل انت، بہ لگیت یامہ لگیت

شوم ۽ کشار بے دان انت

شد ۽ مردگوں مزار ۽ میٹرینگ

شہر پہ واجہ ۽ گل پہ بانک

شپ دزاج ۽ قلندر بے کار

(ق)

قبراں کلپوگ مان نیست، ماتی متکھیں پنج آنت
 قبرء تاں حدء جن آنت، حدء رند آپ در کیت
 قول ہما آنت کہ او مرء گوں ماہوء کر تگ آنت
 قاصدء بندء بوج پر نیست

قسمت بہ کن اے ہورء شتوء مگس، پنجگورء

(ک)

کس وتی کلیگء جہل تر نہ در نجیت
 کوہ آنت بلوچانی کلات، چہ بانء باد گیراں گہہ آنت
 کارچ وتی جٹکء نہ بریت

کاراں قادر ناسینی، ڈیلاں وسوس پرینیت

کیسگء دانکے نہ داریت، چادرء صابون مالیت

(گ)

گوک، گوکء بوہء پچاہ کاریت

گار کتگ حاکاں، پٹے پُراں

گڈ آنت کہ گرانڈ بنت، میس آنت کہ پلاٹ بنت

گورانی شکار، مردانی توار، مان آنت یا تگار

گنجء پدر کٹیت بلے دستء ہنر نہ کٹیت

(ل)

لوگء مہر کن، ہمساہگء وڑمہ کن

لاپ کہ گریٹ دنتان سنگ بریت

لوگ ء سوچ کہ پرُ حرید اِنت
 لبّاں کلات تزینتگ اِنت، حُشکلیں رضاپشت کپتگ اِنت
 لوہی لہڑ کنت وتی لٹاں سوچیت
 (م)

مہ بات وڑے کہ رگوش ء چڑینیت، مہات بچے کہ مات ء گڑین ایت
 مید ء دنٹاں ء جن کچھ بکلیں، ہر سینانی آسرے لگیں
 مہ مرات میشاں کہ بہارے کیت یا مہ مرات میشاں ملک بہار گاہ بیت
 ملسک نہ کشیت دل ء بد کنت
 ماوتی گومازاں گریزاں، تود گہ گومازی نگن پلگ
 (ن)

ناخُن چہ گوشت ء جتانہ بیت
 نیست کلیر ء گوں کوزر ء سیادی، گڑ ء گوں گو گڑ ء شریداری
 نہ گہہ گہ اِنت نہ قصر کند
 نان ء دیگ سک اِنت بلے سلاہ ء جنگ حق اِنت
 نہ میر ء گلانہ مہتر ء توسپ ء بہ کن
 (و)

و پتگیں مرد ء میش نر کاریت
 وت گلا ء دپ پیماز ء بو ء کنت
 واب ء راوپائے بوتیں، کرگشک چوکلات ء رُستیں
 وار تگیں وان ء پُر شتگیں دیوان پہ کسے سیت ء پہ کسے تاوان
 وتی کشیت روج ء سرادور نہ دنت

(ہ)

ہورے کہ پہ نودی شلیت، ہر روج تئی مہمان نہ بیت
 ہستیء غلامے شرانت، نیستیء ملوکء گرانٹ
 حُشکلیں نندگء ناہء گڈگ کنگ
 ہر چوں بہ بیتیں شپ تہار، پیدا اور انت ماتء گوہار
 جبرء بہ جاءء درکن

(ی)

یک پتے دہ چک داریت بلے دہ چک یک پتے داشت نہ کنت
 یک جنے سد جنء لچء بارت
 یک چکلے کرگشک سگیت
 یک سرےء دوکلا، پیم نہ بیت
 یکےء پٹراء گوات بارت

چاچ (Riddles)

چاچ ء را بازیں جاہاں چاچا ہم گوشگ بیت۔ انگریزی Riddle اردو ء پہیلی، عربی ء لغز (الغاز) ء فارسی ء چستان ء نام ء گیر آرگ بیت۔ باز مردم گوشیت کہ بجھارت ہم چاچ انت بلے منی دل ء (بلکیں منی رداں) چوش نہ انت۔ دوینانی تہا بازیں فرق ہست چاچ ء موضوعات ارزاں تر ء سُبک تر انت، وھدیکہ بجھارت ء گران تر انت۔ بجھارت ء تہا سنجیدگی ء پہلو گیشتر انت، چاچ ء دیم پہ دیمی ء ء علمی حوالہ ء ہم چہ چاچ ء بلا دء بجھارت ء سنگ گزان تر انت۔ باز براں چہ مردمانی دپ ء اے اش کتگ "چکلی چاچا" گڈا چوش نہ انت کہ چاچ پہ چکاں ء بجھارت پہ مستریناں انت؟ اے بلاہیں بختے ء مئے زانتکار باید کہ اے بابت ء وتی حیالاں درشان بہ کن انت۔

راجی / اُلسی سرزبانی لبزانک ء کجام ہم بہرے بہ بیت آگوں وتی دود ء ربیدگ ء ہم گزنج انت، ہے پیم ء چاچ انت۔ ہماچا گرد کہ "منی" انت، لوگ ء جاگہ ء بہ گرتاں ورد ء وراک ء بیاکار ء کسب ء بہ گرتاں سہت ء زیور ء بیا، موسم ء بہ گرتاں جغرافیائی ساخت ء ابید مردمانی جند ء سائیکی (Psychic) ہم انچیں ابدمانیں دزوشے ء ماں چاچ ء دست کپیت کہ سرزبانی میراث داریں ڈیانی واہندیں راج پر آئی پہر ء شان کن انت کہ اے آہانی معاشرت ء گستانہ بوہوکیں اعضا ء بہرے ء اود ء چاچ یک سرجم ء بر جمیں شکلے ء ہست بیت۔ ساری ء دنیا ء اے پیم ء روزنانه بوتگ کہ نون انت۔ بزاں ٹیکنالوجی ء دیمروئی ء حساب ء گپ انت۔ انچیں وھد ء دنیا ء گڈا چاچ یک اہم ء انچیں وسیلے بوتگ کہ شپانی دیم ء کنزینگ ء واستہ راج ء را یک ارزاں ء گزان بلا دیں تفریحی ازباہے ء صورت ء کارے داتگ۔ پٹ ء پول ء

ذہنی شوہازے صورت ۽ چاچ رُردوم زوران بوتگ ۽ آئی رُردوم ۽ ما زمان آئی ۽ جند ۽ سر
 زمین بوتگ کہ چہ ہزاراں سالوں پر آئی میارجل بوتگ کہ وتی واہندانی زند ۽ روم ۽ را
 گہتر ۽ چہ گہتر کنگ ۽ واسۃ حیل کاری ۽ کارے ہم کتگ۔ یک نیمگے مقابلہ ۽ سامان
 بوتگ تہ دومی نیمگ ۽ پہ زبان ۽ تراکیب ۽ قدرتی نین جوڑشت ۽ کارے ہم کتگ ۽
 اے پیم آئی (Indoor Sports) ۽ دوشم ہم کپتگ۔

راج ۽ جغرافیائی حد ۽ میل ۽ پیم ۽، آئی گالوارانی درائی ۽ درشان ۽ پیم ۽،
 درآمدانی زوند ۽ زمبلی اثرانی دیم ۽ ہر جاہ ۽ یکیں شکل ۽ دست نہ کپ انت۔ دگ ۽
 جاور، مردمانی نند ۽ پادا، پسند ۽ ناپسند۔۔۔ اے درساں وتی اثرات دور داتگ انت۔
 ہے اثرانی سبب انت کہ (باز مردم ۽ ہے خیال انت) نوک ودی بوتگیں چاچانی تہا ہما
 چاشنی ۽ تام مان نیست کہ آکو نہیں یا کو ہن تریں چاچانی تہا گندگ بنت۔ بہر حال
 مہلوک ۽ سینگ ۽ تہا ایشی Processing ۽ عمل بوہان ۽ دیم ۽ اتلگ چو آدگہ Folk
 ۽ رنگ ۽، شربیت کہ ادا من لہتے نوکیں چاچ بہ نویساں۔

مردے لوگ ۽ کپتگ ۽ ناریت

حالاں چہ گند ۽ کشوراں کاریت

(ریڈیو)

دپے پر نیست گپ کنت

گوشے پر نیست اش کنت

(ٹیلیفون)

بہ چارات اے آپت ۽، زیریت ناچ ۽ صحبت ۽

تالی سر ۽ انت اُمت ۽، بہر کنت ۽ دنت حُرمت ۽

(سیمٹ ۽ ریک ہور کنوکیں مشین)

بڈے مسافر انت، یک ڈر رائیورے

(باکس)

بونزو بے مہار انت، جاگہ ئے کابل ۽ قندھار انت

(بالی گراب)

پونز ۽ سر ۽ نندیت، ہر دو گوشاں گپیت

(عینک)

قبر ۽ تہادہ مُردگ وپتنگ

(سگریٹ ۽ پاکٹ)

چارے آئی ۽ گندے وت ۽

(یا)

چاراں آئی ۽، گنداں وت ۽

(آدینک)

بازیں جاہاں گیشتریں جنیں آدم گوں چاچ ۽ ۽ بندوک بوتگ انت بلے چک
 ۽ پداکسانیں چک وت ۽ چوں پشت گنج آنت۔ آلم بہر مند بنت۔ انچو کہ اے گپ
 راج ۽ تہا پہک نام داریں صورتے گوشگ بیت۔ "روچ ۽ قصہ مہ جن کہ دشتر پیر
 بیت۔" ہے پیم "اگاں روچ ۽ چاچ جت گڑاریش ۽ بروت نہ رُد آنت "ہے ہاترا
 روچ ۽ چاچ ۽ دیواناں چے پہریزگ بوتگ ۽ شپ ۽ ودار بوتگ پہ مجلس ۽ تنکہ چاچ
 جنوک اشکنوکان ۽ چکاسے ۽ دور بہ دنت ۽ آوتی حیالانی کمیت ۽ تاچاں بہ کن آنت ۽
 وت ۽ راہما منزل ۽ حال ۽ سر بہ کن انت کہ چاچ جنوک یا گوشوک ۽ معناء مقصد
 انت۔

گیشینتنگیں جاہ ء شپ بہر گروک آیاں بنت ء تانکہ باز بہ بنت ء اے
 بازینان ء انچوش بُن جنگ بیت کہ دوٹولی ء بہ بنت ء آہانی تہا مقابلہ ء مردم بہر بہ
 بنت۔ یک ٹولی ء چاچ ء درشانیت ء دومی ٹولی آئی ء معناکنگ ء بوجگ ء لانک
 بندیت۔ ہمے پیم اگاں چاچ ء معنادرانک ء راست بوت گڑادومی ٹولی ء باریک انت۔
 نوں دومی ٹولی چاچ ء جنت۔ پدا اگاں زانگ نہ بوت گڑاٹولی ء سروک ملکہ یا شہرے
 لوہیت۔ شہر شہر زورگ ء دیگ ء بازو شیش پیمے ء بیت چو کہ اولی ٹولی ء نہ زاننگ معناء
 دومی ٹولی ء شہرے لوہیتگ گڈا آرا گوادردیگ بوتگ۔ زوروک ء زورگ ء عمل ء تہا
 چنکہ خوبصورتی ہست، کہ بہ گنڈ "جی جی منی گوادرد، رواں گوادرد، رواں گوادردی
 وشٹامیں گوراں، ہڈ ء ہوڈاں شانناں پہ بدواہیں دژ مناں"

یاچوش بہ گوش کہ ٹولی ء را پچگور رستگ بلے پچگور ء رسگ ء سر آرانال
 دیگ بوتگ۔ آاعتراض کنت کہ "من زاناں افسے آں وت ء نال کنناں" گڈا ہمے ٹولی
 کہ آرا پچگور ء سارتیں ہوا، (انگور ء انارانی بکل ء باگاں، بزرگانی ہند ء جاگہ۔ الم ء
 روچے رواں زیارت ء کنناں "۔۔۔ نوں گڑا آوتی" بوج "ء گوہیت "برو، بروپرچا
 "۔۔۔" نہ انت "

ہمے وڑا اگاں کسے ء پچگور یا گوادرد نہ دیستگ ہم تہ آئی ء سرپدی ء واستہ پہ
 اے شہراں بازرسیت۔

انگت ہم ملک / شہر زورگ ء عمل دگہ، لہتیں ترکیب ہست انت کہ برے
 برے گوشگ بنت چو کہ

"اے کنیں، بلے کنیں، وتی بالی ء آنجگ ء سراپلے کنیں" نوں کہ، جیرہ۔
 پچگور ء انار، انگور، پیر ء زیارت۔ گوادرد ء گوریں (اگاں سورنہ کتگینے گڈا بابی ء پت
 انت ء اگاں سور کتگینے گڈا بابی ء پت انت۔

میاں اُستمانی صورت ء چاچ ء گیشواری ء بہر بانگ چو بتل ء حساب ء بیت
 بازیں راجاں پہ وتی آسراتی ء آراوتی داب ء یاچوش ہم گوشگ بیت کہ وتی جاورانی
 حساب ء بہر ء تہر کتگ۔ انچیں یک ء دو جہد مئے بلوچی ء حذمتکاراں ہم کرتگ۔ کئے
 ہمیشاں دلگوش دیاں ء وتی گپ ء دیمتر ابریں، واجہ عبد الطیف عادل ء چاچ (بلوچی) ء
 راسے تہراں کتگ ء گیشینتگ چو کہ

آسانیں چاچ

گزانیں چاچ

سکین گرانیں چاچ

ہے پیم ء غنی پہوال ء بوہیر کلانچی ء وتی نبشتانکے ء تہا تکنیکی ء از می اعتبار ء

سے بہراں چاچ بہر کتگ انت چوش کہ

شرتریں چاچ

السی چاچ

چک ء چورگی چاچ

بلے آہاں دیمتر واقعاتی چاچ ء نام ہم گپتگ ء دگہ بازیں شاعرانی شعر چاچ

ء پیم ء دیم ء آورتگ انت، جسٹ نوں ایش انت کہ اے پر بندانی ٹکر کہ چاچ انت

گڈا شعر ء وتی از می پہلوانی ء چہ بنت؟ تشبیہ ء استعارہ ء ابید دگہ تکنیکی رہ بندانی

چے گوشگ بیت۔ بابدو ہمیش انت کہ ما آپر بندان ء پر بند بہ لیکاں، چاچ اناں۔

انچو کہ بتلانی گیش واری دنیا ء حساب ء بیت گڈا ما چاچانی سرا آرا

Apply کنئیں۔

اول: ڈھانچہ یا (Structure) ء صورت ء

دومی: کار ء (Function) ء حساب ء

سیمی: تھیم (Theme) یا بنیادی خیال ء حساب ء

ڈھانچہ ء ڈروشم ء کہ حساب کن ءے گڈ ایک شملیں، دو بوگی یادو ٹکری، سے بوگی یا سے ٹکری ء پدا مستریں۔

کار ء Function ء حساب ء چار ءے گڈ اولوشی یا ہوٹلی، مذہبی، چکاسی ء دو می ہئے پیہمیں۔

وہد کہ تھیم ء خیال ء بابت ء دود ء ر بیدگی، چاگردی ء معاشرت ء دو می بہران ء ہو ارگیجگ مناسب بیت۔

چہ ایشاں درساں ابید، لہنتیں ہواریں بہر ء بانگ (Common Classification) آنت کہ تیوگیں دنیا آہانی سرا عمل کنت ء سرزبانی لبز انک ء چہ ہماہاں کار گرگ بیت۔ ماووں کار گپت کنیں بلے انگت از ران تریں بہر ء بانگے چوش ہم گت کنیں۔

۱۔ انسانانی تعلق داری ء چاچ

۲۔ ساہ دارانی تعلق داری ء چاچ

۳۔ دز چک ء کشارانی تعلق داری ء چاچ

۴۔ دگہ چیز ء از بابانی سر ء چاچ

گپ ء گوئڈ گران ء اے عرض کناں کہ اے وڑیں دزان بُریں ترانے ء چے گہتر انت کہ لہنتیں فیصلہ ماوانوک ء سرا بلیاں ء آہہ جیڑٹیت ء وت یک آسرے در بہ کنت۔ مانوں لہنتیں چاچ دیم ء کاریں۔

بیات، لہنتیں چاچ بہ وان ات

- اچھی بچھی، دپ ے جہل ے انت نہ رچی (رچیت) (پس ے گودان)
 بلک شپ ے پچی، پچی، سہب ے ہج نیست۔ (استال)
 سُہریں چوں آس ے ہرگ ہرگ انت چوداس ے (کروس ے تاج)
 زرد ے زور انت چوز عفران، تیران ے جنت کافراں (زرہ کی گودر)
 بلک لڈیت بو نزاں سر و ہمود انت (مُج)
 میتگ لڈیت، ہورتاں پاد ہمود انت (تگرد)
 مان کنگ ے ثواب انت، در کنگ ے گناہ انت (مردگ / میت)
 دپ یک دبونگ دو (شلوار)
 کلی ہنک ہنک انت، آپ ے تنگ تنگ انت (انگور)
 دوکانی انت گور پہ گور، دیم ے دوسہ ماراش سر ے دپنگ (چم)
 زنگی تنپنگ دور کار کنت (چم)
 نہ سُریت پد کنت (تگرد)
 دو بڑاتاں مڑان انت، اسپتتیں ہون رچان انت (جنتر)
 ٹیٹی ماں ٹٹیں، ٹٹ ماں گوا لگیں
 گوا لگ ماں حریں، حرماں بید ہیں
 بیدہ ماں چریں چرماں چادریں (نالگینی)
 شپ ے تچیت کٹورو، سہب ے تچیت کٹورو
 بس نہ کنت بی بی ے شو میں چورو (جو ے آپ)
 توک ے تہار انت، قیمت ے سی ہزار انت (تنپنگ)
 بے دست ے پاد اہور جنت (مس)

- سے گوہار آنت یک سرے گیے سرے آنت ے
 دو جوانت تچاناں، پنچ بڑاتے روت سلاماں
 ہار کنت پتار کنت، بپورے مچاں روپان کنت
 پتنگ آسے، دڑتنگ گوشت ے
 حیران کہور بیت، گوات ے درہیت
 تپتنگیں تینے ماں در ہوائی چمب سریں
 لنگیں کہیرے، کورے دور سرے نکیں
 کج لڈیت، کج ے بانک لڈیت، کپور ماں کدوہ ے ہیک بندیت (ہینزک)
 ساہگ ے حُشک بیت، روج ے سر اتھ بیت (ہید)
 ہور تیں چو حاک ے، بڑزیں کلات ے (لوڈ)
 یک چاہے، کیتلی ے سادے نہ رسیت
 دو تلی ے سادے رسیت (دست ے دپ)
 چیرگ ے آپ آنت، سر برے دلاپ آنت (چلیم)
 کلے چہ مکھی کچکل ے پڑ آنت
 نے دست پریں نے پاد،
 نے چم پریں نے پونز،
 بے دست ے پاد ے گدے دوچی (سپنجن)
 طوطی چہ مرگے کہ پنچیں کر زانی سر اندیت (دست ے مُندڑیک)
 ڈمبگی ڈمپگ سرے کُنرے، کُنرے ے سر اوڑے (بوٹیں سرے)
 زیل پہ زیلیں، توک ے سیلیں بڈے نیلیں (کیٹگ)
 اودو، بودو، یک ماتے پتے، چُکلیں

- آپ ئے شریعت ء مُرداریں (چلیم)
- ٹی ٹی پلنگ پوسکیں، شینزیں قبائے ماں گوریں، سُہریں کلاہے ماں سریں (کڈب)
- ہشتاں سنو، ہشتاں سنا
- چار منگلو دو مو منا (ہشت کچک ء گودان)
- چار اشتر ء گودان (دوپس ء گودان)
- پٹلیں چوہڑ، ہڑے نہ ایں
- باراں زیری چوہڑ، حرے نہ ایں (منجو)
- چار پادیں چوہڑ، ہڑے نہ ایں
- ژانگی چوہڑ، حرے نہ ایں
- پٹلیں چوہڑ، ہڑے نہ ایں (گوانزگ)
- پٹلیں مردے پلپل ء باریں (ماش)
- نشتگ انت دکاندار، ہر جاہ کلات ء بازار
- پشت ء ہشت انت دیم ء چار (چوکی ء لیب ء چوک)
- ساہ ئے مان نہ ایمان، باراں بارت پہ دیوان (گاڑی)
- برزیں گراں جو زچیت، آدینگ انت چنت ء تچیت (ہشتر ء پول)
- گرگ حرے، جنت سرگے
- روت انت لدر ء نیت انت پدا (تینگ ء تیر)
- ٹرے کن ء تاب ئے کن،
- سوچک ٹسک ئے کن ء مان ئے کن (سپچن ء ٹمک ء بندیک)
- دپ ء بُرز ء کن ئے حالیگ بیت
- دپ ء جہل ء کن ئے پُر بیت (کُاہ)

- بُن ۽ آپ ۽ جوہر انت، توک ۽ لال ۽ گوہر انت (بزنج)
- من سیاہ ۽ تو اسپیت، من پہ سر ۽ تو پہ چیر، تو مہ سُر من وت سُر اراں (قلم ۽ کاگد)
- پونز ۽ ندیت گوشاں گپیت (عینک)
- پو گنر بے مہار انت، جاگہ ۽ کابل قنڈہار انت (بالی گراب)
- آسکے ماں حصار ۽ دزنک انت،
- وتاس ۽ جتہ پرنینگ، پنچ مر داں چتہ گریننگ (کبل)
- آئی ۽ چار ۽ وت ۽ گندے (آدینک)
- جندے اینچک، دمب ۽ دوہمنچک (سوچن ۽ بندیک)
- ٹوپیں لوگے دپ ۽ پرنیست (ہیک)
- سو لک پنک انت، سر کپگ ۽ سک انت (آس)
- بارگیں چولی، میٹگاں گولی (چلیم)
- ٹیٹی چہ بُن ۽ آپ وارت (مچ)
- ششنگیں تاسے، ماں زر ۽ لڈیت (ماہ)
- توئیں لے جنگل ۽ کپتنگ (مار)
- دیوان رد ۽ نشنگ، قاضی کش ۽ کپتنگ (دنتان ۽ لک)
- بندہ ۽ گندیت، حدائے نہ گندیت (واب / قبر)
- مُر گے نہ انت بلے بال کنت (کانگڑو / پتنگ)
- اسپتیں پتی، دورنگ ۽ آپ ۽ داریت (ہیک)
- باگ ۽ سبز ۽ بازار ۽ سیاہ انت (چاہ ۽ پتی)
- آچہ چیزے کہ برگ و بہارے دارد
- جام سبز و سیاہ گلاہ دارد (وانگڑو / بٹاگ)

عجب چیزے بہ دیدم گردِ غلطان
 دونام اش زندہ دارد لیکن بے جان
 (اول نام کرٹ، دومی نام تیجگ)
 چات کوہ، آپ کوہ، ڈول کوہ
 (سرنگ دان، سرنگ، شپنگ)
 چیرگئے گئے گبریں، سربرئے نگرہئے زریں (مچ)
 بال کنت بالیئے، نندیت کھلاڑیئے (گیتئے گونڈار)
 دور کیت بمپور کیت
 بے اسپئے بے لگامئے کیت
 سالانی سرا یکبرئے کیت (عید)
 روچے خلقتئے اللہئے
 پشتئے سالئے سرا
 مردم گوں بختئے سنت
 ہر کس کہ وارت دز چکئے برئے
 دوزخ حرام انت آئی را (روچگ)
 سبز انت چوہیتئے
 چرپ انت چوہیشئے دگئے (گون)
 آس لگیت ماڑیئے
 دودو کنت ماں دریاء (چلیم)
 بے بنیں دز چکے گل اندام شاہ کشیتئے مریت
 کسے چیرئےئے نہ نندیت، حقئے ناحقئے پُرشیت (مردم)
 وت گلاباز انت ماں ولایتاں
 مارئے پماز انت ماں جماعتاں (بٹاکی نیں مرد)

- گندگ بیت چو شیرء
دلء وارت چومارء
زالء زیب انت
مردمء مال انت (طوق)
قدرتء کردگار انت
قدرتء بسپار انت
سر خندء بوسوار انت
دژپشیتء گج کنائیں
دیمء زور جنائیں (عمر، سیلاب)
مُرگے کہ بانزے زر
تالان کنت تمام پَر
نے فوج داری نے لشکر
کنت منزلء ووتء راسر (روح)
یکے کہ زیبدار انت
بُرزیں جہاں سوار انت
ہر یکے تارپہ تار انت
شہزادگء گوہار انت (ماہ)
چیزے ٹاہینتہ بیاباں
بو تگ خریدء ارزاں
ہر چہیء بیت آمان
لڈتے ہست باز جوان (واد)

گُبند علی، نہ دپ داری نہ دری (ہیک)
 چار انت تئی ہٹ ۽ چار انت تئی بازار
 وپنگ انت میر ۽ نشنگ انت کاردار (گوانزگ / تحت)
 بزوکشت، بزوارت، بزوپد اپادatk ۽ اوشتات (مشک)

بجھارت

بجھارت گیشتر و مئے کوہ سلیمانی بہر ء گوشگ بیت ء بلے دومی جاہاں ہم کم کم گیر آرگ بیت۔ بازیں جاہاں ایشی ء راجچاچ ء ہم پلہ یا چوش بہ گوش یکیں چیز گوشگ بیت ء پد از بان زانتی رہنداں یک چیزے دونام بوت نہ کنت۔ چیا کہ اگاں ماں آہانی تہا فرق مہ بیت گڈ ادوجتا جتائیں نام نہ بنت ء یکے ء راہلاس بو نگی انت بلے اگاں کتے شر بیچار بہ کن ءے گڈ اے وتی گنٹ ء قالب ء حساب ء چہ چاچ ء کتے دگہ پیم انت۔ اے دراج تر انت ہم ء ایشی بنگپ گیشتر سنجیدہ انت۔ چہ چاچ ء گزان تر ہم دراکن انت ء پد اگیشتر مسترینانی دیواناں گوشگ بنت۔ چہ ایشی ء ابید بازینے بندوک یا ساچوک ہم درابنت۔ اگاں ما اے وڑستیں گپاں دیم ء ایر بہ کنیں ء ایشی ء را اورل لیٹر پیچر (Oral Littrature) ء یک جتائیں بہرے بہ لیکال، حراہیں گپے نہ بیت۔ دگہ یک دلگوش کرزیں گپے دیم ء آرگ لوٹاں کہ من ء یک دوستے تاموک ء نام ء سرا، لہتیں انچیں چیز (شہ پارہ) راہ داتگ ات مئے اے دوست ء نام ملا خداداد غریب انت کہ گوں وتی غریبی بالاد ء شپ روچ " بلوچی " ء مانگیشینگ۔ ہست بات ء خدائے گیش توکل دیات پہ بلوچی ء کارے۔

-1

مالک / الملک السموات ۽ اندر استیں کشار
 چست بیتگ چه زمین بُرز ۽ شنگ پہ شمار
 تخمے زُرنگ از هموداں نی پہ جہل ۽ نمبیتگ
 گر کسے ایشی بہ زانتیں مر حبا انت آرا
 (کر کینک ۽ توک ۽ موتی / سدپ)

-2

پنج مردماں قومی سرمست
 ایشاں تپاک چوناهست
 پنچاں در حساب در کن شست
 باقی آدگے چٹاں هست
 (کوہ ۽ بلوچ ماتی لنک ۽ شست گوش آنت۔ اے پیم ۽
 ماتی لنک ۽ کہ در کن ۽ دگہ حساب ۽ چار لنک بنت)

-3

عجب مُرغے نشسته بر سرء دار
 عجب چینکاں چننتیں بارگیں مار
 دوسر ادارد، دو پر ز دارد

یک ۽ دم ہستیں گلنار (گد دو چیں چرخ / مشین)

-4

امبوہی ساچان بنت شجر
 ہستیں مرا چندے رَمگ
 چارده پلاٹاں باغ ورگ
 نے مرگ گند انت نے مرگ
 باکران راہ کن سفر
 تخم ۽ گر انڈاں بے سرگ
 نے ورد لوٹ انت نے ورگ
 ہر وہد ۽ کہ جفت ۽ چوش بنت
 پُر انت وت خاموش بنت
 گر تونہ زان ۽ ملوک
 (چارده علم مکران (زبان)
 یک قدّے سرپوش بنت
 ہرچی کن ۽، انچوش بنت
 خود را بہ دار دائم سکوت

- 5- گُفتے گون انت چہ خدء
گیں گراں یکے وت انت
گونڈ لیں تیراں کہ شانیت
گوں زمینء دلمش انت
(رُگ اجال، میدء حزمء جال)
- 6- روچے من رپتاں در جبل
چیزے من دیدم در عجب
نے شاخ داریت نے گرگ
یک شاہء خُشکیں سرگ
(کُٹینگ Mushroom)
- 7- بے پاد آمد
بے دم گاؤ برد
بے سرگواہی داد
من دید کہ آرا حورد
(بے پاد: مار بے دم: پگل بے سر کُلی)
- 8- دیدم یک حرے سرو کیں
دزان دمب، مزن گرو کیں
بوس انت ءے جنک چم رو کیں (چلیم)
- 9- رپتاں مس جا گا ہی سرے
دیسنگ سے پادی حرے
نئے حرے نئے ہشترے
انچو مثالء جنترے
(سے پادی ماش ڈلونک)

- 10- روچے خلقت اللہ
پشتہ سالء سرا
مردم گوں بخت و سنت
ہر کس کہ وارت دز چک و برء
دوزخ حرام انت آیرا (روچک)
- 11- دیستوں کلاتے بستگیں
پُرانت چہ جوریں بدال
سر سوگہ انت گوں دژ منال
اے پہ مڑگ زہر کنال
پیش ووت و گار کنال
رند و بدی و سار کنال (تیلانی ڈبی، باکس جوڑ گرتہ)
- 12- بہ گندرات بادشاہے زید بارء
حساب و زیاد ہیں فوج ہست مارا
بہ گندرات رُہبر و زین و سوارء
طلسمے چیر کنت ہر کس و تارا (استار)
- 13- روچ آج آکوہ و پدابی
ماہ بہر ووت بیست و نہہ و بی
عالم نیمے تباہی (ساہگ، ہر چیز و سیاہ)
- 14- جزماں گیش پہ اے زبان
سر پند نہ بنت اش نادان
پید اور جوڑ گرت الہان

چار کُنڈے گرت اش تالان

عطر و زباد و ریحاں

و شبونیں مسک و لوبان

ہر تیر ماہ و زمستان

سبز انت چو بہار گہ و میان

بارے کہ لڈات گزان

نیست اش شمار و پایان

(قبر) آروچ و کہ آہ بیت رُبان

گو نڈ انت اگاں دزاج

-15

داریت سے دپار

گو ملیت چو شیر و

و کنت توار

ہر جاہ کہ مردے و چار

(دپ پڑیں تو پک) آکشتن و کن اعتبار

پت منی مالی و اجہاں دوستیں

-16

گوہار منی سر تا جیں مدزکانی

مات منی ہر ذاتیں شے آل باریں

عالم من و گو شیت، من نہ مناں

(نام سوچ کنگی انت: گڈ اپت و نام بہار)

گہار و نام لالی، مات و نام سہتی و جند و نام)

17- چرگوں مال بہ چبھیء۔ نام ء نامتوں یک ء
 اول واجہاماں اشت ء شتاں تی تڑ ء چک ء
 (پدا) شوانگ ء مال گیوارت ء گت یک مہر دوڈک ء
 (ہندوپاک ء بہربانگ)

18- قدرت کردگار انت

پیداچھے ڈگار انت

ڈرستانی بیل ء یار انت

کم چے ء ناچکار انت

یک کوٹو ء بہ بیت جاہ

جکیت سراس گمراہ

دریاب ء چیر ء ناپ ء

سنیل ء جتا بیت چوش

کیت کردہ ء سفید پوش

لڑت ء آکن انت نوش

(چلیم)

ڈرست بنت گوہار خاموش

19- گزند پرے بے سولی جنگلی اتاں

کنور پرے امرسیاں بھینگلی اتاں

کوٹو بون ء شنزپاں دینگلی اتاں

(ارس)

مال پرے ڈکالاں مرگی اتاں

20- مندری استاء جوڑکتہ تک ء

صورتے داتے نیاگی ٹک ء

من پرے سون ء گندگ ء سک ء

دواز دہیں بندان دیاں چک ء (کعبۃ اللہ کہ زمین ء ناپگ انت)

21- آپ، آس ء بوستانیں، پنج کُلّیں کشتگلوں

لہذ گنھن یائے نہ بیت ء پھل بیت آپ پھلگو

راہک رودائی شُت ء بے حاصل نیگ ء نشتگلوں

(حضرت خلیل ء آس ء جنگ)

22- من ء آں بہادر ء ڈس ء، کن ء شہ عالماں پک ء

آزندگ بیت مڑگ وخت ء تھی بے ساہ ء پد ایک ء

ثبوتیں قاصدے اتلگ، چُجّات حال مئے تک ء (عصاء موسوی)

23- دوزادہیں ماہاں آپسیں مائی

ذایگیں پرما سگھڑیں دائی

بارت وتی چُکال ڈوبر ء لائی

گڈا آہان ء وارت در کپوسکائی (تاپگ، نگن)

زبان شترانکو

Tongue Twister or Tongue Sliper

زبان شترانکو من ایٹی انگریزی نام ء حساب ء گوشگ بلے "زبان شترانکو"
 مئے راج ء تھا کسانیں زہگانی یک دل پسندیں لیبے ء پیم ء انت کہ آچریشی وتی دل وش
 ء ساعتاں ویدین انت۔ یکے دومی ء راکلاگ ء چیوہ ہم کن انت۔ انگریزی ء ایٹی ء را
 Tongue Twister ہم گوش انت ء چیریشی ء ابیدبازیں جاہاں Tongue
 Slipper ء ہم نام دیگ بیت۔ مئے دمگانی تھاہر جاہے ء وتی حساب ء شترانکویں لبز ء
 گپ گچین کنگ بوتگ انت۔ جہد ہے کنگ بیت کہ انچیں لبز کہ آہانی سر ء آب
 Litter یک بہ بیت، جملہ ء صورت ء ٹہینگ بیت ء کسانیں چک وش وش ء گوشگ ء
 ایٹی ء رذنہ گوش انت بلے گشادگشاد ء گوشگ ء صورت ء وہدے ردی ء بیت گڈا
 دلوشی چاگردے دیم ء کیت یا دومی صورت ء کسے وت ء راوت بدے گوشیت۔
 دنیا ء گیشتریں زبانانی تھا ریکارڈ ء آرگ بوتگ انت ء Child Lore ء بہرے
 گوشگ بوتگ انت۔

(1)

دوہڑ دوپڑ آپ، دو جُٹ، دو ڈاپچی
 شست ۽ شش شیشگاں، شستگ ۽ سپاہاں
 توجو ۽ تیجگ ۽، چٹو ۽ پتھر ۽
 جنک ٹچک ۽ چلبی، دوسری کوہ ۽ سرا بیا
 جو تے، غلہ چے تے؟
 سی تیجاں، دست جناں یک تیج ۽، تیج ماں تیج ۽ تیجے
 گرو کن حر ۽، حر ۽ گروگ ۽، تاک چیریت، تراپ کپیت
 ہو ۽ گورتگ گوتر ۽ سنج ۽ جتگ باہو ۽
 سیرے شکر شش روپی، شترک ۽ سرگ سہرینے

(2)

مئے لوگ ۽ سر ۽ چیلک ڈرست دو بڑاگ انت
 پوراں پوراں پنتیں پوراں، ترانہ گپیت ۽ من ۽ گپیت
 تو لگ کو ۽ ہما دست انت من ۽ گندیت ۽ گنت انت
 وت ۽ گندیت ۽ گنت انت
 تیج ۽ سر ۽ کن، سر ۽ چات ۽ بہ تیج

(۳)

مناں میدلر گلو، کر گش ء چک
 مناں دہقان بسر اسپیت بنیں پیاز کشنئے چک
 دید لو، چر لو، دڑپ دڑپ ء چن بات
 دو جٹاں دو ڈاچی، دو جٹاں دو جاتیک
 شست ء شش شیدگاں، نشنگ ء سپاہاں
 مُشکاں لیٹ پہ لیٹ انت بلک ء گس ء یک کُنچ ء
 تچو تچے، جو چے تچے؟
 ہور ء گور تگ گوتر ء، درین ء جتگ باہو ء

دومی بہر (شاعری)

جنگی پر بند EPIC

چہ گریک لبز Epos، Epikos، Epos ء در اتلگ کہ معنانت ءے گوئگی پر بند کہ پہ مزن نامیں سر مچارانی واستہ گوئنگ بیت۔ ایٹی تہا ہیر ویا سر مچار ء نمیران ء واستہ تو سید ء ستا شاعری زبان ء بیت۔ اے گیشتر مزین پر بند بنت کہ گوں یک داستان ء قصے ء ہم گزنج بنت یا یک واقعہ ء یا بازیں واقعہاتانی لڑے ء گوں دیم ء آرگ بنت۔ اے تاریخی ءے ہم بوت کنت یا تصوراتی ءے ہم بوت کنت کہ ہیر وء کار ء عمل ء مزن کنت ء پیش داریت۔ اے وڑیں پر بند ءے واستہ اے پیم بونگ المی انت۔

(1) آئی ء تہا عمل یکیں بہ بیت ء سر جمیں بہ بیت (2) ایٹی ہیر ودر چنگینے بہ بیت ء شتر درا بہ بیت۔ (3) ایٹی بہر شتریں ڈولے بہ گیش انت بزاں ایٹی بچ بہرے چہ سر جمین ء مہ سدیت۔

ایٹی ء دو تہر انت کہ یکے ء Traditional or Priamary folk ء دومی ء Literary or Seondry/ Art Epic ء گوئنگ بیت۔ اولی تہر گیشتر سر زبانی دست کپیت ء خیالی بیت ء آئی پر بند وک کساس زانگ نہ بیت وہدے کہ دومی تہر یک پیے ہمائی گیرگان انت کہ نبشتہ ء صورت ء دست کپیت ء پر بند وک زانگ بیت۔

واقعے ء بنیاد ء سر اگو شتگیں اے پر بند خاصیں وہداں گوئنگ بنت کہ نمیرانیں مرد ء عمل ء مزنی ء شتری ء سر اگپ کنت ء آراگلا نیت کہ چر آئی عمل ء مہلوک ء تہا چاڑ ء

ٹہل و دی بیت۔ بلوچی ء تھا، جرت ء شعر ء ابید کس اس مئے ڈر ستیں کلاسیک ء راتو ہے بہر ء
 آرت کن ئے ء خاص چا کر ء گوہرام، بالانچ گورگیج ء دومی ہے پیمیں پر بنداں یا دومی
 لبز اں چوش بہ گوش کہ مئے کلاسیک ء گیشتریں بہر، ہمیشی سر ا انت۔ اے و ہداں چا کر
 کولو ا ہی ء عالی ڈگار ء داستان ء پر بندے شے ندر انت۔ چر آئی پدا او تمان کلتنی ء داستان ء
 پر بند کہ واجہ حیات مری ء کتاب گاریں گوہر ء زورگ بوتگ۔

"آدیگ گنگ پہ چا کر ء پیغام کنت:

جی منی گولانی کمیت بانزیریں
 ایر میا ڈز واگاں صریریناں
 تو منگ بوماں ہر چھار نالاں
 کہ منگ کائنت چہ حسد یگاں
 چہ منی ہونیکاں مڑو کیناں
 چا کر ء کولو ا ہی مزن زحمیں
 تنی ہمک روچگیں گڑکایاں
 تنی سلام انت گوں راہ گدار یگاں
 تو من ء ننگیں جبر گوشتاں
 من حیالاں پہ عالی ء بوناں
 تنی شگان انت ء زیادہیں تڑناں
 من لد ء پیری مولدے دیستگ
 مولد ء من ء بے ننگیں جبر گوشتگ
 توارئے منی بیرا ہیں سر ء کرتیں
 بیا تو او گنگو، بند منی داراں

من جواب نہ داتگ گوشنگ من گنگاں
 دومی برء شو میں مولد ء توارجت
 بیا تو او گنگو بند منی داراں
 من پد اجواب نہ دات من گنگاں
 سیسی برء شو میں ٹمبرء گوانک جت
 بیا تو او گنگو بند منی داراں
 بند منی داراں سک ء محکم ء
 انچوں کہ عالی چاکر ء بستگ
 ترک ات منی نک ء دپ رہ ء بیتگ
 نگ ء ماں وڈ ء ہپت کینڈ وارنگ
 من تنج اتاں دار مولد ء انچا
 چہ ہماحااں حاک تربیتاں
 چو من ء شو میں مولد ء گوشنگ
 عالی و میریں چاکر ء بستگ
 گوں من ء داراں تو حسد کرتگ
 من جوابے پہ مولدء داتگ
 منی سلاماں گوں چاکر ء سرکن
 من جنوزاماں ء چاکر منی ہز میں
 من گتاچاں ء چاکر تو میگیں
 من پلاٹاں ء چاکر گٹوریں
 من نینکان ء چاکر بانگوں

چاکر منی بگّ ء بگرہیں سانڈیں
 من ہما جوک ء آپسی زرتگ
 لاپ منی پہنات ء دل ء گوستگ
 جتّ من ء پیری چوہلاں زوراں
 بیار انت چو بیٹانی سرء داراں
 دم ء داران ء مس شنزیناں
 کد کدیں بیت ء کد ہما باندات
 من ہما باندات ء نہ گوازیناں
 چاکرء سولیں پسگ ء کاراں
 اگاں جنکے، ماہے ماں دیمیں
 اگاں بچکے، پل ء چو ٹیلےیں
 من وتی دایاں بہ شاکاراں
 میتگ ء دست دست ء چکریناں
 بلّے ہر کس زانت کہ مہتر ء بچیں
 چاکر! تو منی پابندی براق بات ء
 شرّ بہ ور ء پزوربو، دمبگ ء رودیں
 کیت منی عید ء روج مبارکیں
 چاکر اگاں میت کرد گار شاہیں
 تنی گردن، چہ کاشانی بُن ء بُراں
 دمبگ ء تالان کناں چنک ماہیں
 کاڈ چیلین انت گوں سنگھی دستاں

گوں وتی سردستاں بچلیناں
 گاہے تو سہر ء گاہے تو زردے
 تو چو کائے منی کُلانی دپ ء گردے
 اگاں نہ کُشان ء بزاں منی مردے
 ترگ ء انت شریں آدم ء شیرو
 پہ تئی رندء انت زحم جنیں میرو
 وژدی گوں نریان ء ہزاریگ ء
 حنجرء شمشیر ء ندریگ ء
 بیرے چہ شیریں عالی ء زرتگ
 آف ماں کُنڈء میتگ ء برتگ
 بلے عالی ء بندگ پہ تو گران کپتگ
 بحت ات چہ بُرزیں آزمان کپتگ

(فقیر شاد، میراث، سیمی چاپ، بلوچستان اکیڈمی کچھ، ۲۰۰۸ء، تا کدیم ۱۶۴)

اوتمان کلمتی

میر چاکر ۽ وخت ۽ رند قوم ۽ دو نگر ات انت۔ یک نگر ۽ نام بلفتی دومی ۽ نام کلمتی ات۔ آہانی نیام ۽ ہر وخت ۽ جنگ ۽ مڑائی ات ۽ بلفتی ہر وخت ۽ زوراک ات انت۔ رندانی میر ۽ معتبر اں لوٹ ات کہ ایشانی نیام ۽ سلاہ بہ کناں بلے بلفتی راضی نہ بوت انت چیا کہ آہر وخت ۽ زوراک تر ات انت۔ ہے روچاں کلمتیانی ٹک ۽ تہا اوتمان نامیں پوہیں ۽ بہادر یں چوروے ات پر آں کسان ات۔ آہر وخت بلفیتان ۽ زوراک ۽ دیست دل ۽ تہا سٹک، بلفتیاں آہانی بازیں مردم کشتنگ ات انت۔ چنت سالان شہ پداوتمان ورنابیت۔

یک روچے لشکر کیت ۽ کلمتیانی گل مال ۽ راجت ۽ دیندار ۽ دست ۽ بورینت ۽ مال ۽ را پداہے لوگانی دیم ۽ گوازینیت ۽ برت۔ کلمتی زالاں شہ گلاں گردن کش ات دشمن ۽ گھوڑو ۽ وتی ہے مالاں ۽ پہ حُشک ۽ حیرانی چار ات۔ پر آہناں وتی بچ ۽ بڑ اتاں نصیحت کتگ کہ مروشی دژ من ۽ لشکر باز انت۔ مال بہر وت کھڈ ۽ کپیت، شہالواں مڑ ات۔ ہمدامیر اوتمان ۽ ہگل کتہ گوشتہ۔

"او کلمتیانی جناں، شہے دلاں دشمن ۽ ترس نشتی نیں۔ پر من دشمن ۽ بچ ڈول ۽ نیلاں۔ بانگہ زال ۽ چک من ۽ مچیاں شگاناں جن انت۔ جم جہلی زند ۽ شہے حیاء مرک گہیں۔"

عہدے کہ گیر کیت من ۽
آ کلمتی ۽ بلفتی ۽
بور بلفتیاں چنیۃ

ماں سارت ء سہایں حیمہاں
 موٹھو ء گڑ شیر ء ورنٹ
 سبزیں کوہی داماں ڈراں
 زگی جلوکیں روغناں
 ماں گجرو ء اندر ء
 میر جت اتک ء رستگاں
 ٹوٹ ء کرا ئے پُرتگاں
 (کہ) بگ بلفتاں جمینتگاں
 جمینتگ ء رمینتگاں
 نزچہ کلاں گوستگاں
 دنز ماں کڑیاں رتگاں
 کلی امل پاد اتگاں
 کونجی ء کش آنت گردناں
 اچ سہر ء لالیں منجواں
 گند آنت گر، پوشیدگاں
 پہ بل ء بہانی واجہاں
 بحالو پہ جوذاں میتگاں
 جوذاں، پہ سولیں پُستگاں
 بزاتاں، پہ آریفین پتاں
 (کہ) بگاں بلاہ (شے) زرتگاں
 بگان ء ہاریں گورماں

میش ۽ چُلنگ باریں بُزاں
 بلاں تہ ہونی اِش براں
 حونی مروشی گیشتران
 پہ تیر۽ دار اِش بہر کنناں
 میر اوتمان بد بُرتگ ات

عقل ات رواتیں کرگزاں
 او کلمتیانی جناں
 بگاں من نیلاں زندگاں
 بگاں در۽، تیغی رہ ۽
 بگاں پتی جوک ۽ سر۽
 بے بلّ جانی جوکھوے
 مارا اٹل ماں میڑوے
 ماں میڑوے آہو گوشاں
 سارتیں شگاناں جناں
 سُنٹ ۽ کھری ریس ۽ دیاں

گوانکے گورے بیلاں جت ۽
 طوطا ۽ مسکانی سھاک
 بوریں بہاناں زین کن ات
 بوج ات چہ سارتیں مٹھایاں

بور اش ہزاری بوتگاں
 تنگ اش شتابی بستگاں
 پشت اش ملوکی نشتگاں
 بامی نڑاں بُرز میتگاں
 چہ سیھانکادی گوشتگاں
 جوریں بداں گوں گپتگاں
 میر اوتمان ء جپت جتہ
 زینے ہزاری گڈ ستہ
 دپ بوج پہ تیغ ء سکتہ
 گوانکے وتی بیلاں جتہ
 او کلمتی شہزادگاں
 نیں، بلّ ات کوانٹی کینگاں
 دستاں جگر بُراں جن ات
 پنتاں دو دیمی ٹیک اتہ
 تیغاں داں حٹے چاپ جتہ
 گور صد مرادیں جوٹواں
 ککت ء کڑبی چرتگاں
 چکّ ماں دھڑی ء کپتگاں
 پنجاہ ءے دات ءے کلمتی
 ہپت گیسٹ آج آجو جوریں بداں
 بگّ گردگیں گردینتگاں

میلونیں پرینتگاں

برء سرین ء بستگاں

کہ خون اِش پتانی گپتگاں

میراوتمان ءوتی کل کلمتی نز آرت ءگھوڑوکت ءسے چار بٹوے مونڈھو ء
برت ءگون دژمن ءگون دات ءے۔ میراوتمان ءوتی مادن زحم جت ءگڈات ء
پرینیت ءے۔ گوش انت کہ آئی ءوتی مادن ہے سبب ءگڈیتگ کہ اگاں مادن دراہی ء
جکتین ءبی نواں من بگاباں ءگڈکناں۔

میراوتمان ءوتی سنگتان ءوی گوشتہ کہ شاموتی مادنانی پاداں گڈات ءمروشی
ہمت ءکن ات، فتح ءروشین نوں۔

نیمروش ءجنگ ہوار بیتہ داں دیگرے زحماں ٹھی کیتگ۔ ٹیپاشہ سواہپت
گیست بلفتاں شہ مرتگ ءپنجاہ کلمتی نیں ءورناکش جاہ بیتگ انت۔ ہے ڈول ءمیر
اوتمان ءدژمن فتحگت ءوتی پد ءپیشانی خون شہ بلفتاں گپتگ۔ شد ءپیش کلمتی گوں
ضعیفی جڑاں ات انت۔ ہماں روش ءشہ پد آہاں وتی سینگ پرینت، ءسرا اسپیتیں
پاک بستگ انت۔ میراوتمان گوشیت:

شال میلوں پرینتگاں

برء سرین ء بستگاں

خون ءے پتانی گپتگاں

رنگی پر بند

BALLAD

بلد

اے لہز چہ لاطینی ء اٹالین 'Ballarue' ء دراتلگ کہ ایشی ء معنا ” ناچ ء صحبت کنگ “ انت بزاں To Dance - بنیادی صورت ء ایشی دو تہر انت یکے اُلسی (Falk) بلد ء دومی لہز انکی (Literay) بلد، اے یک قصہ بیان کنت کہ گوں زیمیل ء دیم ء آرگ بیت ء ایشی بچی ء ناچ ء صحبت ہم کنگ بیت۔ و شگٹی ء الہان کنگ بیت ء ساد ہیں لہزانی تہا گوشگ بیت۔ ایشی بنیادی حیاں بڑ نیگی بیت ء یکیں بر ء گوشگ بیت بزاں بہرانی تہا یا قسطانی سرا گوشگ نہ بیت۔ بلکیں گوشوک ایشی در شان ء گوں دل ء ہل ء کنت ء شدت ء سرا کنت ء وت ء را آئی بہرے، ہمدردے یا سر گوشگینے نہ لیکیت۔ یک یک سطرے ء تہا گپ یا عمل ء سر ازور دیگ بیت ء قصہ ء ڈراما بیت ء سر ادلگوش گیشتر دیگ بیت۔ سادہ ء کسان بیت ء گوں زیمیل ء جنگ ء واستہ ساچک بیت۔ باز و ہداں جو ابی ہم پکار بیت ء آہاں کار گرگ بیت۔

اُلسی رنگ ء شانزدہمی صدی ء ماں انگلستان ء باز نام دار بوتگ۔ ایشی گوشوک گیشتریں و ہد ء گنام بیت۔ اے بازیں دمگانی تہا کے کے بدلی سدلی ء گوں دست کپیت بزاں ایشی ء بازیں Version بوت کن انت۔ من ایشی ء را بلوچی ء رنگی پر بند ء نام دیاں۔

گوات ء سہیلی کشیتگ
 دل کلمے واب ء شنگ
 دوست ء من ء ناولیتگ
 واپیں دلے آگاہ کتگ
 من ء دشمن ء دستے جتگ
 دلار ء شو میں مردماں
 گوشانی سہروں کشتگاں
 منی موٹلی ء داتگاں
 (کہ) وہدے روئے تو گوادر ء
 سہراں بہ دئے تو زرگر ء
 سہراں چکوری جنگ بہ کن
 ہرچی کہ کٹیت پر بہ کن
 زرانی واستہ غم مہ کن

سہراں کہ ماہے گوتگ ات
 مات دژمن ء معلوم کتگ
 مات ء من ء رابند کتگ
 نیلیت من ء را ترگ ء
 ہمساہگ ء لوگ ء دپ ء

گوشتگ گوہار ء ہمسراں

"پر کن وتی نوکیں گداں"
 "دل مئے نہ لوٹیت سمبہگ
 شراں ہے سیاہیں گداں"
 مسکاچی ء تڑپ گراں
 آسیکل ء نوکیں پداں
 مندڑیک ء دست ء منگلگ
 داتاں درآں ء ڈیسواں
 گوش ء چموکیں زرگری
 پلن ء کُنر تاکاں مہ رتچ
 دوستگ نندیت ساہگ ء
 چم ماں سٹرک ء رہسراں
 دوستوں گوزیت ماں آتل ء
 چکلے نہ جنت مئے نیمگ ء
 زہرانت زاناں گوں من ء

سُہبی اتلگ چہ کچھ ء سماعیل
 سلام ء جُپتگیں مندڑیک ء گونا
 "مدو کوہیں کہ دیریں من نہ دیستگ"
 "مدو خیمہ میں دپ گپتگین ء
 مدو ماں خیمہ ء مزواک مالیت
 مدو ماں خیمہ ء شار ء گورا کنت

مدو ماں خیمہ ء چم کنٹھے کنت "

مدو شیرے کہ ورنہ نوک سیادے
 مدو ماہیگے ماں سبزیں زرانی
 ہے ورنہ چمے اوژنا گراں انت
 تپنگ ء طوق ء نوک ء بند ء بل کار
 تپنگ لاری ہما سوداگران انت
 بُراقی بجرّی ماں میہران ء
 جنک ماں سوہویں گیمران ء
 تپنگ ء قدّے قیمت سی ہزاراں
 جنک چیشاں دو سر قیمت بیاراں

1- کُجّ انت

2- سہر ء مہرگے

صفت

صفت ۽ تہر (Genre) ۽ سراگپ کنگ ۽ ایشی کستر بہر بزاں (Sub-Genre) ۽ سراپچار کنگ ۽ سر گہتر بیت کہ من لہتیں زانکارانی گپاں دیم ۽ بیاراں گڈاپہ سپت ۽ مردم ۽ دماغ ۽ یک نقشے وت ہیت۔

"صفت ۽ لبزی معنا توسیپ ۽ سناء نازینگ انت۔ فارسی ۽ لبز صفت ۽ دپ وارت بلے اے حاصل اصطلاحی معناء بلوچی مہلوکی شاعری ۽ ہما تہر انت کہ جنین آدم ۽ راجہ زہگے ۽ پیدا کی ۽ شپ ۽ جنگ ۽ شروع کنت "صفت ۽ زبان اُلسی انت، پمیشا ایشی تہا شیر کنی ۽ وشی ہست انت"۔ (۱)

صفت بازیں و ہد ۽ پاساں گوشگ بیت، بلے گیشتر جنینے ۽ چک بوہگ ۽ پد کہ بازیں شپاں کس ۽ آئی ۽ لوگ ۽ کلینت، دیوان ۽ مجلس کن انت، ہمے و ہد ۽ صفت جن انت۔

"کپتوک ۽ پانگ ۽ صفنانی جنوکیں جنیادم گیشتر ہما کپتوک ۽ وتی نزیکیں کس ۽

آزیزیا ہما ہگ بنت۔ صفت، شش، چاریاتاں بیست ۽ یک شپ ۽ جنگ بیت" (۲)

اے وڑیں و ہد ۽ صفت ۽ بُن گپ کپتوک، آئی ۽ ٹنگ، پاکیں نبی صہ، ۽ اصحاب بنت کہ آہانی توسیپ ۽ ستا کنگ بیت۔

"صفت ۽ معنا توسیپ کنگ، گلاہگ، ساڑا ہگ یا نازینگ کہ ایشی ۽ تہامد ہی ۽ روحانی عقیدت ۽ رنگ ۽ وڑو شم گندگ بنت بلے چوش نہ انت کہ چہ بلوچ چا گرد ۽

گستا انت"۔ (۳)

صفت ۽ تہا پیغمبر ۽ ولی آئی ستا کنگ ۽ ہمراہی ۽ پھ کپتوک ۽ ننوک ۽ جانسلامتی ۽
آؤ کیں باندات ۽ واستہ نیکیں دعا کنگ بیت۔

"صفت بندر ۽ چہ نوک کپتوک ۽ جنک ۽ دعاء آہانی جان سلامتی ۽ واہگاں
درشان کنگ ۽ رہندے۔ ایشی ۽ تہا شاہیں قادر، آئی ۽ پیغمبر ۽ اولیاہاں گوانک جنانت
کہ آ جنک ۽ آئی ۽ مات ۽ چہ بدیں نظر ۽ دگہ بدیں روحاں بہ رکنیت۔" (۴)
صفت ۽ گوشگ ۽ پدتر تریں تکنیک ہمیش انت کہ چگلی جنین ۽ لوگ ۽ اتلگیں
جنیناں یکے گوں وش گئی ۽ الہاں کنت ۽ اے دگہ جنین آئی ۽ جوابی بنت۔

"چک ودی بیت تہ چگلی کیں جنیادم ۽ کس ۽ آریز ہمساہگ ۽ دز گوار شپ ۽
عشاء ۽ نماز ۽ رند کپتوک ۽ لوگ ۽ کاینٹ ۽ جوابی رنگ ۽ صفت جن انت۔ چرے جنین
آدماں یکے گوں و شگھی ۽ الہان کنت آدگہ جواب دینت کہ آہان ۽ جوابی گوش
انت۔" (۵)

اے صفاتی تہا حداء قدرت، پاکیں رسول ۽ بزرگی، پیر ۽ ولیانی کرامات گیر
آرگ ۽ ساڑا ہگ بنت۔

"صفت ۽ تہا شاہیں قادر ۽ آئی قدر تانی ہمراہی ۽، وریں رسول، پیر، پیغمبر
اولیاء ہم نازینگ ۽ ساڑا ہگ بنت۔" (۶)

کچھ ۽ نزیک ۽ گورے دمگاں اگاں جنینے چگلی بیت گڑادو گونڈیں جنک کس ۽
ہمساہگانی لوگاں روانت ۽ حال دیان بنت کہ فلاں کپتنگ ۽
آئی ۽ بچک یا جنکیں چکے بوتگ ۽ یک لوگے ۽ داں دومی لوگ ۽ راہ ۽ ہم
صفت گوشان بوتگ انت۔

"پیش آئے انوکھے و ہدے و ہدے کیچے دمگاں یک جنین آدمے ماں چکے سہرا
 دراہ بوتگ، اگاں بیت گڈا دو گونڈیں جنگو بازار ء دیم دینت آہر لوگ ء ترانت
 ء گوش انت ترا مولد کے بوتگ یا غلام کے بوتگ۔" (7)

چونائی ء صفت ء یک بندے بیت ء پسو دیوک ہم یک پسوئے دینت، باز
 و ہدے یکیں بندے تکرار ء لبزے گیش ء کم کنگ یا بدل سدل کنگ بیت ء پیش کنگ
 بیت۔ ہے وڑا جوانی ہم لبزے بدل سدل کن انت ء پسو دینت۔

"صفت ء یک جنین آدمے گیشتر نوک و دی بوتگیں زہگ ء ہلک (دائی)
 پر بندیت ء آدگہ ڈرست یک گٹ ء وٹھگٹی ء دینت۔ صفت ء گیشتر یک پر بندے
 بیت ء یک جو ابے بلے لہتیں صفتاں پر بندے بند باز بنت۔" (8)

چہ اے حوالہاں رندیک سببے الم جوڑ بوتگ۔ صفت ء بازیں زانکار صفت ء
 راعربی زبان ء لبزے لیک انت۔ بزاں اے صفت / بہر یا Genre ء سرجم ء برجمیں
 تعلق داری گوں کپتوک ء آئی ء چک، آہانی واستہ واہرگانی درشان، وتی عقیدت ء
 مذہب ء گوں ہم گزنی ظاہر کنگ انت۔ بازیں جاہاں صفت جنوکیں مردم دست
 کپیت کہ آپے کار ء درچنگ بوتگ انت بلے مرے دوراں اُلسی بہر ڈکال ء مٹلکان
 انت ء بازیں جاگہاں صفت جنوک نہ گواہیت گڈا ہے کمی ء را آڈیو یا ویڈیو ء شکل ء
 دور کنگ بیت (بلے اے ایوک ء شہرانی گپ انت)۔ بازیں لبز انکاں مذہب ء
 عقیدت ء ہواریں تہراں Spiritual ء بہر گوشگ بوتگ ء بازیں راجاں اے
 گیشواری منیتگ۔ زبان چہ ہے دوئیں زبانوں متاثر انت بلے ایشی ء Formate
 بلوچی رنگ ایشی ء راہے زمین ء برورد کنت۔ انگت بازیں مردم ایشی ء گوں رباعی ء
 نزیک کنت بلے من چوش سرپد نہ ہاں بلکیں ایشی ء بلوچی ء صنفے گوشاں۔

اے تہر چو کہ چہ روحانیت ء مذہب ء نژیک انت۔ پہ ہے حاترا ہر ہما
 مرا گاہے یا سکیں وہدے کہ مردم ء گوں مذہب ء نژیکی ء لوٹ ء پکار ہرج انت گڈا
 اے صنف ء چہ کار گرگ بیت بزاں چکانی بڑوک، ساہ کندن ء وہد، برے برے
 نکاحے ء برے برے ماتے کہ گوں چھلے ء قول کنت۔ گڈا ہم جن انت ء۔ دور ء
 دیروئی ء گوں مروچاں باز جاہاں چہ الیکٹر ونک از باباں کُلمک ہم زورگ بیت۔ ہر
 شپ ء کہ پانگی کاینٹ نندانت ء صفت الہان شپ ء یک عزیزے ورد ء وراک ء بند ء
 بوج ء ہم کنت۔ صفت ء دیوان کپتوک ء تہت ء دیم ء انت۔ دیمترا ایٹی ء
 Subgenres آل ہم چاریں

گو شوک: جانل ء مات ء جیڑی تگ جانل
 (من) جانل ء مالدارے دیاں سیریں
 جوابی: سوچ چشیں مالدار ء جہودین ء
 نئے وت وارت، نئے حد ء دنت
 گو شوک: بیتگلوں مُرگے، کپیتگلوں دام ء
 جوابی: جُست کنت واجہ ڈڑہ ء دام ء
 گو شوک: کا گدے عرش ء اتلگ او بی بی فاطمہ
 جوابی: کا گدے احوالاں بہ دے بی بی رابعہ
 گو شوک: کا گدے احوالاں، روچک ء پنچ وہدے نماز
 جوابی: کا گدے احوالاں بہ دے بی بی رابعہ
 گو شوک: منی کپتوک کپیت کل ء
 جر کیت (چو) آسمی پل ء

جوابی: جڑیں جما زگ ء واجہ

مہ رو سیل ء کہ راہ دیر انت

گوشوک: دیم پہ دیم واناں سورہ ء طہ ء

یارب تو آسان کش منی ساہ ء

جوابی: یارب تو ایمان وت بہ دئے مارا

زیت گراں جنت انوریں راہ ء

گوشوک: لیاتہ القدر ء شپ ء، حور کائنت چہ جنت ء

یا خدا بکشوک ء تو، شہ رگ ء نژیک ء تو

جوابی: آزمان برزء بلندیں، بے پدانک ء پادگ ء

یا خدا بکشوک ء تو، شہ رگ ء نژیک ء تو

گوشوک: چندن چہ دژ چکے کہ بز نہ بیت

نژیک ء تیاب ء بوئے زریت

جوابی: دژ چکے کہ دژ چک دیم ء زعفران

دژست زعفراناں، تاک ء قرآن

گوشوک: چیر جناں حوض ء کوثر ء آپ ء

آپ دیاں معصومیں حسن جان ء

جوابی: چیر جناں کنڈ ء ترو نگلیں آپ ء

آپ دیاں دیوان ء رسول ینگ ء

گوشوک: چراگِ اشتی
 چار جوئے ماں بہشتی
 جوابی: جنت شمارا دست انت
 چار جوئے ماں بہشتی
 گوشوک: اے زمین تین تینگ تپسیت
 بر سرء ناباوراں
 جوابی: کودکِ طفلان لوٹیت
 محمدؐ حقِ سرء

گوشوک: اللہ خدا، اللہ خدا، منی نسلِ روزے بہ دئے
 جوابی: مئے نسلِ روز لکھیتگ، شاہیں خدا دپترء

گوشوک: مرگے بہ گنداں در اول، بادی بلوریں کہر با
 پیرء پیالہ ء ورئے شک ء نیارے ماں دل ء
 جوابی: دستِ گوشئے آبریشم انت، پادئے بہشتی موزگ انت

گوشوک: قبرء تنک ء تہاری آل، بندہ ء واہ زاری آل
 جوابی: آکہ نمازی آل گوازاں، توبہ چہ بے نمازی آل

گوشوک: گوشنگ خدائے ملائک منی بز و سجدہ بہ کن بندہ آدمی
جوابی: نیاتلگ رسولؐ مئے در جہاں، مارانہ داتگ ءے دوزہء بیان

گوشوک: رپتاں پہ راہے، راہ بیت دوراہ
بہ دستیں علی شیر پہ وقت ء نماز
جوابی: واجہ خدائے صا جے نیست
بندہ گنہ گار انت، اروا ہے نیست

گوشوک: امروز ء و شئی کوش انت، بہر بہر کنت دل ء
جوابی: شیطان پمانی کندیت، مال ء حرام وارت

گوشوک: اے ترمپ کاینٹ چہ سرو ن ء، صاحب ء گنجیں دراں
جوابی: ایر نندا انت گلزمین ء، گل گشئے مؓ و ارداں

لہتیں چوگانی صفت

گوشوک: چہ دل ۽ دستان بنداں
 مئے گناہاں معاف کن
 جوابی: قیامت ۽ آس یک بلا ہے
 نام ئے کہریں دوزہ انت

گوشوک: اے سال ۽ مازیارت کت
 جوابی: دیم ۽ سال ۽ یا قسمت!
 گوشوک: اے سال ۽ ماروچگ داشت
 جوابی: دیم ۽ سال ۽ یا قسمت!

گوشوک: ماکشٹاں سراناں، مانچو فقیراں
 جوابی: کوہ ۽ مراد ۽ بڑ ۽ کہیر ۽
 گوشوک: ماچکاں النگ ۽، چو کہ ملنگ ۽
 جوابی: ما انچو دلاپاں پہ نور ۽ پاک ۽

گوشوک: واجہ تی نیکیں رحمت بیہاتاں
 جوابی: مئے سراچو کہ ہور ۽ گواراتاں

گو شوک: تا سکه پڑیں چہ شکل ۽ شیر ۽
 جوابی: اللہ بہ بر من ۽ باگیں جنت
 گو شوک: جنت چراگیں مئے دل ۽ ایمان
 جوابی: اللہ بہ بر من ۽ باگیں جنت
 گو شوک: تا سکه پڑیں چہ گل ۽ نور ۽
 جوابی: اللہ بہ بر من ۽ باگیں جنت
 گو شوک: واجہ تئی باگ ۽ من رواں سنیل ۽
 جوابی: اللہ بہ بر من ۽ باگیں جنت

گو شوک: جی جی خدارا
 جوابی: منی واجہ ۽ را
 گو شوک: من نازیناں خدارا
 جوابی: گلیں مہدی ۽ را
 گو شوک: ہر کس کہ ذکر ۽ بہر زرت کنت
 جوابی: پہل ۽ سرات ۽ آگوست کنت

گو شوک: تربت ۽ ڈن ۽ چوگان انت
 جوابی: کسے نیت انت وت پشومان انت

لہنتیں لابی صفت

صفت ء وئی معناء بزانت گلاہگ، ساڑاہگ یا تو سیپ کنگ انت۔ سید گنج ء لبز بلد ہم ہمے گوش انت۔ چوناء اُسی ہمک تہر ء یا صفت ء را بُن گپ ء ابید و ہد ء پاسے بیت۔ ہمے پیم گوں صفت ء انت ہم۔ صفت بُن اصل ء کپتوک نیگ انت کہ پانگی ء اے عمل ء کن انت۔ لہنتیں لابی صفتاں دیم ء آرگ ء سر ایم فل ء وانوکیں یک پولکارے واجہ یونس فیض ء نبشتانک ء یک ٹکرے دیم ء آرگ لوٹاں کہ اے سے ماہی "اوتاک" ء اپریل، مئی جون 2018ء تا کہ دیم 180ء نبشتہ انت:

"ہما صفت کہ رون ء ساعت ء گوش انت ایشانی تہا نیکراہی ء عاجزی کہ گندگ بیت۔ بلکیں لُچی ء توازہ ء رنگ گیش انت ء چوش جز بہے ودی کنگ بونگ ء انت"۔ اے رون ء و ہداں حاصیں صورتے ء گوشگ بیت۔ ایشی ء تہا مردین ء جنین دوئیں بہر زور انت۔ لابی صفت ء را "لابی لپہ" گوشگ مناسب تریں گپے بیت اے ورسیں بالی صفت یا لپہ کہ دست کپتنگ انت تاں اے و ہد ء ایشانی بزہ واجہ صادق صبا انت ء آئی ء وئی ایم اے ء تھیسز ء واستہ اے بہر ء سر ابا زکار کتنگ۔

گوشوک: لاب ء لائی انت

جوابی: جوئے نان ء مائی انت۔

گوشوک: صفت کناں خدا را

جوابی۔ خدائے محمد ء را

گوشوک: جھی پکیر حج ۽ رواں، پہ مکہ ۽ گنجھیں درء
جوابی: گنجھیں درء، وڑیں رسول ۽ زیارت ۽

گوشوک: گندگ جن گوں عاداتاں
جوابی: بام ۽ سُہری ۽ پادا تلگ

گوشوک: بہ کن دوست ۽ وپاداری
جوابی: مدام راہ ۽ تئی چاری

گوشوک: کپوت کو کو کنت چینکاں لوٹیت
جوابی: جنک گروک جنت مرد ۽ لوٹیت

گوشوک: جی جنکاں، جی شے دستاں
جوابی: جی شے سرباسکاں سُبکیناں

گوشوک: سبزیں کپوتے بال کنت نندیت
مات آجنک ۽ کلے بندیت

گوشوک: پیریں مرد گوں ہرگ ۽
جوابی: نیلیت جنک ۽ ترگ ۽

گوشوک: جن جنوزام انت لوگ بازار انت
جوابی: مرد سرورام انت سیاہ ۽ ویران انت

گوشوک: بی بی ماں بانءِ حمکے لوٹیت
جوابی: دستءِ کہ پر کن ئے وت سرءِ لیٹیت

گوشوک: اے جنءِ جو جو در انت
جوابی: حقے ماں مردءِ سر انت

گوشوک: پوپل پندول انت بیار منی بہرء
جوابی: پردے نپادء کشت منء گوہرء

گوشوک: پرگے جناں تیابء
جوابی: ماں پیجگء ثوابء

گوشوک: دزانتء پلک انت
جوابی: ملاء ملک انت

گوشوک: لیکو دڑمباں گوری یک جگے ریس ات نہ کنت
جوابی: یک چیلکے ریس ات نہ کنت، دستء گد پندول نہ بیت

گوشوک: بدنء لوجرء کیچء ناہ
جوابی: ڈنیکو ڈنیکو، گڑء بیا

هشی صفت

انچو کہ ساری ۽ گوشگ بوتگ، صفت ۽ معناساڑا ہگ ۽ گلا ہگ انت بلے
 روحانی تناظر ۽ مذہب ۽ روحانیت ۽ سر حال ۽ بون گپ صفت ۽ بون ۽ بزنہ انت۔ اے
 هشی صفت اگاں هشی ۽ دیگی صوت یا پر بند گوشگ بہ بنت ہم شر تر انت۔ بیا، لہتیس
 چاریں۔

گوشوک: من پرے دستاں ہیچ نہ کت کارے
 جوابی: من پرے پاداں شتاں شخصے گندگ ۽

گوشوک: جمر اں سالونکی کمر بستہ
 جوابی: کیلگاں بانوری سرے گو پتہ

گوشوک: لالا من ۽ تزین ۽ مہ جن، لڈیس ۽ ریں ماں بیلہ ۽
 جوابی: اگاں لڈیس ۽ ریں ماں بیلہ ۽، سالے ۽ شش ماہ کنیں

گوشوک: پادا او منی ماہیں ماس
 کوہیں جنتر ۽ بون پان بو
 جوابی: پوراں، سرگنگ بامساری
 کیچ ۽ مکران آمین انت

حوالہ:

- 1- بلوچی ء اُلسی شاعری ء صفت: عبدالغفار ندیم، تاکدیم 46، بلوچی گیدی شاعری، تہر ء دزوشم، طاہر حکیم، اوتاک، مکران، 2019
- 2- صفت ماں بلوچی شاعری ء، یوسف عزیز گچلی، تاکدیم، 56، بلوچی گیدی تہر ء دزوشم، طاہر حکیم، اوتاک مکران، 2019
- 3- بتلگ انت سنج، ڈاکٹر فضل خالق، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 2007، تاکدیم 193
- 4- گلکار ء چکنکار، صباد شتتاری، سید ہاشمی ریفرنس لائبریری کراچی، 2015، تاکدیم، 252
- 5- گیدی شاعری ء صفت، صادق صباء، تاکدیم، 67، بلوچی گیدی شاعری تہر ء دزوشم، طاہر حکیم، اوتاک مکران، 2019
- 6- بلوچی نازینک، صفت ء سنوت ء بابت ء چمشانکے، بوہیر کلانچی، ماہتاک لبزانک حب، جولائی، 195
- 7- بلوچی صفت، محمد بخش ارمان، ماہتاک بلوچی کوئٹہ، مارچ، 1991
- 8- بلوچی شاعری ء کوہن تریں تہر (صفت، نازینک، سنوت، ہالو) پیرل شے نگری، ماہتاک لبزانک حب، جولائی، 1195

لولی

(LULL ABY)

چک ۽ واب گيجگ ۽ وهء مات وتی چک ۽ رالولی دنت۔ بازیں جاهاں پہ نہ زانت کاری (بگندے) ایشی ۽ رانا زینک ہم گو شگ بیت بلے اے نازینک ۽ چه زیات پہ لولی گو شگ ۽ گهتر انت چیا کہ نازینک یک بلائیں Term ۽ بازیں جاهاں کار بندگ بوت کنت وهدیکہ لولی یک حاصیں دزوشمے ۽ گوں ۽ پہ حاصیں وهدے ۽ واسته انت کہ اُسی شاعری (فولک) ۽ هے مستریں نشان ۽ بُن گپ انت۔ لولی پہ چکے ۽ واسته مات ۽ واہگ انت کہ زیملی شکلے ۽ الہانیت ۽۔ گوانزگ ۽ تها چک ۽ زیملی گونگے ۽ شیکینگ ۽ گوں توار ۽ همزیل کنگ ۽ لولی ۽ بستار مستر بیت۔ چک شینگ ۽ توار ۽ ردھم ۽ تها گوں ایمنی ۽ وش واب بیت۔ پہ بچک ۽ لولی ۽ واہگ دگرے ۽ پہ چنک ۽ دگر چیا کہ مئے راجی دودمان ۽ حساب ۽ آہانی کار ۽ کردار گیشیتگ انت۔ اے صنف یا بہر یا Genre کساس دنیا ۽ وڑستیں زباناں دست کپیت۔

(1)

(جنگِ واستہ)

نازی ء جنگ سزا دیں گل
 گرد ء گمبند ء جاڑیں ء
 سیاہ آپ ء تنگیں گزے
 وتی پیرک ء بُن بندیں ہندے
 گوانک ء جنت پت ء ناکواں
 بڑاتاں سومریں زنگیناں
 ناکو ء مزاریں بچاں
 تری ء پُستگاں سولیناں
 (شما) بیات ماں منی چار گل ء
 نوداں از سرین ء بستہ
 نواشے میری ہتھیار میس انت
 نواشے مور تیں جابہ نمب گیرت
 گوکاں ماں لد ء میچینگ
 بگ ء گجر و گوازینگ
 لولی ء دیاں وتی جنگ ء را

(اے لولی میسرے درگینگ ء اول سرے دیم ء آورنگ، رندے ڈیمز ء وتی کتاب ء مانگینگ، ماچہ
 ڈیمز ء کتاب ء زرتگ ء دیم ء آورنگ۔)

(۲)

(بچکء واسته)

لولی لول منی پُسگء را
 و شین و اب منی بچء را
 مُرگے جن ءے شر پوسست کن
 مُرگء پوسست من ء پکاریں
 ذِکی پادپہ جوریناں
 شستتاں پروتی و سئیء
 گوشتی پٹرء درنگی ساه
 ذِکی روگناں زردیناں
 میشی و مہگاں گوشتیناں
 روزی بات منی بچء را
 لولی لول بچء را، تو پیر بات ءے

(اے لولی ہم میسرء در گیتنگ ء اول سرء دیمء آورتگ۔ رندء ڈیمزء وتی کتاب ء مانگیتنگ، ماچہ
 ڈیمزء کتاب ء زرتگ ء دیمء آورتگ)

چکائی لیبی صوت ء پر بند

تیوگیس دنیا ء کسانیں چکائی لبزانک ء سر اشتری ء اگاں کار نہ بوتگ بلے شش سال ء بہ گرتاں پانزدہ سالی چکائی واستہ لہتیں راجاں دلجمیں پیسے ء کار کتگ۔ ہے زہگائی لبزانک ء تہا قصہاں ابید چاچ ء دومی وشکندی تراناں ابید زبان شتر انکو (Tongue Awistter) ہم گون انت چکائی ہماہانی ذہن ء کچھ لیبانی تہا یا اسکول ء گراؤنڈ ء ارزانیں ء زوت زپت بوئگی پیسے ہم وانینگ بیت۔ انچیں چاگر دے پہ چک ء سازگ بیت کہ ہے لبزانکی "ازباب" ء وشدلی ء وشکندی بنیت۔ نیم نام گیرگان ء پیروڈی ء چے ہم کار گرگ بیت۔ دنیا ء تہا اے تہر (صنف یا Geure) ء سرا شتریں کار پیٹر (PETER) ء لونا وپی (Lona Opee) نیگ انت (وکی پیڈیا)۔

نوں مئے گورا جیرہ دگر انت چیا کہ آہانی وانگ ء زبان آہانی جند نیگ انت بلے مئے اناں۔ راج ء جغرافیائی حد، سیل باز ذراج انت۔ راج ناواندگ انت ریکارڈ ء بیاریت اش، زبان ء گالوارانی جیرہ ہم وتی جاہ ء۔ اے پیم ء سینگانی وسیلہ ء رستگیں چکائی اُلسی اے تکاں مزن ارزشت انت کہ راجی میراٹے۔ چک لوگانی دیم ء لیب کن انت یاد کہ انچیں گچین کنگیں جاہے آبازیں زیملی ء شاعری لبزانی درشان ء کن انت۔ آہانی لہتیں لیب انچیں انت کہ تہنا بچک اش کنان ء لہتیں لیب انچیں انت کہ جنک اش کن انت بلے اے وڑیں لیب ہم باز انت کہ آہوری ء کن انت اش۔ ہے زیملی یا شعری درشان ء بے ساخنگی ء سادگی انچوش بے بہا انت کہ اے تہر سک باز کار ء لوٹ ء کنت۔ بندات ء اے بابت ء سید ہاشمی ء وتی کتاب ”بلوچی زبان و ادب کی

تاریخ (ایک جائزہ) ء توک ء دگوش کنائینگ بلے پدارند ء میزان میزان ء کے قدرے کاربوہان بوتگ۔ واجہ واحدشاکر، واجہ غوث بخش صابر، حکیم وفا (دگہ ہرچی کہ من شموشتگ پہلی لوٹاں) ء دو میانی کتاب دیم ء اتک انت من "بتلگ انت سنخ" ء تہایک بہرے ہے بابت ء گیشینت۔ پدا بلوچی اکیڈمی ء بالاج حمید ء کتاب "زہگانی لبزانک" ہم چھاپ بوت۔ نبشتانک و مزین حسابے ء نویسگ بوت انت واجہ صبا دشتیاری گوشتیت:

"بلوچی کلچر ء ربیدگ ء تہازہگانی لیب ہمنکر بے شمار انت کہ اگاں ایوک ء ہے میکس سرگپ ء بُن گپ زیرگ بہ بیت گڑاپہ ایشی ء تک پہناتاں گیشینگ ء کتابانی کتاب پکار بنت" - 1

آکے ساری ترے اے گپ ء ہم گوشتیت کہ ایشانی تہا انچیں گال کار مرز بنت کہ شعر انت یازیمیر ء آہنگ دار انت۔ ہے وڑے "بتلگ انت سنخ" ء تہا چوش گوشتگ بوتگ۔ "سکلیں کسانیں بحرانی تہا چہ رتچ ء چکاریں اے سکلیں کسانیں چار بندی مستریا کستریں نظم انت کہ برے برے آہانی تہا انچیں لبزانک انت کہ معنا ہم نہ دار انت۔ انچو گندگ ء کیت کہ اے بس Rhythm ء بروبرکنگ ء ہاترا گوشتگ بوتگ انت" - 2

اے وڑیں صوتانی تہا ہرچ وڑیں گپ درانگاگ بیت۔ لہتے ادب ء اخلاق ء حد ء سیمسرانی تہا انت ء بازیں چہ چاگردی کیلواں کپنتگین انت: "بازینانی تہا اخلاقی درس ء سبق ہم مان بلے بازیں جاگہاں چہ اخلاق ء کپنتگیں بند ہم کانت" - 3
انچو کہ من ساری ء نبشتگ ات اے پچکانی صوتانی بابت ء اولی شرتریں دگوش سید ہاشمی ء بوتگ۔ آئی ء ایشان ء "لیب لچہ" یالیب صوت گوشتگ۔ آگوشتیت:

"چونکہ یہ ایک روایتی چیز ہے اس لئے اسکو بلوچی دود و ربیدگ یعنی کلچر سے خاص واسطہ ہے۔ بچے جو مختلف کھیل کھیلتے ہیں ان میں کچھ کھیل ایسے ہوتے ہیں

کہ اُن میں بچے اظہارِ نیت کیلئے کچھ، مستحج یا مقفی بول ادا کرتے ہیں جن کو ان کھیلوں کے ساتھ متعلق ہونے کے علاوہ بلوچی روایات سے بھی علاقہ ہے۔" 4-

ہورء شترز کیں
منی شاتل سنٹکیں

ہورء گوار کیں

منی شاتل چار کیں

ہورء گزند کیں

منی شاتل کند کیں

ہورء ہار کتگ

منی شاتل ء بال کتگ

شاتل بال مہ کن

مات ء وار مہ کن

ماسی ء سے جن

دار ء آنت

ساد ء سر کپیں

تیاب ء ایر کپیں

بو حیگے زریں

ناکو شنگریں

زراں گوں کنیں

کید ء کنڈی ء

سیر ء مارؤیں

ہالوئے جنیں

منی بزات شتگ شکارء
 بے تیرء بے کمانء
 بے اسپء بے لگامء
 جنت اش چمے ڈگارء
 جنکائی سپائیں گیوارء
 رکتء دپان ءے چکیت
 مرواردان ءے تڑگیت

منی بزات ءے جے گیت
 جن ءے جتے گیت
 روئیں کلاتء
 گندیت جنکے
 نام ءے ملک انت
 چنکے چنا گیت
 چنکے وت وارت
 چنکے جن ءے دنت
 جن ءے بی بی کنت
 وت ءے واجہ کنت
 من ءے مولد کنت

حوالہ:

۱۔ گلکار، چکنکار، صباد شستاری، سید ہاشمی ریفرنس کتابجاہ، 2015، تاکدیم، 278

۲۔ بتلگ انت سنج، ڈاکٹر فضل خالق، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 2007، تاکدیم، 236

۳۔ پدائیش

۴۔ بلوچی زبان و ادب کی تاریخ (ایک جائزہ) سید ہاشمی، سید ہاشمی اکیڈمی کراچی

1986 تاکدیم، 102

نازینک

نازینک گیدی سوتانی بنکی بہرے ء ایشی ء بازیں بہرے تہر انت۔

"نازینک بوت کنت کہ بندات ء یک جتائیں تہرے نہ بوتگ بلے مروچی

یک جتائیں تہرے ء رنگ ء گندگ بوتگ ء انت ء بلوچانی بازیں ہند ء دمگاں یک

جتائیں تہرے ء دروشم ء درشانگ بوتگ ء انت ء یک حدے ء رواج ہم گپتگ"۔ 1

واجہ سید ہاشمی ء انچو کہ آئی ء نام مزن انت، آئی خدمتانی لڑ مزن انت۔ انچو

آئی کارانی بستار ء بالاد ہم ہمنکہ مزن انت، نازینک ء بابت ء آگو شیت کہ

"یہ لفظ نازینک" ہے اور "نازینگ" سے مشتق ہے۔ نازینگ کے معنی

حمد، وصف، ستائش ہیں لیکن اسکا مطلب یہ ہر گز نہیں کہ ان دونوں

کے معنی ایک ہی ہیں کیونکہ اب "نازینگ" و "نازینک" مختلف

صورتوں اور معنوں میں بھی مستعمل ہیں حالانکہ بنیادی طور پر دونوں

ہم معنی ہیں۔۔۔۔۔ "نازینک" اس نظم کو کہتے ہیں جو دلہا یا دلہن کے

وصف میں کہی جائے "نازینک" اور "ہالو" میں فرق ضرور ہے مگر

دونوں خوشی کے موقع پر گائے جاتے ہیں۔۔۔۔۔ "اسی طرح بچے

کو بہلانے یا سلانے کیلئے جو بھی مترنم چیز گائی جائے وہ بھی "نازینگ"

ہے یا در ہے کہ یہ "نازینک" (نا۔ رے۔ نک) یہاں مصدر ہے۔

اسکو غلطی سے نازینک نہ سمجھا جائے۔۔۔۔۔ "نازینگ" پر اس منظوم

کو ترنم کے ساتھ گانے کو کہتے ہیں جو کسی کی تعریف، نعت اور ستائش

کے بارے میں ہو مثلاً نعت، مفقبت یا قصیدے کے گانے کو بھی

"نازینگ" کہتے ہیں۔"۔ (۲)

نازینک چوناہا سالونک ۽ بانور ۽ نازینگ ۽ واستہ کار مرز بیت بلے اے تہنا
سالونک ۽ بانور ۽ بندوک نہ انت ۽ ایشی شہار دراج ترانت۔

"ماہے سر پدباں کہ نازینک تہنا پہ سالونک ۽ بانور ۽ توسیپ ۽ ستا ۽ رنگ ۽
شری ۽ گوشگ نہ بیت بلکیں زندہ اے دگہ تک ۽ پڑاں سیادی داروکیں مردمانی واستہ
ہم گوشگ بیت ۽ پہوش ۽ شاکامی ہم جنگ بیت"۔ (۳)

بازیں مردمانی گوشگ انت نازینک گوں گیدی صوت ۽ ہمگر نچیں تہرے
بلے شاعری ۽ گیش گوں ساز ۽ زمیل ۽ ہمگر نچ انت۔

"بلے گوں ہورت چاری تپاسگ ۽ ہے آسر دیم ۽ اتلگ کہ شاعری ۽
تہرے نہ انت بلکیں بلوچی ساز ۽ زمیل (سنگیت) ۽ ترز ۽ سُر (دہن) انت"۔ (۴)

نوں اے جست دیم ۽ کیت کہ گڈانا نازینک ابید ساز ۽ جنگ نہ بیت زاناں؟
چوش نہ انت۔ بلکیں ابید ساز ۽ ہم گوشگ بیت ۽ پدا پریشی ۽ وهد ۽ قید ۽ پابندی الم نہ
انت۔ کسے شپ ۽ نیم ۽ یانیمروچ ۽ ٹاک ۽ کجام ہم وهدے نازینکے الہان کنت بلے
بے گوشوک ۽ کیفیت انت۔

پچی ۽ گوشگ اومنی ماتنی
اومنی ماتنی من ۽ سے براں نازین
یکبرے شاگیں گوازنزگ ۽ نازیں
دومی برے دانچوپ ۽ سرا نازین
سیسی برے بانور ۽ کش ۽ نازین (۵)

باہد ہمیش انت کہ چارمی برے قبر ۽ کسارت ۽ نامے بہ داتیں کہ مئے بلوچی ۽
انچوش ہم بوتگ چو کہ قمبر ۽ دگہ مردم۔

"مانازیکان دو بہرہاں بہرگت کنیں۔ اولی بہر آئی نیاز مندیں مات، خاص پہ نیکانی واب گیجگ آہان آ نازین انت۔ اے بہر لیلویا لولی گوش آنت نازیکانی دومی تہر تہا لاڑکیں گوہار وتی تنگویں بزاتاں، دلسریں کاڑ وتی لددنیں جو داں آ سیر آ شادہانی و ہداں کس آ آریز مرادیگیں سالونک آ بانوراں نازین انت کہ ایشانی تہا نازیکانی لاڈو آ ہالوانی بہر کابنت۔ نازینگ ہم چو لیلو، ہالو آ لاڈو آ رنگ آ نازینگ آ یک بہرے کہ ایشی آ تہا گوہار وتی بزاتاں، جن وتی مرداں آ ایشاں ابید اولاک آ دگہ چیز ہم نازینگ بنت۔ ایش ہمانازینگ انت کہ تہنائی آ و ہد آ گیشتر جنیں آدم و ہدے کہ دل اش اومان کنت تہ بے ساز آ جوانی آ گوش آنت اش"۔ 6

اے پیم آ بوہیر کلانچی آ ابید جوانی آ، ابید ساز آ نازینگ آ گپ جتگ بلے آئی چہ ڈرستیں مستریں نازینگ آ راصنف (Genre) آے گوشگ آنت۔ و ہدے کہ لولی، ہالو، لاڈو آ دومی نازینگ آ Subgenre یا کستریں بہر گوشگ آنت۔ نازینگ آ را و ہدے معنائی حساب آ چارے گڈاموتک آ تہا ہم آئی آ بون گپ ر سیت بلے واجہ عطا شاد آ اے گپ:

"بلوچی گیدی صوتاں باز چشیں ہم ہست انت کہ پہ معنا چارے تہ دومی تہرے دار آنت۔ بام آ ذیل آ طرز آ گندے تہ دومی تہرے آ آنت چش کہ باز لیکو آ گال گوں صوت آ ہوار آنت ڈیہی آ زہیر ونک آ یا موتک آ اسی پسندے مئے وس آ چہی نہ انت، ہمیشا چشیں و ہد آ مادیستہ کہ گال زیات کجام تہرے گوں ہوار آنت آ آئی بام آ ذیل آ گچین کجام آنت"۔ (7)

اے وڑا بازیں واجہ کار آ دوستانی حوالہ آ گوں نازینگ آ ایک کسانیں گیشواری آ ماہرگ آ جہد کتگ۔ سو بین بوتگاں یا بے سوب، وانوک گہتر زانت بلے نوں نازینگکی لہنتیں پر بند پہ درور بیا کہ چاریں۔

درور (۱)

جانگ پہ تنوب رو دینتگ
 پاسان شکل ۽ شیر داتگ
 سہباں مستگ ۽ گوئی ناہ
 نیمروچاں پنیر ہو نکیس
 بیگاہاں تیتتیں حلوہ

جانگ نہ وارت سہرواں
 کولو اہی جو اں تزندیناں
 کوگ ۽ وار تگیں گندیماں
 انچو جانی ۽ چم زڈانت

(چو) آسکانی خماریں چم انت
 انچو جانی ۽ بروان انت

(چو) ریکی وپتگیں سیہ مار انت
 انچو جانی ۽ پونز بڑزانت

(چو) نا کوگ ۽ شپیں کاٹار انت
 انچو جانی ۽ دپ اُردانت

(چو) گوری بستگیں دکانے
 انچو جانی ۽ دنتان انت

(چو) اچک ۽ کنچت ۽ بادام انت
 انچو جانی ۽ ملگور انت

(چو) جانیءِ دیم گردانت
 (چو) کوری وانگے چار سر یگیں
 انچو جانیءِ گیوارانت
 (چو) کیچءِ مکرانءِ راہ انت
 میرے بنیت منی ذاماتی
 ہیت جنگ آہنیں کوش دریت
 مالءِ چو جوءِ جوہان کنت
 سُہرءِ چہ کروچءِ ہوشءِ
 مجھے چہ خراساں بیاریت
 ہوشے زربہ بیت ہوشے سُہر
 ہوشے مشکتی مرورد
 مرورد گسد جلاب انت
 سے سد مولد انت کارانی
 سے سد روڈک انت سرموشیں
 سے سد قدح انت آپواریں
 سے سد جوگن انت ڈریپءِ دراپ
 سے سد ہنسگ انت بٹ کشتیں
 (انگت) راضیگ نہ بیت لالءِ مات
 لوٹیت دیولی گامیشاں
 (کہ) گامیش منءِ شیرءِ دات
 شیرءِ روغنئے رودین انت

دیمے پچ کن انت اچکء پل
دیمے پچ گت انت اچکء پل

درور (۲)

مل کہ ترانگاں نامیننگ
تی آستینک مانگاں شنکیننگ
بازیں گردگاں کوہ یگاں
تی کوپگ میر کی ء مُشت ء
سر پچگ سگار ء ہند ء
دل بند اسپر ء پلین ء
منی بچگ ء بچک لوٹ انت
زحم ء شجگ ء آماج ء
جی ء کپگ ء میدان ء
بچگ مان بگ ء کار ء انت
کار ء دنزے ماں گلگان انت
گلگان ء دیں برواناں
پادے ماں ہرن لیب انت
دستے گوں شت ء بازی انت
ماشان کثیت سبزیناں
پر ماشاں کہیر لمبیناں

ماکاں کرپڈ آنک دانیناں
 سہرواں کہیر ہوشیناں
 کرپاساں پکیر پوشیناں

حوالہ جات:

- (۱) گیدی شاعری ء نازینک، شریف شہوار، اوتاک مکران شمارہ دو، تاکدیم، 132
 (۲) بلوچی زبان و ادب کی تاریخ (ایک جائزہ)، سید ہاشمی، سید ہاشمی اکیڈمی کراچی، تاکدیم، 199-

120

(۳) درج فقیر شادم درج، تاکدیم، 224

(۴) پد اہمیش

(۵) بلوچی نازینک صفت، صوت، ء بابت ء چمشانکے، بوہیر کلانچی، بلوچی گیدی شاعری
 تہر ء دزوشم) رد ء بند طاہر حکیم، اوتاک مکران، تاکدیم، 87

(۶) پد اہمیش

(۷) درین عطا شاد / عین سلام، بلوچ اکیڈمی کوئٹہ، 2001، تاکدیم، 7

ہالو

ہالو نازینک ء تہرے کہ اے ہم سیر ء شادہانی و ہد ء گو شگ بیت۔ ایشی ء تہا ہر بند ء ہالو ء لبز آرگ بیت۔

"شادی بیاہ کے موقعوں پر گایا جانے والا یہ گیت بھی صوت ہی کی ایک قسم ہے۔ لاڈو کے برعکس "ہالو ہلو" کی مسلسل تکرار اسکی خصوصیت ہے" (۱)

سور ء عار و سانی و ہد ء سالونک ء بانور ء ستا ء نازینگ ء نازینک ء بازیں تہرانی تہا ہالو ہم ہو ار انت، ہالو ء بابت ء سید ہاشمی نبشتہ کنت:

"نازینک" اس نظم کو کہتے ہیں جو دلہا یا دلہن کے، وصف و ثنا میں کہتی جائے۔ یہ اُن گھریلو شادی بیاہ کے گیتوں کی فہرست میں آتا ہے جو روایتی طور پر کسی قوم میں باقی رہتی ہیں۔ اس سلسلے میں "ہالو" بھی آتا ہے۔ چونکہ ان میں شعری ادب کا حصہ محدود ہے اور اکثر وہی گیت، سنوت وغیرہ یہاں بھی استعمال ہوتے ہیں۔ اس لیے ہم اسکی تفصیل میں نہیں جاتے البتہ تناظرور کہیں گے کہ نازینک اور ہالو میں فرق ضرور ہے مگر دونوں خوشی کے موقع پر گائے جاتے ہیں۔

نازینک اور ہالو گانے والی مخصوص عورتیں ہوتی ہیں۔ یا تو وہی گیت یعنی سنوت جیسے اشعار پڑھتی ہیں، نہیں تو وہ کسی بھی حماسی نظم کو لے کر بالترتیب اسکو شروع سے آخر تک "نازینک" یا "ہالو" کے ادب اور سُر میں گاتی ہیں" (۲)

ہالو ء چہ اے دگہ نازینکاں ہما چیز جتا کنت آ ایشی ء اندری مارشت انت۔ فقیر

شاد ء ورج ء تہا نبشتہ انت:

ہے ڈول ء ہالو ہم شاعری تہرے۔ اگاں ہورت چاری بہ کن ءے ہالو
چونازینک ء لیلو ء وژانازینک ایت بلے ایشی اندری حیال ء مارشت چہ آدگہ تہرانی
حیال ء لیکہاں باز پرک ء دگری دارنت۔ ہے حیال درشان کنگ ء فرق انت کہ
ایشی ء راجہ آدگہ تہراں جڈا کنت"۔ (۳)

سورء درگت ء ہالو ء گوشگ ء حاصیں و ہد ء پاس مقرر نہ انت:

"چوناء دان شپک ء ساپ کنگ ء بگرتان چوک ء پداوژکی، ء پداحتی بند
اے کٹیں و ہد ء پاساں "ہالو" جنگ بیت۔ نکاح ء شپ ء و ہدے سالونک تحت ء کیت
ہم ہالو جنگ بیت۔ دومی سہب ء و ہدے مبارکبادی بیت۔ ہم سرگوپ ہالو
جنت۔" (۴)

گیدی صوتانی درستیں تہرانی وژانازینک ء ہالوں ہم سورء درستیں دود ء
رماں ہوار بلوچ ء راجی دود ء ر بید گانی شوندری بیت:

"ہالوانی توک ء بانور ء سالونک ء دست ء پادانی حتی، بچاری، کورگ، سرء
گوپک، نشانگ جنگی، تحت ء روگ، پچ ء پوشاک، سہت ء زیور، زرشان ء سورء
سرجمیں ر بید گانی شوندری ء بیان ہست انت" (۵)

ایشی ء تچک ء گیشیتگیں دروشم ء فارمے نیست بلے گیشتر کسانیں بحرانی تہا
گوشگ بیت ء جوز گانی درانگاز نرم نرم ء شدت ء نیمگار و انت۔

"اے ہم چو آدگہ تہرانی وژا کسانیں بحرانی تہا بیت۔ ایشی ء راگوں چاپ ء
جوابی ء جن انت۔ بزاں ہر ہما ساعت ء کہ وٹی وتی بُرزی سند ء (Peak) ء ر
سیت، ہالو وتی دروشم ء پیش داریت۔" (۶)

ہالو ء گوشگ ء و ہد ء ساز ء دگہ ازبابے نہ لوٹیت۔ گشندہ یک گالے گوشیت
ء آئی ء ہمراہ دومی گال ء ہالو ء لبز ء گوں پسودینت۔

"بازیں و ہداں کہ ساز دست ء نیت گڈا ہلو بے ساز ء ہم گوشگ بیت۔ ہالو
 ء بازیں مردم یکیں و ہد ء بہر زیر انت۔ ہالو اے پیم ء گوشگ بیت کہ یک
 گوشند ہے ہالو ء یک گالے گوشیت ء بازیں مردین یا جنین یک ہندے ء ہم توری ء
 "ہلو ہالو و شیں ہلو بات "بابی ہالو ہلو کن ات سالونک نواب انت، من گل ء
 چناں، گوش انت۔" (۷)

ہالو ء صوتانی گوشوگ گیشتر جنین بنت، آئی جو ابی ہم جنین بنت۔
 "ہلو ہالو" کی شاعری بھی عورتیں ہیں اور گانے والیاں بھی۔ اے رقص
 کے ردھم کے ساتھ ہم آہنگ ہوتی ہے" (۸)

ہالوانی تہا سالونک ء سلامتی ء واستہ نیک دعائی ء آہاں پیر ء سلام ء برگ ء
 بنگپ ہم الماکیت انت کہ بلوچی شرک ء پالانی یک بہرے۔
 "ستک ء یقین ماں ہالوانی تہا شریں وڑے ء پدرا انت کہ سالونک پیر ء سلام ء
 الم بہ روت" (۹)

اے پیم ء گورے وڑستیں حوالہاں کہ مستند انت "ہالو" ء بابت ء یک
 وڑوشمے الم ء ٹہیت۔ ایشی بندات ء آسر ہم درا بنت۔ و ہد ء پاس ہم گیش انت، سر
 حال ء ہن گپ ہم دیم ء کاینت۔ نوں گہتر ہمیش بیت کہ ہالو ء جند ء دروراں دیم ء
 بیاراں۔

ہلو ہالو کن ات مئے دیدگ ء را
 جنکاں زوت کن ات زوزو بیات
 شمے منت ء زاری گوں کج ء انت
 کج ء منت ء زاری گوں خدائیں

کجاء و جگریں کو ٹوہ شہر
 کجاء لائق نہ انت چیٹء متر اسی
 کجاء لائق آسندھء زر سگیں تان
 سرے نان پنگء پوزونگء انت
 نجس زہر انتء ہم نانے نہ وار تگ
 الاہین جوڑمہ کرتیں تئی بُتء را
 بیارات لوڑیاں گنڈ گشتیگناں
 بیارات گوالگاں موری دپیناں
 بیارات چاکرء نوکیں مئیء
 بہ کنیل ات آرتاں سے سد منیناں
 بیارات لیڑواں ڈبگ سریناں
 بیارات "زردو"ء پلپلئیں مہارء
 نہ جکیت "زردو" ماں پلکیں ڈگارء
 نہ جکیت بی بیء سہتاں پر و شیت
 شتاتالاں کن ات کیس چادرانء
 بیارات ڈاچیاں دور منزلیناں
 ہما دور منزلء گیا باں چریناں
 ترا یک بلکہے دیریں برینے
 چہ کوہاں "اسپیت سنٹ"ء شگ کنینے
 ہلوہالو کن ات مئے دیدگء را
 مراد باز آنت کہ سالونک پہ مراد بات

ہلو ہالو کن ات میر ء منی ء
 اول یات کناں نام ء خدا را
 دوم پیغمبرانی تاجدار ء
 وتی میر ء براں پیر ء سلماں
 جڑے چه گرد گیس بگ ء بیارات
 سرے پہ کچک ء سنیللی سمبہین ات
 گورے آ محبگی کچکاں کما ات
 گلاب شودے کن ات پیش ء گوہاراں
 گلاب ء چندناں جانے بہ شود ات
 شمار شان کن ات بچ ء طلاہ رتیج
 منی سالونک چه آپ ء در اتلگ
 گوشے شہزادگی بچے پر اتلگ
 پری آل تیک جت ء نام ء حد اکت
 منی سالونک ترانام ء حد ابات

حوالہ جات

(۱) درین، عطا شاد / عین سلام، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، تاکدیم 63

(۲) بلوچی زبان و ادب کی تاریخ (ایک جائزہ) سید ہاشمی، سید ریفرنس لائبریری، 1986، تاکدیم

119

(۳) درج، فقیر شاد، زبان شنکار بحرین، اکتوبر، 2017، تاکدیم، 331

(۴) کوئٹہ بلوچی شاعری (ہینچ و دیروئی)، عبدالصبور بلوچ، ہائر ایجوکیشن کمیشن اسلام آباد،

2006، تاکدیم 10

(۵) درج، فقیر شاد، زبان شنکار بحرین، اکتوبر، 2017، تاکدیم، 331

(۶) بتلگ انت سنخ، ڈاکٹر فضل خالق، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 2007، تاکدیم، 74

(۷) گلکار و چکن کار، صباد شتیاری، سید ریفرنس لائبریری، 2015، تاکدیم، 260

(۸) مختصر تاریخ زبان و ادب، بلوچی شاہ محمد مری، مقتدرہ قومی زبان پاکستان، 2009، تاکدیم،

51

(۹) گیدی شاعری و تہر ہالو، وحید چاکر، اوتاک مکران، (شمارہ دو) اپریل تا جون، 2018،

تاکدیم، 173

لاڈوک

اے پے وشئیء حاترادرشان بوہوکیں تہرے کہ لاڈو، لے لڑو، لے لاڈو، لے لاڈو، لے لڑو، لے لاڈو۔
 لڑو، دگہ ہے وڑیں ہم ردھمیں لبزیاں گوں جتا جتا میں ردء بنداں گوشتگ بیت۔
 اے گیشتر عاروسی مراگاہانی نہ شموٹگی تہرے کہ منگیر، پپٹراں گوں جو ابیانی چاپء
 آہنگء گوشتگ بیت۔ ایٹی تہا مہرء دوستیء جبراں ابید Targeted مردم آبانور
 بیت یا سالونک گلاگ ءء نازینگ بیت۔ اے گوں سازء ہم درشانگ بیت۔ سروء
 دمبورہ ایٹی نزیکیں ہمبند آنت کہ گیشتریں وہداں ایٹی ہمراہ داری کن آنت۔ کسآس
 اے تیوگیں بلوچستانء پسند کنگ بیت۔ ستر کہ ہے لاڈو یا لیلٹو یا لاڈو لے لڑے ء لبز
 معنائے نہ دار آنت بلے مراگاہانی وہداں ایٹانی معنا شریء ء گیش آنت۔ ہے لبزء
 تکرارء ایٹیء نام گیشینگ بوتگ کہ جتا جتا میں کارانی تہا گوشتگ بیت۔ بازیں جاہاں
 ایٹیء رالاڈو یا لاڈوگ ہم گوشتگ بیت۔ ایٹیء بنگپ گوں صوتء نزیک آنت۔ بلے
 صوت وت جتاء نامدار تریں صنفے۔ اے بابتء واجہ سید ہاشمیء دلگوش کرزیں گپء
 بہ وان ات کہ آئیء وتی کتاب بلوچی زبان و ادب کی تاریخ (ایک جائزہ) ء
 تاکہ ایم 119ء 120ء نبشتگ۔

"کچھ لوگوں نے "لاڈو" کی بھی عجب تاویل کی ہے اور گویا ہر ایک کی یہی
 کوشش رہی کہ اسکو ایک علیحدہ صنف، سخن یا صنفِ موسیقی قرار دے۔
 حالانکہ جیسا کہ نام سے ظاہر ہے "لاڈو، لاڈو، لے لڑی یا لے لاڈو،" تو محض
 ایک مصرعہ کے اوزان کی خاطر کہا جاتا ہے۔ یہ سب ایک ہی چیز "لاڈو" ہیں
 جو مختلف، علاقوں میں مختلف لہجوں کی وجہ سے یہ اشکال پاگئے ہیں۔ یہ اُن

عربی بحور کی طرح ہیں جو ہر قسم کے "صوت، گیت وغیرہ کے ساتھ ہم آہنگی کی خاطر کہے جاتے ہیں۔ اگر ہم اُن کو ایک صنفِ موسیقی کا نام دیں تو پھر ہم کو عربی بحور کو "بحور" کی بجائے کوئی اور نام دے کر کوئی ایک صنفِ سخن یا صنفِ موسیقی کہیں وگرنہ جس طرح عربی اوزان بحور کا یہ بحر "مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیل" ہے بالکل اسی وزن اور بحر میں "لڑے لڑے لڑے لڑے لڑے گو" ہے اور اس کا استعمال بھی عام ہے۔"

دلِ پشومانِ انت

لیلڑو لالڑو۔۔۔ لیلڑو لالڑو

اچِ وتی کاراں، دلِ پشومانِ انت

کے جتہ تیرے، کے جتہ تیرے

مئے دلِ ءِ چونیں، آسِ ءِ انگیرے

اچِ وتی کاراں دلِ پشومانِ انت

لیلڑو لالڑو۔۔۔ لیلڑو لالڑو

پلگدیں شاری، پلگدیں شاری

مافقیراں تئی رہسرِ ءِ چاری

اچِ وتی کاراں دلِ پشومانِ انت

لیلڑو لالڑو۔۔۔ لیلڑو لالڑو

تو کدی کدے، تو کدی کدے
 تومنی جان ۽ ساہ ۽ اروائے
 آج وتی کاراں دل پشومان انت
 لیٹو لاٹو۔۔۔ لیٹو لاٹو

ماں شپ ۽ پاساں، ماں شپ ۽ پاساں
 گیل کتہ چندی ماہکاں تاساں
 آج وتی کاراں دل پشومان انت
 لیٹو لاٹو۔۔۔ لیٹو لاٹو

عاشقی کاراں، عاشقی کاراں
 بے غمی ۽ گوں ہر غم ۽ ماراں
 آج وتی کاراں دل پشومان انت
 لیٹو لاٹو۔۔۔ لیٹو لاٹو

لاڑے لڑے گو، لاڑے لڑے گو
 بیامنی گل ء لال، گل ء گندگ ء بیامنی
 مچ ء بُن ء حُور
 اچ من مہ بو دور
 لاڑے لڑے گو لاڑے لڑے گو
 بیامنی گل ء لال گل ء گندگ ء بیامنی
 کش کن گُشان ء
 شنگ مہپران ء
 لاڑے لڑے گو لاڑے لڑے گو
 بیامنی گل ء لال، گل ء گندگ ء بیامنی
 وش انت تئی، ہنکیں
 سر منی ہنکیں
 لاڑے لڑے گو لاڑے لڑے گو
 بیامنی گل ء لال گل ء گندگ ء بیامنی
 مسکیں ڈگاراں
 پہ تو وداراں
 لاڑے لڑے گو لاڑے لڑے گو
 بیامنی گل ء لال گل ء گندگ ء بیامنی

زہیرِ یگ

واجہ سید ہاشمی وتی کتاب بلوچی زبان ء ادب کی تاریخ (ایک جائزہ) ء تاکدیم 108 ء تہانویسیت: "یہ بات بھی ناقابل تردید ہے کہ زہیرِ یگ سننے اور سمجھنے والے کی آنکھ اگر نہ روئیں تو دل ہر حالت میں روتا ہے"۔ ہے زہیرِ یگ ء بنیادی کارانت کہ واجہ سید ء گیٹینگ۔ چوناء زہیرِ وک ء رازہیرِ یگ، زہیرِ ونک، زہیرِ وک، زہیرِ وگ ء زہیرِ کو ء ابید زہیری ہم گوش آنت۔ ایشی معنا زہیرِ کنگ، یات کنگ، حیال ء کپگ، ترانگ ء کپگ، گیر آرگ آنت کہ یات ء کپتگ مردم ء گوش آنت کہ سک زہیرِ آنت۔

زہیرِ یگ یات ء کپگ ء عمل ء رازِ یملی ء ضعیفیں لبز اں گوں رد ء بند دیگ کہ آئی تہادل ء ہل ء جوش درابہ بنت۔ ہما شاعری ء گوش آنت۔

"زہیرِ وک ء لبز سادگ بنت ء طرز دردناک بیت۔ جنوک ایشی ء انچیں وڑے ء جنت کہ اشکنوکانی دل ء پاپار چست بیت ء آ بے کساس ء بے وت ء سز ماد بنت۔" (۱)

اے الم نہ انت کہ زہیرِ گ ایوک ء پہ مہلنج ء جتائی ء گوشگ بہ بیت بلکیں ہما دوستین ء واستہ گوشگ بیت کہ گوں آئی ء مز نیں ہم گز نیچی ء نژیکی ء بہ بیت۔ مات چک، بزات، گوہار، دز برادر، دز گوہار ء چہ اے دزستاں ابید ڈیہہ ء وطن ء حاترا ہم گوشگ بیت۔

زہیرِ یگ ء مردین ء جنین دونیں جن آنت بز اں انچو کہ مردین ء زہیرِ بیت۔ ہے ڈول ء جنین ء ہم زہیرِ بیت۔ جنینانی زہیرِ یگ باز پُر درد ء پُر اثر بنت ء آہانی تہا۔ جنینی واہگ ء لوٹانی سرازور بیت و ہدیکہ مردینی زہیرِ یگ ء مردینی واہگ ء

لوٹانی گپ بیت۔ جنتر ہش ء توار ء زمیر ء زالبول ء سوز ء چکاریں توار زہیر گپ ء را
گیش تورناک کنت ء مردم ء چم آپلو بونگ ء ہچ دیر نہ کن انت۔ ہمے پیم جنین کہ پہ
گد دوچی ء ہور نندا انت ء رُچک بنت گدا ہمے وداں یک جنینے ء رادومی جنینے ء سکین
گو نکیں پیشکو نڈگے ہم ارساں دزدی گوارین انت، وش گٹی پدا آس ء جمبور کنگ ء
عمل ء گشاد تر کنت۔ بزاں ایشی بُن گپ انچو کہ سوز ء سوزمان ء سرا انت ہمے پیم ایشی
وش گٹی در شان ہم گوں سوز ء سوزمان بیت۔

واجه سید ہاشمی ء غنی پرواز دوئیں ایشی ء را صوت ء کو نہیں شکل گوشگ۔ باز
جاہاں ایشی ء را گوں لئیکو ء موتک ء ہوار یا نر یکیں چیزے گوشگ بوتگ بلے اگاں
ہورت چارگ بہ بیت گدا اُلسی شاعری ء ہمک تہر ء واستہ وتی ودا ء بُن گپ ہست
انت۔ گوشوک ء رہند ء گو م، جاگہ ء تب ہست انت، زمیری از باب یا زمیری تہر ء
در شان ہم ہست انت۔ لئیکو ء کئے گوشیت؟ کجا گوشیت؟ کدی گوشیت؟ ہورت بہ
چار گداوت گیشیت۔ ہمے پیم ء موتک انت بزاں کئے، کجا، کدی گوشیت ایش وت
ایشانی صنفی گیش ء گیوار بیت۔

"زہیر گپ کو الفاظ سے زیادہ سُر سے تعلق ہے۔ بلوچی موسیقی میں اس
زہیر گپ کو بلند ترین مقام حاصل ہے۔ بلوچی میں یہ شاید واحد صنف موسیقی ہے جو
مکمل طور پر "سارے گاما" میں مفید ہے اور "سرگم" پر متعین ہیں اور (۱) اشرف
درائی (۲) بیگی (۳) سرحدی وغیرہ اقسام پر مشتمل ہے جن میں سے ہر ایک کے
سرگم دوسرے سے مختلف ہیں۔" (۲)

زہیر گپ ء گوشگ ء وتی ودا ء پاس انت بلے بازیں گشندہ شعر ء صوتانی
گوشگ ء ودا ء نیام ء ہم الہان کن انت۔

"بلوچی عام کلاسیکی گوئے اپنے کسی بھی گائین میں "زہیر یگ" بھی شامل

کر سکتے ہیں اور اسی طرح زہیر یگ بالکل علیحدہ اکیلا بھی گایا جاسکتا ہے"۔ (۳)

زہیر یگ ء پہلوان الہان کن انت ء مکران ء پہلوانانی اے دلدو ستیں صنفے ء

ایشی گوشوک ہم باز انت۔ واجہ سید ہاشمی ء ملا بہادر عومر زئی ء ملا حسن ء پہ وتی چُکّانی

رپتتاں گوشتگیں زہیر یگ باز ساڑتگ انت بلے نوکیں دور ء واجہ کریم دشتی ء زہیر یگ

نوکیں دروشمے ء دیم ء آور تگ ات ء بازینے ہمے تجربہ ء رند گیری ء کنان انت۔

گڈسرا، پہلوان مزار ابراہیم ء وتی یک گند ء نندے ء گوں من ء گوشت کہ

شانزدہ ٹاٹ پہ بلوچی زہیر یگ ء چوش آنت

(۱) جنوزامی، (۲) قبلہی (۳) میدی (۴) زِر کتگی (۵) رودباری (۶) بشکردی

(۷) کچی سُرنا (۸) یک ڈکت (۹) گھنک ء زہیر یگ (۱۰) نیام ء زہیر یگ (۱۱) سلات ء

زہیر یگ (۱۲) گردی (۱۳) ٹٹ (۱۴) مان تو (۱۵) گور بام ء زہیر یگ (۱۶) اشرف ء

ڈرا (۴)

نے شدیگاں ء نے کہ تئیگاں

زہیر، بی دستی گدء گتّاں

نے کوہ دار آنت، نے گلیں دیوال

داشتگ من ء حکماں بادشاہ ییگاں

دست منی جیلان آنت دو کبلیناں

جیلاں اگاں سنداں، زمزیل من ء داراں

من وتی کمباری نہ شا سستگ

جُتک ء یک ٹالے چیلک ء داشتگ

راہ اگاں بستگ لنجیں دریا ء
 تو وت ء بالی بانزلاں پر کن
 من گزپتار اں بیا من ء درکن
 بزگیں حا کے مرچی جنجال انت
 چم ء وت گندے، اے منی حال انت

مرچی منی دوست ء شور جنگ راہی
 وردوں چہ ایمان ء قضا بیتگ
 نرمکیں دیم ء لیمرگ زرتگ
 شپیگیں پونزے زردی ء شاننگ
 واب منی بھنگی دیدگاں ربتگ
 زاناں منی وشیں عیش نہ وش بیتگ
 نیم سری دردے ماں سرے کپتگ
 لوٹیت وتی دوست ء کیسگ ء مسکاں
 بیا، زر کوش تو چینگورے کائے
 کوش ء گوں بانوری وناں میناں
 زر شمال ء گوں مہلب ء مسکاں
 بواش چہ دوستیگ ء گداں گون انت
 گوٹرو ء پشت ء شادہے زرتگ
 دوست چمے سارسنگ ء بہ سر گوٹنگ
 میتگ ء بُرے مرد گچینی مان

پر منی چٹاں دڑست پُلڑ ء لاساں
 کہ دڑست سہاتی سر رپنگیں لڈاں
 مٹ نہ بنت منی دوستیک ء چوٹانی
 ہے یکین من ء مالک ء دات

حوالہ جات

- (۱) بلوچی شاعری ء زہیر وگ، غنی پرواز، تاکدیم 183
 بہ حوالہ کتاب، بلوچی گیدی شاعری (تہر ء دزوشم) طاہر حکیم، اوتاک مکران
 (۲) بلوچی زبان ء ادب کی تاریخ (ایک جائزہ) سید ہاشمی، سید ہاشمی ریفرنس لائبریری، تاکدیم،
 108
 (۳) ہمیش تاکدیم، 110
 (۴) بتلگ انت سنخ، ڈاکٹر فضل خالق، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 2007، تاکدیم، تاکدیم 131

لیلڑی

لیلڑیء بابتء اولیٰ شرتیں گیشواری سال 1966ء چہ واجہ عطا شاد / واجہ عین سلامء نیمگء دیمء اتک کہ آہاں "دزین"ء تہا، لہتیں شون داتگ ات۔ ء پدا رندء بازیں زانتکاراں اے بابتء بور تاچی گت من، لہتیں شمنے دیمء کاراں:

"صوت کی طرح لیلڑی بھی بلوچستان کا ایک بے حد مقبول گیت ہے۔ لیلڑی کی تسمیہ پورے گیت میں لیلڑی کی تکرار ہے۔ لیلڑی کے ایک ایک مصرع کا الگ الگ مطلب تو نکل سکتا ہے لیکن جب پورا شعر پڑھا جاتا ہے تو وہ معنوی طور پر غیر مربوط ہو جاتا ہے اور یہی لیلڑی کی خصوصیت ہے۔" (۱)

لیلڑیء تہا گیدی صوتء در ستیں خاصیت مان انت بلے ایشیء تہا لہبز لیلڑی پراگ بیت ہمیشہ جتانیں تہرےء بستارء ایشیء نام لیلڑی ایرکنگ بوتگ:

"گیدی پر بندانی اے تہرء رالفظ لیلڑیء تکرارء سببء جتانیں تہرےء دژوشمء دیمء آرگ بوتگ کہ اے تہر رودرا تلگی بلوچستانء باز مشہورء نامہ ور انت۔" (۲)

لیلڑیء بنگپ گیشتر مہرء دوستیء کیفیت بنت۔ ایشیء ہمک بند جتاء معناء حسابء پورا بیت بلے وزن برابر بنت:

"لیلڑی بہت ہی مقبول صنف ہے۔ اسے موسیقی میں بھی کیا جاتا ہے۔ اس صنف میں لفظ لیلڑی بہت تکرار سے گایا جاتا ہے یہ گانے میں

بہت تیز صنف ہوتی ہے۔ اسکے ہر مصرعے کا مطلب جدا ہوتا ہے۔
مگر وزن برابر ہوتے ہیں۔ یہ مہر و محبت کا ترجمان ہوتی ہے۔ یہ بلوچی کا
مقبول لوک گیت ہے۔" (3)

صوت ء اے تہر ء تہا ابید لیلٹی ء تکرار ء دگہ ہچ وٹیں یکیشلی نیست انت ء
نئے کہ معنائی صورت ء لیلٹی ء بندوت مسوت پیوند انت:

"لیلٹی انچیں گیدی صوتے کہ آئی ء تہا لیلٹی ء گال کار مرز بیت۔ لیلٹی
ء ہر پر بند ء جتا جتائیں معناء بزانے ہست بلے اگاں اے صوت سرجمی ء چارگ بہ
بیت گڈا ہچ وڑا مزانتی معنائی سیادی ء سیالی گندگ ء نئیت۔ شاید ایشی مستریں پچار
ہمیش انت۔ لیلٹی روبرکتی بلوچستان ء سک مشہور ء دلپسندیں صوتے" (۴)

بلے پناہ بلوچ ء وتی کتاب بلوچی ادب (ایک تاریخ، ایک تسلسل، ء تہا افغان
ریسرچ میگزین ء حوالہ داتگ کہ چد ء ساری منی دیم ء نہ گوشتگ۔ آگوشیت کہ
"لئی لڑو بہت تاریخیاہمیت رکھتی ہے۔ جس کے اندر عشق، گیت اور
تلوار کا ذکر ہے۔ جس دور میں بلوچوں کے اندر قبیلوں کی دشمنی عام تھی
اور ایک قبیلہ دوسرے قبیلے کے خلاف اعلان جنگ کرتا، تو جب دونوں
طرف کے تلوار باز میدان میں اترتے ہیں۔ بلوچ دوشیزائیں انہیں جنگ
پہ آکسانے اور اُنکی ہمت بڑھانے کیلئے ملکر ایسے گیت گاتیں جس سے
نوجوان بہادری سے لڑتے۔ عورتوں کے اس گیت نے بہت سی عورتوں
کو بیوہ بنا دیا۔" (۵)

بیات لیلٹی ء، لہتیں درور سنیل کنیں۔

لیٹریء دور

- لیٹریء لا کائے کندانء
 لیٹریء لا بریکاں رندانء
 لیٹریء لا آپ ات مریانی
 لیٹریء لا صورت پریانی
 لیٹریء لا آپ ات بندانی
 لیٹریء لا جُزبگ ہنجانی
 لیٹریء لا ڈاچی بگانی
 لیٹریء لا چاری دگانی
 لیٹریء لا شیرانی گلی
 لیٹریء لا دل مئے نہ حلی
 لیٹریء لا سیوی دو گامیں
 لیٹریء لا دوستء پیغامیں
 لیٹریء لا کونجانی ٹولی
 لیٹریء لا وٹشاں تئی بولی
 لیٹریء لا سیوی سلطانیں
 لیٹریء لا چند تئی ملتانیں
 لیٹریء لا سیویء سولاں
 لیٹریء لا تاں ہنداں پولاں

حوالہ جات

- (۱) درین، عطا شاد / عین سلام، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 2001، تاکدیم، 199
- (۲) کہنیں بلوچی شاعری (بگنچ و دیروئی) عبدالصبور بلوچ، ہائیر ایجوکیشن کمیشن، اسلام آباد، 2006، تاکدیم 21
- (۳) مختصر تاریخ زبان و ادب: بلوچی، شاہ محمد مری، مقتدر قومی زبان پاکستان، 2009، تاکدیم، 50
- (۴) گلکار و چکنکار، صباد شتیری، سید ہاشمی ریفرنس کتابجاہ، ملیر، نومبر 2015، تاکدیم 264
- (۵) بلوچی ادب (ایک تاریخ، ایک تسلسل) پناہ بلوچ، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 2016، تاکدیم، 150

لیلی مور

نیامی بلوچستان ۽ باز پسند بوہو کیس تہرے کہ بلوچانی دوئیں مز نہیں زبانوں
 بزاں بلوچی ۽ براہوئی ۽ گوشگ بیت۔ اے حاصیں زیری پیسے ۽ گوں درشان بیت ۽
 کساس ایشی تہاچا گردی بازیں بُن گپ جاہ کن انت۔

بیامنی لیلی

بیائے منی اولیلی، دل منی جوش کنت
 تئی ورنائی کُلیں اے مردماں بے ہوش کنت

روچ ۽ ترا پولگاں، شپ ۽ ترا گندگاں
 دل منی گوں تو انت، من در ۽ رُلغاں

اے جہان کئے بزانت گوں من ۽ چون کنت
 ارس کنت دیدگاں کہ دل ۽ خون کنت

مورو

بُندرء اے سندھیء صوتی تہر (صفت) انت ایشیء ماں سندھیء مورڈو
ہمگوش انت۔ مان بلوچیء ایشیء وٹھیء شادہانی واہگء باہندانی درشان کنگء وہدء
جن انت۔

درور:

بیا او بیا منی بادام چم
کربان لاڈء پہ ساہء دم
جمر بستگ انت سیہ موشیں
دیسنگ ہچ نہ من گل چوشیں
آسکے دیستگوں پےء
ماہ دیم وپتہ ماں کٹےء
کپتگ اوں توپگء من کیلء
درشت لال پری پہ سنیلء

جی جان بجلی، جی جان بجلی
دل منی گارکت چم تی کجلی
سائیکلء حسنگیں ڈورء کنگء
دل منی بُرتگ ماہیں جنکتء

اللہ تو شرکن مئے دل ۽ کار ۽
 دل منی بُرتگ سبزیں یار ۽
 بزگل ۽ اشتیں جاندی زید ۽
 سکّ خیال اوں پہ بارگ ۽ دید ۽

دگوش: اے سرجم ۽ چہ صبادشتیاری ۽ کتاب گُکار ۽ چانکار ۽ زورگ بوتگ۔ تاکدیم 26-68، سید
 ہاشمی ریفرنس کتابجاہ ملیر کراچی سال، 2015

ڈیہی

ڈیہی ء بابت ء چہ ڈزستاں گیش گراں قدر تریں کارواجہ واحد بزدار نیگ
 انت کہ یک ء دو کتاب ء ابید آئی بازیں نگدی ء پجاری نبشتانک اے بابت ء دیم ء
 اتلگ انت۔ بلے اول اولی نبشتانک ماہتاک اومان ء واجہ شیر محمد مری ء بوتگ کہ
 آبنداتی پجاء حساب ء باز اہم انت۔ آہے نبشتانک ء تھا گوشیت :

"ڈیہی مشرقی (رودراتکی) بلوچانی ہماشاعری انت کہ ایک شاعرے ء
 شعر نہ انت بلکین ڈیہی آنی تھا ہر مردین ء جنین ء حٹگ ہست انت
 چو کہ مغربی بلوچانی لیکو انت۔ ورنائیں مردمانی شپ ء ننگ ء جاگہ
 انت یا کہ خانہ بدوش وتی لڈاں بوج انت یا لڈانت ء روان بنت ہے
 ڈیہی ء گوش انت۔" (۱)

ڈیہی ء صوت یک انچیں تہرے کہ اے مہلوک ء زندگی ء ہمک روچی
 چست ء ایراں ہم ہوار بوتگ۔

"ڈیہی ء رواج کو نہیں وختاں ہمنکر بازات کہ اگاں دو مردم وت مہ وت ء
 دگ ء منز لے ء دیم پہ دیم بیتوں، آل شے دیر تر آگ ء ایکو ڈیہی گوشت، گڈ اسلام
 دات ء حال احوال کتے" (2)

ڈیہی ء بنگپ بنیادم ء مارشت ء جوزگ انت کہ ماں آئی ء تھا آوتی ارواہ ء توار
 ء ہوار گجیت۔

"ڈیہی ۽ توار ہم بندر ۽ بنی آدم ۽ ارواہ ۽ توار انت ۽ ایشی ۽ تہا مردین آدم
 گوں ہور جنین آدم ۽ ارواہ ۽ توار ہم سہرا ۽ پدرا انت" (۳)

ڈیہی ابید ساز ۽ زمیل ۽ ہم گوئشگ بیت۔ بلے گوں ساز ۽ زمیل ۽ پھ ایشی ۽
 سرور، نل ۽ دونلی ہم زورگ بنت۔ ایشی ۽ سر حال مہر ۽ جتائی ۽ سر حال انت:

"ڈیہی ۽ گیشتر عشق ۽ محبت ۽ جتائی ۽ زہیرانی احوال بنت۔ ڈیہی دمیرگ،
 سر وندہ، نر ۽ دونلی ۽ سازانی سرا گوئشگ بیت۔ ڈیہی ۽ چہ ورساں جتا جتا میں صفت آئی
 ۽ وتی زیمرا انت۔ انچوش کہ ڈیہی ۽ زیمرا انت ہے پیم ۽ ڈیہی ۽ وزن ہم چہ دومی
 صوتاں جتا انت۔" (۴)

چہ اے گپاں پد چو گوئشگ ارزان بیت کہ اے مئے کوہ سلیمانی دگ ۽
 دل دوستیں صنف انت کہ گوں زیمرا ۽ جنگ بیت ۽ مردین ۽ جنین دو میں ایشی ۽ جن
 انت۔ وهد ۽ گوازینگ ۽ نہ تہنا شریں وسیلہ بلکیں بازیں جاہاں اے دو بند ۽ باز جاہاں
 گوں سے بنداں گوئشگ بیت۔ چو اُلسی پر بندانی آدگہ تہراں ایشی ۽ گپ ۽ جبر ہم شیر
 کن ۽ زمیل چکار انت پریشی ۽ واستہ وهد ۽ جاگہ ۽ پابندی نیست۔

واجه شیر محمد مری ۽ دیم ۽ آور تگلیں دو بندی ڈیہی

عالم بازیں ہے گندگیں جہانی

من ۽ رگاں بیار دے او سبزیں کاہنی

کوڑو کاراں من ۽ چیا نیستیں ساہی

من نشتیں دیستیں جے کونج خدائی

جان تئی نرمیں چو ریشم ۽ ڈول ۽

آں دی بیت روچے ترا بیاریت مولا

سبزیں مُرگے پے براں پولیت
لنگڑ زوت انت مار پے ڈیہاں رولیت

دستاں بنداں من تئی آہگ ء اوشاں
تہ مونجاں دڑوگ کن من تئی دوستاں

واجه اسحاق ساجد بزدار ء دیم ء آور تگیں ڈیہی

چے سہیگ ءے میں ناداں قدر ء
عشق ء چوشیں آسے
بہ شوشی سے اندر جغراء

ہر کس رائی گالوار کاں
اے رنگیں کس نہ انت
گوں مامسی دوست ء غماں بہر کاں

خوار کاں کوڑی جنجالاں
من شے دھاوا کھڑ دیاں
سُہریں وتی دست ء سمبالاں

واجه واحد بزدار ء دیم ء آور تگیں

رواں دیم ء دستاں بندانی

کوڑی چیاں ورتشاں
 مہ کن من ء محتاج گندانی

کس پہ کس ء نہ مُرتہ
 جوان انت کہ تووت شتگ ء
 نے ما تئی گلابے زرتہ

لال من چے ء گراں باں
 تو من ء ہر جاہے لوٹ ء
 من کنداں رواں باں

دل منی دوست غماں غرق انت
 آہاں کہ عشق نہ بیتہ
 مردء لالخ ء چے فرق انت

میں برانی بلبیل
 ترا کلاں آروش
 جہاں میں ہوناں کنت گلگل

اژمن پہنادی بیگ ء
 تو وتی ساہ ء دربر
 ارموت ء درمانے سہیگ ء

حوالہ جات

- (۱) ڈیہی، میر شیر محمد مری، ماہتاک اومان، دسمبر، 1955
 بہ حوالہ بلوچی گیدی شاعری (تہرہ دزو شتم) ردء بند: طاہر حکیم، تاکدیم 280، اوتاک مکران،
 2019
- (۲) مئے گیدی شاعریء ڈیہی، محمد اسحاق ساجد بزدار، ماہتاک اولس جنوری فروری، 1991
 حوالہ کتاب، بلوچی گیدی شاعری (تہرہ دزو شتم) ردء بند طاہر حکیم تاکدیم، 285، اوتاک
 مکران، 2019
- (۳) بلوچی گیدی شاعریء جنین آدم، واحد بخش بزدار
 بہ حوالہ، بلوچی گیدی شاعری (تہرہ دزو شتم)، ردء بند طاہر حکیم تاکدیم 34
- (۴) گلکارء چکنکار، صباد شتتاری، سید ہاشمی ریفرنس کتاب جاہ، 2015، تاکدیم، 205

دستانگ

زندگیءِ دُرستیں بُن گپاں وتی اندرءِ جاگہ دیوکیں اے صنف کہ من ایشی
 ءِ دستانگ نبشتہ کنگ ءِ اوں، باز ایشی ءِ دستاںغ یا دستانگ یا دستانہ ہم گوشتیت۔ اے
 بلوچانی مری، بگٹی، ڈوکی، لغاری، دریشک، مزاری، قیصرانی، گورچانی، بزدار، کھوسہ ءِ
 ہے دگ ءِ نندوکیں دومی تمنانی تہانام دارانت ءِ باز دوست کنگ ہم بیت۔ ہروڑیں
 مراگہے ءِ رابزاہدار کنگ ءِ واستہ چرے صنف ءِ کمک زورگ بیت۔ ناڑی ءِ سُری
 دستانگ یک شل بنت کہ آہان ءِ شترتیں درجہ دیگ بیت۔ قول ءِ غوث بخش صابر
 ”دستاںغ اُلسی شاعری ءِ جتائیں تہرے انت چیا کہ ایشی گال چہ ردءِ بندءِ ہچہر درنیا
 آنت۔“ ناڑی نژءِ سراچہ گروڈو (Throat) ءِ باز جاہاں، سرورءِ سرانیکلے درشانیت ءِ
 سُری ہے رہندءِ سرایک پر بندے الہانیت۔ اے پیم ءِ نژءِ سُرءِ جوڑی وتی ازم ءِ دیم
 ءِ کاریت۔ زندءِ تمائیں جیڑہ، قدرت ءِ براہ ءِ حسن مجلسانی تہا پید اواری ءِ کنت انچو کہ
 شاعری ءِ یک مزنین بہرے بلوچ تاریخ ءِ چاگرد کنت۔ ہے پیم بازیں چہر ءِ شمیمانی
 محی ءِ اے تاریخ ءِ ہم پیش داریت، سیاست بہ بیت یا جنگ یا چاگردی اے دگہ بدلی
 دستانگ وتی بہر ءِ الم ءِ ہوار گیجیت، ہجو ءِ قصیدہ ءِ موضوع ہم ایشی تہا کالینت گوں۔
 کلاسیکل ءِ فوک لبزانک ءِ یک زانو گرے واجہ مومن بزدار ءِ گوشگ ءِ حساب ءِ:
 ”ہر داستاںغ جتائیں نامے داریت، مگر ادبی لحاظ ءِ اے داستاںغانی چار مزیں
 بہر شمار کنگ بنت۔“

۱۔ پاکیں خدا، نوریں نبی ء نیکیں بزرگانی کسو ء صفت ء ثناء ء داستا نغ

۲۔ جنگ ء مڑائی ء داستا نغ

۳۔ پل گدیں دوستانی صفت ء تعریفی داستا نغ

۴۔ عہد پروشی ء شکوہ، شکایت یا گلہ ء داستا نغ "

واجہ غوث صابر ء یک داستا نغ کے سیاسی انت دیم ء آر تگ، چوش کہ

راج ء راہلتہ بولی

ایوب ء لودھغین زالے

مانی فاطمہ خانیں

جناح ء کستریں گوہاریں

دومی داستا نغ دیم ء آرگ ء سر اے بہ گوشاں کہ صابر نوکیں داستا نغ ہم باز

دیم ء آر تگ کہ آہانی تہاریل، گاڑی، لین، ہتی، موٹر یا بٹن وڑیں چیز بوتگ انت۔

۱۔ اللہ تو میں

اللہ زاری اللہ تو میں

ٹیک نبی ء اللہ تو میں

سرڈی چھلکیں اللہ تو میں

ہر وختے ء اللہ تو میں

مار تھی حیل ایں اللہ تو میں

جُل ء جلال ایں اللہ تو میں

مار مہ رنجین اللہ تو میں

۲۔ سخی سرور

سخی سرور مناں دربر

حیل تھی غیں من ء دربر

مزینیں پیرے مناں دربر
 فضل گئے مناں دربر
 سخی سرور مناں دربر
 شہ ہے گھلا مناں دربر
 مناں گوں ناڑی ء دربر
 مئے گڑیں کچھری ء دربر

۳۔ پھر کھ

ذی من شتعال، من ء گو نشتو پری ء
 چورو گنوخ ء، مہ کن احمقی ء
 تو روزین کھائے پھ میں خاطر ی ء
 بے ہتھیارے، تو بل بہادری ء
 آتیں سئی کھشنے ء میں گڑ دیں پھلی ء
 گڈا مرد جو گو انت روش ء، پشی ء

۴۔ دل گنوخ

تھو بادشاہ تھئی نوکراں، مئی دل گنوخین گوں تو انت
 من چی نساہاں ٹوکراں، مئی دل گنوخین گوں تو انت

۵۔ آفانی پری

آفانی پری آف ء بیا
 بچھانی سریں آف ء بیا
 وٹیں اوٹگا آف ء بیا

لیکو

خاران ۽ چاغی ۽ دمگاں گوشگ بیت ۽ گوں ہمے دمگاں ہوار افغانستان ۽ ایران ۽ بلوچیں دمگانی تہاشتری ۽ جنگ بیت۔ دوری ۽ غمانی تالان کنوک ۽ چہ آواز ۽ درشان ۽ کیتھار سس ۽ کٹنگ ۽ دلجمیں ازبابے۔ مسافر ی ۽ ابید شپانک ۽ بگ جت ہم ایشی ۽ وش الہان انت۔ ایشی تہاوتی دمگ ۽ زیبائی، کوہ ۽ تلار، کور ۽ جنگلانی گپ ۽ گوں ضعیفیں پیمے ۽ گوش انت کہ آئی ۽ تہاباز سوزمان بہ بیت۔ ایو کیس شپانک ۽ واستہ چرا گجہانی ۽ جنگلانی تہاشتریں ہمراہ ۽ کہ وهد ۽ تیلانک دیگ ۽ واستہ وتی دوستیں مردماں گیر آریت۔ زہیروک ۽ گوں زیمیری حساب ۽ نزدیک انت بلے اصل ۽ و زہیروک ۽ چے جتا انت دونلی یا سرور ۽ گوں جنگ بیت۔ ایشی ۽ راہم درا دراہیں پر بندو کے نیست بلکیں چو اسی شاعری ۽ بازیں تہرانی پیم ۽ تیوگیس راج ۽ مڈی انت۔ جاہے جاہے گوں ڈیہی ۽ دپ وارت۔ بیچاریں کہ بلوچی ۽ ڈکشنریاں چے نبشتنگ۔؟

لیکو: پہ کسے ۽ ترانگ ۽ صوتے گوشگ

ڈیرو، لنیکو، ڈنیکو

(سید گنج تاکدیم 743، سید ہاشمی اکیڈمی کراچی، اپریل، 2000)

لیکو: پہ کسے ۽ ترانگ ۽ صوتے گوشگ، ڈیرو، ڈنیکو

(۲) سار بانی زہیر گ ۽ تہرے

(بلوچی لہزبلد، جان محمد دشتی، تاکدیم، 1084، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 2015)

نشنگوں بید ء ساہگ ء
 من چوکہ بیابانیں جل ء
 سبزلی نشنگ گپ کنت
 مئے دل ء چوکپ کنت
 من رواں شہر ء من رواں
 پہ تو ییکی ء گراں
 پاد جنلی چاپ جن انت
 لنٹ ہلوہالو کن انت
 میثانی آپی برنلی
 چاپ ء درکپ انت سانولی
 میثانی آپ ء چمگ ء
 گوشوں کرہیت حُلُگ ء

(گُکار ء چکنکار، صبادشیتاری، تاکدیم، 262، سیدہاشمی ریفرنس کتابجاہ 2015)

جہبری ٹکے برز پہ آزمان ء
 دنت منی مہری ء من ء تزان ء
 مہری ء داریں نام ء چار گوشیں
 بی بی ء سوار انت شہر ء چیت پوشیں
 مہری ء داریں کید ء سر زانیں
 دور سریں منزل پہ من ارزانیں
 شہ من ء شہ تو کوہے در میانیں
 نے وت کائے، نے سلام گونین
 اے کپوت چاہی جو سرء لڈیت
 بارگ ء گیریں دل منی بڈیت
 بارگی بالاد ء بلندین ء
 سوار انت مہری ء سمندین ء

(تاکدیم، 100، درین، عطا شاد / عین سلام، بلوچی اکیڈمی، 2001)

صوت

صوت چوناء صنفے ۽ پٹی ۽ گالبندی ہم کاربنڈگ بیت چونکہ چکی صوت، سالونکی صوت، بانوری صوت ۽ دگہ۔ انچو کہ ہمک صنف وتی وهد ۽ Process ۽ نوکیں نوکیں چیز ۽ ازبابانی دیم ۽ آگ ۽ گوں بدلاں بوتگ انت۔ انچوش صوت ہم، بندات ۽ ایشی ۽ جنوک مردین بوتگ انت۔ بلے رندتری بدلیاں جنین ہم ایشی ۽ جن انت۔ بندات ۽ ایشی بنگپ شادہ ۽ مراگاہ بوتگ انت۔ بلے رند ۽ سیاسی ۽ دومی سر حالاں ہم ایشی تہا جاگہ کتگ۔ قول ۽ بوہیر کلاچی "ایشی شاعری ۽ تہاڈرہیں رنگ مان انت۔" (۱) واجہ سید ہاشمی ۽ وتی کتاب بلوچی زبان و ادب کی تاریخ (ایک جائزہ) ۽ تہا گوشنگ کہ "شعری ادب میں اسکو وہی مقام حاصل ہے جو ہندی زبان کے گیت کو حاصل ہے۔ سنوت شادی بیاہ یادوسرے ایسے مواقع میں گایا جاتا ہے۔" (۲)

واجہ سید ۽ وتی کتاب ۽ بازیں تاکدیمانی تہا صوت ۽ بابت ۽ شریں گیشواری ۽ کتگ۔ آئی ۽ گوشنگ ۽ رد ۽ بندات ۽ صوت ۽ صحبتانی تہا کونزگ ۽ تار یا تال کاربنڈگ بوتگ۔ دو کونزگ ۽ نر ۽ مادی ۽ کار ۽ حساب ۽ وتی کرد ادا کتگ ۽ تال کہ وردنی درپے، آئی ۽ راگوں کسانیں لٹاں تواریگیجگ بوتگ ۽ انچو چاپ جنوک یا چاپی ہم ہمراہ بوتگ انت ۽ ہمراہ داری اش کتگ۔ صوت جنوک ۽ را صوتی گوشنگ بوتگ ۽ کچ ۽ اسماعیل صوتی باز نامدار بوتگ۔ سامی ۽ داد محمد داوک ۽ مند ۽ عبدگ ہم چرے ہنر ۽ زانتکار بوتگ انت۔

بنداتی لاڑے لڑے ۽ آلاپ گوریشی بندوک بوتگ بلے سُبک سُبک ۽ صوت ۽ شکل ۽ دروشم بدلاں بوتگ۔ پداہمک وش ۽ ساعت ۽ گوشنگ بوتگ۔ چونکہ کچ ۽ آمین ۽ گوش انت کہ ایشی بُن ۽ بنزہ کچ ۽ سک انت بلے اے کچ ۽ ابید بندنانی،

کراچی ۽ پنجلور ۽ دمگاں ہم گوئشگ بیت۔ باز وهداں چُکائی بُروکّاں ۽ دومی وشی ۽
 وهدے ۽ ہم صوت ۽ دیوان جمینگ بنت کہ ہر دمگ ۽ وتی آسراتی ۽ حساب ۽ ایشی
 فارم جوڑ بوتگ۔ واجہ عاقل خان مینگل ۽ نوہکے دمگ ۽ یک صوتے دیم ۽ آورتگ کہ
 چارگ کرزیت۔

گل او لیلیٰ، لیلیٰ، او لیلیٰ

گل او لیلیٰ، لیلیٰ، او لیلیٰ

جانی بیا چٹانی سرا

بارگ ۽ دستانی دلا

گل او لیلیٰ، لیلیٰ، او لیلیٰ

جنگ تو چلکے نہ ۽

ترا ما پونز ۽ کناں

جانی بیا چٹانی سرا

بارگ ۽ دستانی دلاں

چیریشی ۽ ابید واجہ بوہیر کلانچی ۽ سیاسی فکر ۽ حوالہ ۽ اے صوت دیم ۽ آورتگ۔

سرکار ۽ گاندھی جنگ ات انت

پیت ۽ ستارہ بند ات انت

یا

جنح وپتگ ۽ واب کپتگ

وابے دیتگ ۽ پاد اتلگ

یا

مئے راج ۽ کماش ڈنا انت

کار ۽ باری ۽ انا انت

بازیں دوستانی گوشگ انت کہ ملوری ایشی ء بنگپ نہ انت بلے چو کہ پریشی ء
 مرے وداں سر حال ء گپانی، ذراجی ء کسانی ء گر ء دار نیست انت گڑا اے ہے
 حساب ء مزن زور مندیں بہرے اُلسی لبزانک ء رادنت۔ صوت تہنا ہم ء گوں
 جوابیاں ہم جنگ بیت۔

(جنین آدم در ء روننت گڑا ہر یکے یک یک بندے گوشان بیت۔ اگاں کساس اش کم بیت گڑا اولی
 مردم چہ یلدا تگیں جاہ ء پد ابدات کنت)

لئی لڑے لاڑو، لئی لڑے لاڑو
 مارویں مول ء سر ء سری نوداں
 سری نوداں شما گوار ات
 شما گوار ات ماسر شودیں
 ماسر شو دیں، ما سر رندیں
 تئی گیوار کش ء کُنڈ ی
 تئی موردانگ ء مندزی
 تئی سرگوپنگ ء تیاریں
 تئی مردماں ملیباریں
 تئی چم چارگ ء کوراں
 تئی پاد اوشتگ ء لنگاں
 آدینک ماں گل ء دیمیں
 ء سرماں بانک ء کونڈیں

صوت

لاڑے لڑے گو، لڑے لڑے لاڑے گو
 زمانگ جن نیگیں، مرد ۽ جبر نیست
 کائے چہ گواشاں، سبزے چو ماشاں
 مچ ۽ بُن ۽ گوئنگ، چہ من مہ بو تنگ
 مچھ کروچیں، تئی دوستی دو روچیں
 کائے چہ دور ۽، تئی رنگیں چہ حور ۽
 کائے ۽ نندے، مئے دل ۽ بندے
 کائے ۽ اوشت ۽، مئے دل ۽ دوست ۽

(درج، فقیر شاد، تاکدیم، 179، زبان شنکار بحرین اکتوبر، 2017)

حوالہ جات

(۱) بلوچی صفت، نازینک ۽ سنوت ۽ بابت ۽ چشائے، بوہیر کلانچی

کتاب: بلوچی گیدی شاعری، (تہر ۽ دزو شم)، رد ۽ بند، طاہر حکیم، اوتاک مکران۔ تاکدیم، 86

(۳) بلوچی زبان و ادب کی تاریخ (ایک جائزہ) سید ہاشمی، سید ہاشمی اکیڈمی کراچی، 1986،

تاکدیم، 97

امبا

امبا کہ انگریزی ء آرا (شانٹے / چانٹے Chantey/Shantey) گوش
 انت، مئے بندی دگ ء دریا وریں پوریا گرانی دل پسندیں اُلسی لپہ ء تہر انت ء
 ایو کیں تہر انت کہ کار ء و ہد ء جنگ بیت۔ چریشی ء نہ ایوک ء کار ء گرانی ء تورشت کم
 بیت بلکیں دریا وریں و ہد ء گوزگ ء مارگ ہم نہ بیت ء کار ہلاس بیت۔ دریا ء تہ ء
 برگ ء و ہد بہ بیت یا دریا ء چہ در کنگ ء، ماہورانی چگگ ء بندگ ء راست کنگ بہ بیت،
 یا بار ء ایر گیجگ، آچار ء چامپگ بہ بیت یا لہینگ ء ایر گیجگ، امبا ہموداوت ء رابارت
 رسینیت۔ بزاں ہر جاہ ء کہ کار انت امبا ہموداوت۔ کارانی کسان مزنی ء حساب ء
 امبا جنگ بنت۔ بزاں ہر امبا ہر و ہد ء جنگ نہ بیت۔ امبا ء سر جمی ء تعلق داری گوں
 دریا، دریا وریں و دریا وریں ء انت۔ دریا وریں ہر جاہ ء کہ شتگ، ہر وریں و نیل ء جنجال
 ء دیستگ، آئی ء ذکر ماں امبا ہانی تہا بیت۔ امبا چو کہ پہ کار ء واستہ انت بزاں ایشی
 ء تکلنکی رہند اینکہ چارگ نہ بیت ء نہ ایشی شاعری ء تہا حسن ء زیبائی ء شوہاز بیت۔
 اے سُبک سُبکیں بنپانی کسان کسانیں بند انت کہ امبا ہی (Shantyman) آہان
 ء گوشیت ء دگہ کار کنوک پسہ دیان ء زور ء ہوار گیجاں کن انت بزاں " یک
 زور " بونگ ء جہد ء کن انت۔ ایشی جنگ ء جاگہ تیاب ء دپ ء بہ گرتاں زور ء بوتگ
 بلے دنیا ء بزاں دمگاں ایشی ء را بگو اہی ء رکینگ ء واستہ ماہی گیرانی یا دریا وریں کالونی
 ء میتگ اش جوڑ کتگ کہ اودا ابید تیاب ء دریا وریں امبا جنگ ء کار ء کن انت ء وتی

شوق و پیلو کن انت۔ چو کہ اے کار و ہاتر ادیم و اتلگیں صنفے پہ ہمے ہاتر ایشی و رام دام
 بے ساز و جنگ اش مروچاں کہ سائنس و ترقی کتگ و انسانی زور و توان و چے کم کار
 گرگ بیت گڈ ایشی و راجہ بیگو اہیاں ریکنگ و واستہ دنیا و امبا جنوک ٹولی ٹاہینتگ و و ہد
 و ہد و سر آہانی فیسیٹول کنائیتگ انت و گوں ساز و دیم و آر تگ تانکہ مہلوک و دوست
 بہ بیت۔ بز اں مرے زمانگ و ماں دنیا و گوں ساز و جنگ بیت۔ ماں دنیا و ہم ایشی بہر
 و بانگ کار و حساب و انت ایشی بُن گپ و سر حال ہر وڑیں بوت کن انت بز اں چہ
 سیاسی و بگرتاں مذہبی و معاشی و بگرتاں معاشرتی بنت۔ اے صنف و بندوک (شاعر
 و از مکار) و زور چو کہ کار و سر انت ہمے ہاتر آئی و مواد چہ وتی چپ و چاگرد و کیت۔
 بلوچی امباہانی تہادومی صنفانی بند ہم ہوار گندگ و کیت۔ انچو بلوچ و گورا ہم امباہتیں
 موسیک و دیواناں من اش کتگ انت۔ نصیر بلوچ (پسنی) و اصغر کمو (اور ماڑہ) و وتی
 موسیقی و دیواناں امباہان کتگ نوں یکروچے محمد علی دلنواز و امباہے جنگ ات ہم۔
 امباہے جنگ و واستہ و ہد و پابندی نیست بز اں ہر و ہد و کہ کار ساڑی و تیار بوت و پر آئی و
 باز مردم پکار بوت گڈا امباہانگ بیت۔ امباہے سر کار نہ بونگ و بروبر انت۔ مئے
 زاننکاراں، باید انت کہ آ اے نیمگ و دلگوش بہ دینت و ادارہ (پٹ و پولی) مردماں
 دیم زور بہ بنت کہ اے پڑ و کے گہتری بنیت۔

گو شوک: کاری و وٹینگ و	جوابی: ولا جب و
گو شوک: ریک و مز ن بل	جوابی: ولا جب و
گو شوک: باز بانکیں جھل	جوابی: ولا جب و
گو شوک: اے زر و توک و	جوابی: ولا جب و
گو شوک: جنت چو گروک و	جوابی: ولا جب و

گو شوک: ریک ۽ شکاری
 گو شوک: سڏم ۽ ڪاري
 گو شوک: ڪش ۽ ڪماری
 گو شوک: مڇاڳ ڪاري
 گو شوک: بانک ڍناني
 گو شوک: مسڪ مہلبانی
 گو شوک: شالامراتیں باگیان
 جوابی: ولا جب ۽
 جوابی: ولا جب ۽
 جوابی: ولا جب ۽
 جوابی: ولا جب ۽
 جوابی: ولا جب ۽
 جوابی: ماچستیں آسمی پلاں
 (واجہ حسن علی سہیل ۽ راہ دا تگیں)

گو شوک: پار سرائنت
 گو شوک: چنات ورات، بادام ۽
 گو شوک: جنات ورات پستہ ۽
 گو شوک: چنات ورات شیلانچ ۽
 گو شوک: درد ۽ دوا درمان انت
 گو شوک: ڪاڙ ۽ وراڪ حلواہ انت
 گو شوک: پیٿی اوگر بگ
 جوابی: پاگاس انت
 جوابی: پاگاس انت
 جوابی: پاگاس انت
 جوابی: پاگاس انت
 جوابی: پاگاس انت
 جوابی: پاگاس انت
 جوابی: ماہیگ ۽ مہ برتین ۽ سرا
 (واجہ حسن علی سہیل ۽ راہ دا تگیں)

گو شوک: اہلے مالے
 گو شوک: شباڙے جواناں
 گو شوک: ماہور ۽ جب ات
 جوابی: یا اللہ
 جوابی: یا اللہ
 جوابی: یا اللہ

جو ابی: یا اللہ	گو شوک: ماہیگء کاریت
جو ابی: یا اللہ	گو شوک: گوراں کاریت
جو ابی: یا اللہ	گو شوک: سارماں کاریت
جو ابی: یا اللہ	گو شوک: کمپواں کاریت
جو ابی: یا اللہ	گو شوک: جی منی ورننا
جو ابی: یا اللہ	گو شوک: بوجیگ دزاج انت
جو ابی: یا اللہ	گو شوک: دریا تاجء انت
جو ابی: یا اللہ	گو شوک: ہمت او مرداں
جو ابی: یا اللہ	گو شوک: چم شمی زرداں
جو ابی: یا اللہ	گو شوک: اہلے مالے

یک امبائےء سے ورژن (Version)

جو ابی: اے واللہ	گو شوک: جب ات بچکاں
جو ابی: اے واللہ	گو شوک: ماہورء کش ات
جو ابی: اے واللہ	گو شوک: ماہورء کشگ
جو ابی: اے واللہ	گو شوک: مردانی کار انت
جو ابی: اے واللہ	گو شوک: کش ات ماہورء
جو ابی: اے واللہ	گو شوک: مردانی کار انت

(پروفیسر عبدالغفور جہاندیدہء چہ چاہبارء نوٹ کتگء راہ داتگ۔ متت واراں)

موتک / مودگ

بلوچی ء موتک ء راردو ء مرثیہ، انگریزی ء "ELEGY" فارسی ء مویہ ء عربی ء "رثا" گوش انت ء کساس دنیا ء وڑستیں زبانانی تھا دست کپیت ء لہتے زانکار گوشت کہ یونانیاں وتی سر مچارانی ہا ترا دیر انت کہ گوشتگ بلے رند ترا شیلے، براؤنگ، گونٹے، غالب ء دگہ باز ء اے صنف ء تھا وتی تخلیق دیم ء آورنگ ء نام در آورنگ۔

واجہ اشیر عبدالقادر شاہوانی وتی یک نبشتانکے ء گوشت کہ "بلوچی ء تھا ہر چنکہ کہ موتک ہست انت آتیوگ ء ذاتی وڑینگ انت۔ اے راست انت کہ حد امرزی ء ستا ء تھا قبیلہ یا آئی کہول ء ستاکیت مگر اے ستا پہنادی ء کیت۔ موتک ء گوشوک ء مقصد حد امرزی ء صفت گنگ انت ء آئی ء مرک ء سراوتی غم ء در شان گنگ انت ء گوں اخلاص ء سادگی ء کنگی انت "

بلے واجہ صبا دشتیاری یک دگہ گپے جنت۔ گلکار ء چکنکار ء تاکدیم 202 دومی چاپ 2015 ء نبشتہ کنت کہ "چو اے دگہ زبانانی پیم ء ہم موتک ماں بلوچی لپے کاری ء ہم سک کوہن ء قدیمی تہرے۔ لہتیں مردم ایشی ء ماں بلوچی ء گیدی لپے (لوک گیت) ء شم ء جاگہ دنت بلے اے وڑکنگ پہ ہے حاترا تچک نہ انت کہ اے تہرے تھا مزن پہناتی باز ہست انت۔ بوت کنت کہ اے چہ بُندر ء یک گیدی لچھے ء رنگ ء بوتگ۔"

بلکیں واجہ ء گلکار ء چکنکار ء تاکدیم 202 ء سید ہاشمی ء اردو کتاب " بلوچی

زبان ء ادب کی تاریخ " ء چہ اے سطران ء دیم ء آورنگ کہ
 " عام طور پر عورتیں ہی ماتم کرتی ہوئی موتک کہتی اور بین کرتی ہیں
 عموماً چند یک منظومات سے اقتباس شدہ کچھ مصرعے ہوتے ہیں جو کسی
 زمانے کے نامعلوم شعراء کی تخلیق ہیں۔ اب ان شعراء کی پوری نظمیں
 تو دست برد زمانہ سے نہ بچ سکیں لیکن موتک کے یہ چند مصرعے جو
 متواتر استعمال ہوتے رہے ہیں اس لئے وہ ہم تک پہنچ گئے ہیں ورنہ یہ
 کوئی علیحدہ چیزیں بالکل نہیں ہیں۔ "

بلے اے وڑستیں گپاں دیم ء دران ء بنگپ ء بہ چارئے یا آئی ادا نیگی ء
 ایدگہ فوک / اُلسی بہر ء سنج ء پیم ء گڈا پرے گپ ء ہیچ گنجائشت سر نیت کہ ماراچہ
 اُلسی بہر ء بہ سنداں ء دگہ نیمگے دؤر بہ دیاں، پُرس ء پتر ء نندگ، گوں جاوراں ہمد ہیں
 پیسے موتک آرگ، اے وڑستیں عمل وت آرا گیدی یا اُلسی صنف ء نہ سستگیں
 بہرے درا کنت ء موتک غم ء در شان انت۔

" مردم ء مرک ء رند جنین آدم ہمار پتگین ء لوگ ء تاں سے روچاں آئی ء
 پرساں نند انت (بلے باز مردم انگت گیشتر روچاں نند انت) ء موتک کار انت "۔
 (نسرین بلوچ، بلوچی گیدی شاعری ء موتک) واجہ فقیر شاد موتک ء تھا (ماں درج
 تاکدیم 429 ء) گیشین ایت کہ پہ ہمک عمر ء واسٹہ موتک جتا جتا بنت۔ چریشی ء ابید
 جنین، مردین ورنہ، کماش، چنک، بچک وڑستانی موتکانی رہند ء پیم ہم جتا انت۔ موتک
 ء ر ایک مستریں جنین آدمے پتر ء تھاگوں ار سگس چٹاں الہانیت ء اے دگہ جواب
 دینت ء گریو انت ہم۔ چوش گوشے اے ہما خاندان ء را پہ مزنیں غم ء سگ ء او پار ء
 یک نفسیاتی از بابے ء حساب ء کار گرگ بیت۔ بلوچی ء تھاشر تریں موتک بانک سیمک
 ء سدو ء مرک ء زانگ بنت۔ زہیروک ء گوں بنگپ ء حوالہ ء الم نژیک انت بلے

زہیروک ء فارم ء نہ انت۔ موتک پہ وتی دوستیں مردم ء راجی سر مچار ء تمر داں
باز گوشگ بوتگ۔

واجه فقیر شادء درج، 2017 (زبان بحرین شنگار، بحرین) ء چے دیم ء
آور تگیں اے موتکاں بہ چارات۔

جنین آدم پہ کسانیں چڳانی مرگ ء گوش انت اش :
گوانزگی تپلاں مات سہڑین انت
منی دل ء ہچ کس نہ سہڑین ایت
مات پر آچک ء، چک پر اماس ء
چو کیوتی کو کو کتگ پاس ء

جنین آدم ء مرگ ء پد الہانگ بیت :
گوشوک : دست مادیست تملل گوں تلاء ء سنگہاں
مہپرانی بانک چٹانی روکاں براں

جوابی : مہپرانی بانک سرانی ہوشان براں

گنوارے ء موتک انت وتی بزات ء
پر بندوک : ہر وہد ء کاینت نود سبابانی

بزات نیاتک انت شوم گنوارانی
جوابی : پروتی راج ء واجہ ء

پر بندوک : من ء دل ء داران دل من ء نیلیت
دل من ء بزات ء ترانگ ء گیحیت

جوابی: پروتی راجء واجءء

ورنائیں مردیں آدمےء ہاترا گوشگ بیت:

پر بندوک: دل منی دوریں ترانگے کپتگ

دل منی درداں سوچنیں سبتگ

جوابی: منء مہ شوریں پادمہ کن وابء

پر بندوک: دل سُبک گا میں نیمگے ملیت

بارت منء راہانی سراجلیت

جوابی: منء مہ شوریںء پادمکن وابء

پر بندوک: دل منی لہٹریں لوہیگاں گزرتگ

ماں شپی پاساں دل منی بزتگ

جوابی: منء مہ شوریںء پادمکن وابء

مزن عمریں کماشیں مردےء واستہ:

اوہے من باتاں گوں وتی بحتء

زرتگ نصیبءء قسمتء بہرء

بہت منی سیمُرگء نہ تزینتگ

آخری تلاء ہم نہ تزینتگ

بہتء منء راہء نیم گورء دروہات

بہتء چہ گور باسکء شکست وارنگ

اے نصیب ء ء قسمت ء کارے
 شیزا دلّوی مرگ ء آئی گوہار مرورارد (?) ء پر بستگیں اے موتک کہ
 ”بتلگ انت سخ“ ء تاکدیم 166 ء درج انت۔
 ماں سرء شاہیں کردگار گواہ انت
 ڈیل منی چمروک ء غماں بار انت
 شپ جت، چہ پیشی واجہ ء کھرا انت
 (اسپ ء نام ء انت)

کیلگ ء ہیرتاں نہ وارت تازی
 پر منی آزان نہ بیت راضی
 بوروتی پیشی واجہ ء لوٹیت
 ہکل ء نگدہاں نواب یگاں
 پادء زرکاراں او مرایگاں
 شپ جت گوں میناب داتگیں سنجاں
 گوں من ء گزیت ء کورکنت چٹاں
 گڈء چمروک ء من چتورننداں
 واجہ ء روج ء ہمسراں گنداں
 دل منی حاک بیتگ ابو بنداں
 پرسباہ نیگ نندگ ء نئیل انت
 کارچ ء کاٹار گوں من ء جیر انت
 کوپگ ء حکمانیں تنپنگ حان ء
 کیسگ ء چامپ ء گورگیچ نوجوان ء

آچکن کاریں موزگ زر شائیں
 رپتاں من میرے پادر ہوں دیستاں
 شور منی لو گاریں سرے زر تک
 میرے بستانی سرے گو سنگ
 کو کریں استیناں ہمود بستگ
 در کشے شاریں شدھے مینتگ
 ملک من اومان انت ولیہانی
 (جمیٹری۔ جیونی) جیمیٹری ڈائارے سخی آنی
 اڑٹگ بے بسکاج آسمینانی
 مول سر باگیں کنوشے نودانی
 دیدگے کاٹاگر جزی آنی
 للوے سنیل جاہ انت شکارانی
 للوے پاگے مسک خراسانی
 دائم بوشان انت جنگانی
 اے جہان انچوش گوزیت فانی
 ہر کسے روتے شاہوت مانی